

„Ez az eredmény nem akármilyen. Nincs más olyan egyházi szervezet, amelyben így képviselve lenne mindegyik keresztény felekezet!”

Interjú az Európai Keresztény Nők Ökumenikus Fórumának tiszteletbeli elnökével
▶ 4. oldal

„A hallgató szinte egyedül érezte magát a templomban Bach zenéjével, mely szinte nem is emberi hallgatóságnak, hanem az égieknek szólt.”

Tátrai Vilmos-emlékkoncert a Deák téren ▶ 7. oldal

„A finnek szokás szerint jelentkezéssel egészítik ki a hivatalos küldöttség keretét, magyar viszonylatban azonban meghívással lehet a küldöttségbe kerülni. Ezért csodaként éltem meg, amikor a meghívás hozzám is elérkezett.”

XII. finnugor lelkészkonferencia ▶ 8–9. oldal

Íme, az ember! ▶ 2. oldal

A teremtés felelőssége a teremtésben ▶ 5. oldal

Keresztény nevelés – hittanórán kívül? ▶ 6. oldal

Születésnap beszélgés Halász Judittal ▶ 7. oldal

És a szívem is elhagyott engem... ▶ 11. oldal

Mária, Jézus anyja ▶ 12. oldal

Domiter Zoltán felvétele ▶ A csomádi lelkésziktatásról írásunk a 3. oldalon

Növekedés szeretetben

Kettős hálaadás Lucfalván

▶ A Nógrád megyei Lucfalva evangélikus imaházának bővítését 2008-ban kezdték meg az egykor államosított kántorlakásért kapott kárpótlási összegből, 9,7 millió forintból. Bár ez nem fedezte a költségeket, a lelkes evangélikus közösség áldozatos adakozásának és kétkezi munkájának köszönhetően az építkezés ez év nyarán lezárult. Az év második harmadában a templomtól pár száz méterre lévő harangláb felújítása is megtörtént pályázati pénzből, ráadásul pedig a gyülekezet önerőből elvégezte a templom külső festését is. Hálaadásra október 7-én délután gyűltek össze a hívek.

A szentelés és az igehirdetés szolgálatát dr. Fabiny Tamás püspök végezte Ef 4,15–16 alapján. A növekedés akkor igazi, ha a krisztusi szeretetben valósul meg, ha a test és a fej nem válik el egymástól, és ha mindenki megtalálja a faladatát. „Senki se mondja, hogy szolgálatlan, és hogy nincs mivel szolgálnia a közösségben!” – mutatott rá az Északi Egyházkerület lelkészi vezetője.

A harangláb mint felkiáltójel áll előttünk, és tekintetünket az égbe emeli, míg az imaház a mellettünk lévő odafordulást segíti. A növekedés fontos velejárója azonban a nevelés is: hogy minél többen ismerjék az Urat. A lucfalvi építkezés szépen példázza a páli igazságot: az idős lelkész ültette, a fiatal öntözte, a növekedést pedig az Úr adja, mert Isten növekvő egyháza álmodik – hangzott el Fabiny Tamás prédikációjában.

Az ünnepi közgyűlést Kovács István felügyelő vezette. Elsőként a gyülekezet előző lelkésze, Megyaszai László szólt a kárpótlás folyamatáról és az építkezés első szakaszáról. A beszámolót utóda, Malik Péter

Károly, a gyülekezetben két éve szolgáló beosztott lelkész fejezte be, aki az új és megújult épületről a következőképpen szólt: „Az imaház és bővítése nem a gyülekezet elsődleges célja, hanem eszköze arra, hogy emberek az Úr Jézussal találkozzanak, kapcsolatuk megerősödhessen, és életük értelmet nyerhessen. Jó volt látni az elmúlt időszakban is az épülő, megújuló falak közt azt, hogy gyermekek, fiatalok, felnőttek tértek meg, fogadták be Jé-

zust, és lettek hitvallókká vagy az Úrtól egészen távol lévőkben Isten gyermekeivé.”

A templomból közösen vonult fel a gyülekezet a falu hegyoldali részén lévő, három harangnak helyet adó haranglábhoz. Az énekharang szolgálata után hangzottak el az áldás és a hálaadás szavai. Az ünnepség a templom udvarában lévő kibővített épületnél zárult, amelynek – az áldás szavait követően – immáron hivatalosan is megnyílt az ajtaja.

A bővítésben konyha, két második és egy emeleti padlásszoba található, de az imaház termét is szinte teljesen felújították. Az új technikai megoldások segítségével a templomi események vászonra vetíthetők. Ha pedig valaki még távolabbról kívánja követni az istentiszteleteket, a gyülekezet honlapján lévő „templomtévén” keresztül csatlakozhat a közösség ünnepeire.

■ – HORVÁTH-HEGYI –

HORVÁTH-HEGYI ÁRON FELVÉTELE

Humorérzék

Volt-e Jézusnak humorérzéke? Gyülekezetünk nyári missziói alkalmán erre is kerestük a választ. Minden ilyen estén ugyanis három-három kérdést teszünk fel a résztvevőknek. A rendhagyó program gyülekezetének tagjai – egyházhöz közeli és távoliak egyaránt – meglepő őszinteséggel árulják el évről évre egy-egy babszem dobozba dobásával, hogy káromkodtak-e az adott napon, el tudták-e mondani fejből a Tízparancsolatot, van-e otthon Bibliájuk, vagy éppen azt, hogy szükség van-e egyáltalán templomra a vi-harsarki faluban. Idén a kérdések között szerepelt ez is: Volt-e Jézusnak humorérzéke?

Számomra a válasz talán túlságosan is egyértelmű. Ha Jézus valóban az evangéliumokból megismerhető tájékozottsággal bírt, ismerte az emberi jelet, jól vágott az agya a legprovokatívabb helyzetekben is, és valóságos emberként a bűnös voltunkon kívül minden olyan emberi tulajdonsága megvolt, amelyet mi magunk is kaptunk a Teremtőtől, akkor minden bizonynyal szeretett nevetni is. Ráadásul tagadhatatlanul kitűnő rétor volt a Mester, a szónokok eszköztárának pedig szinte elengedhetetlen kelléke a finom humor. Biztosan nem gúnyosan, másokat pelengérré állítva vagy megsértve, de elengedett egy-egy mosolyt, ha a földi élet fonákjaival találkozott, sőt – azt is megkockáztatom – talán néha kacagott is egy jóízűt a tizenkettővel.

Volt-e Jézusnak humorérzéke? – tettük fel a kérdést, amelyre a válaszadók több mint nyolcvan százaléka nemmel válaszolt a felidézett gyülekezetben. Mindössze néhány apró babszem elhelyezője gondolta ugyan-

is azt, hogy Jézustól nem állt távol a nevetés.

A szavazás eredménye elgondolkodtat. Nem azért, mintha bármi jelentősége lenne annak, hogy a Mester a példabeszédek mellett vajon viccekkel is ellátta-e hallgatóságát. Tanítása és megváltó munkája szempontjából lényegtelen a humorérzék, így a dilemmának legfeljebb teológusok, pszichológusok, kommunikációs szakemberek kávé melletti beszélgetéseiben van jelentősége.

Az eredmény az egyház szempontjából lesújtó. Gondoljunk bele! Egy gyülekezet missziói alkalmára betérők többsége minden habozás nélkül mond nemet a jókedv és az egyház kapcsolataira. A többség számára elképzelhetetlen, hogy Jézus nevetett, és talán a ma egyházára is úgy tekint, mint valami komor, rideg, életidegen intézményre. Még az oly lendületes és fiatalos hangvételű egyházi program esetén is, mint a Szélerőzsa találkozók, a kilencedik fesztiválra kellett várni ahhoz, hogy humorista vendég is mikrofonhoz jusson az egyik eldugott társalgóban.

Volt-e Jézusnak humorérzéke? A választ mindenki adja meg belátása szerint. Mindenesetre engem örömmel töltött el, hogy éppen a felidézett missziói estén vendég igehirdetőnk – egyházmegyéink esperese – prédikációjában közben többször megnevetette a gyülekezetet. Talán volt olyan, aki emiatt máskor is szívesebben hallgat bele egy-egy igemagyarázatba, és kedvet kap ahhoz, hogy közelebből is megismerje az emberközeli evangéliumot, a kereszt evangéliumát, amely azonban már valóban nem tréfadolog.

■ LÁSZLÓ JENŐ CSABA

**OKTÓBER
A REFORMÁCIÓ
HÓNAPJA**

„A reményesség pedig nem szegyeníti meg.”
Ünnepélyes Megnyitó Bp., október 1. 18:00
Ökumenikus Missziói Nap Vác, október 14.
Reformációi Gála Bp., október 21. 17:00
Reformációi Istentisztelet Bp., október 28. 17:00
Reformációi Megemlékezés Bp., október 31. 16:00
http://www.meot.hu/
Tel.: +36 1 371-2690 Fax: +36 1 371-2691
E-mail: oikumene@meot.hu

Oratio œcumenica

Mennyei édes Atyánk! Köszönjük, hogy hozzád fordulhatunk kéréseinkkel. Annyi minden hívogat, azzal biztat, hogy fontosak vagyunk, de csak elnyelni akarnak. Köszönjük, hogy te végtelen szeretettel fordulsz felénk, igazat szólnak, és meghallgatsz. Köszönjük, hogy rád bízhatjuk kéréseinket, vágyainkat, mert te megadod azt, ami minket és másokat hozzád emel.

Könyörgünk teremtett világodért. Bocsd meg, hogy lusta és család béresek módján uraljuk. Kérünk, bocsd meg hűtlenségünket. Adj szeretetet és felelősséget szívünkbe, hogy engedjük megmaradni alkotásodat. Teremtő hatalmaddal javítsd meg mindazt, amit az ember tönkretett.

Könyörgünk a világ keresztényeiért. Urunk, tölts el Szentlelkeddel, hogy vigyük híred megmentő szeretetednek. Tégy tanúiddá az emberek között.

Könyörgünk hazánkért, magyar nemzetünkért. Eddig megtartottál minket, Urunk, add, hogy erőt mértsünk múltunkból, és szeretettel építhessük jövőnkét. Ne engedd, hogy széthúzással porlasszuk népünket! Add, hogy meglássuk egymásban a felebarátot.

Könyörgünk evangélikus egyházadért, gyülekezeteidért. Téged kérünk, szaporítsd meg számát a benned hívóknak gyülekezeteidben! Nekünk pedig adj alkalmakat és lehetőségeket, hogy igéddel tápláljuk egymás hitét, és építsük közösségeinket.

Könyörgünk hozzád az örvendezőkért! Emlékeztess őket irgalmasan, hogy mindent tőled kaptak.

Könyörgünk az aggódókért. Segíts nekik terád bízni ügyeiket!

Könyörgünk a megkeseredettekért. Világosítsd meg szívüket evangéliumoddal!

Könyörgünk a szomorkodókért. Vidámsítsd meg őket jószaggal!

Könyörgünk a magányosokért. Adj nekik találkozásokat és kapcsolatokat!

Könyörgünk a betegekért. Gyógyítsd meg őket hatalmaddal!

Könyörgünk a haldoklókért. Vidd át őket kegyelmesen a halál völgyén!

Könyörgünk a gyászolókért. Vigasztald meg őket igéddel és a feltámasztás ígéretével.

Irgalomba ajánljuk a családokat. Add, hogy a házastársak segítsék egymást az életben és a hitben. Ajándékozd meg őket békességgel és boldogsággal.

Könyörgünk a szülőkért. Töltsd meg szívüket szeretettel, hogy gyermekeiket jókká szeressék.

Könyörgünk a gyermekekért. Adj szeretetet, tiszteletet, bizalmat a szívükbe szüleik és nevelőik iránt, és ne engedd, hogy csalódnuk kelljen.

Könyörgünk szereteteinkért közelben és távolban, és könyörgünk önmagunkért. Isten, légy irgalmas hozzánk, bűnösökhöz!

Mennyei Atyánk! Kérünk, vezess minket életünkben Szentlelkeddel, nehogy az örök halál útjára tévedjünk. Maradj velünk! Jézus nevében kérünk, hallgass meg. Amen.

FIGYESSEN
ELŐ
LAPUNKRA!

SZENTHÁROMSÁG ÜNNEPE UTÁN 19. VASÁRNAP – 1MÓZ 1,26–28.31

Íme, az ember!

„Íme, az ember!” – mondjuk a teremtés történetének végén. Íme, az ember – és elkezdünk beszélgetni, ki is, mi is az ember. De ne általánosítsunk. A teremtés története nem az egyszer valamikor régen játszódó eseményt akarja leírni. Hiszen akiről biznyságot tesz az ószövetségi próféta, az Isten: nem letűnt idők szereplője, hanem élő Úr. Ő nem régen teremtett csupán, hanem teremt folyamatosan. Ma is alkot, létrehoz, életet ad. Nem általában az emberről van itt szó, hanem rólam.

Luther így vall a *Kis káteban*: „Hiszem, hogy Isten teremtett engem minden teremtménnyel együtt. Nekem testet, lelket, szemet, fület és minden tagot, értelmet és minden érzéket adott, és ezeket most is fenntartja.”

Ha Isten azt mondja az emberről, hogy az az ő képmása, akkor rólam mondja: én az ő képmása vagyok. Ha Isten azt mondja az emberről, hogy felelősséget és hatalmat ad neki, akkor nekem adott felelősséget és hatalmat a teremtett világban. Ha Isten azt mondta az emberről, hogy minden, amit teremtett, íme, igen jó, akkor rólam mondja, hogy nem vagyok selejt, hanem jó vagyok.

Hogyan lehet ilyen nagy dolgokat rólam állítani? Hiszen jól ismerem hibáimat, jól tudom, milyen erőtelen és sokszor tanácstalan vagyok, és olykor szégyellem magam, hogy meny-

nyire nem hasonlítok szüleimre vagy tanáira. De ne gondoljuk, hogy Isten nem ismer legalább ennyire jól bennünket. Ő sokkal inkább látja hibáinkat és korlátainkat. Ő nálunk sokkal jobban tudja, mennyire alkalmatlanok vagyunk arra, hogy az ő arcát hordozzuk, hogy őt a világban megjelenítsük. És mégis a teremtő Isten így nyilatkozik rólunk.

Áldott legyen ez a bizalom, áldott legyen ez a határtalan szeretet, amely minékünk ilyen rangot és tiszteletet adott!

Nem pénz, siker, hanem egyedül az ad rangot és tiszteletet az embernek, hogy Isten teremtménye. Mert ezt senki el nem veheti tőlünk. Még mi magunk sem. Még ügyetlenségünk, betegségünk, rossz sorsunk sem. Isten alkotásai vagyunk – és Isten nem teremtett selejtet. S mert ő azt mondta rólunk: minden, amit teremtett, igen jó, azért tényleg jók vagyunk.

***

„Íme, az ember!” – mondjuk a teremtés történetének végén. Már nem általánosságban. De még csodálkozva: hogyan lehetséges ez a megtiszteltetés. S akkor tekintetünk a Golgotára vetődik. A megkínzott és megfeszített Jézusra, akiről Pilátus mondta: „Íme, az ember!” S tudjuk, bár talán gúnyolódásnak szánta, vagy a szánalom hangja szólt meg benne,

valójában ez próféta beszéd, isteni íge: Jézus valóban az ember. Az igazi, a teljes ember.

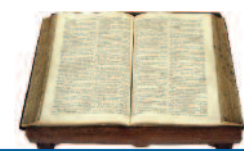
Ő az, akinek az embert az Atya teremtette. Ő az, aki az Atya hatalmát és gondviselését megjelenítette a világban. Ő az, akiben meglátszik Isten arca. Ez Isten hatalma: hatalma van átadni magát, hatalma van felülkerekedni az „én” önzésén, hatalma van – bár mi, emberek ezt inkább gyöngösgének látjuk – bűnön és halálon.

Így uralkodik Isten: ahogyan Jézus megfeszül a kereszten, ahogyan szeretetének hatalmába ölel mindenkét: a latrot és a gúnyolódókat ugyanúgy, mint a magára maradt édesanyját és a fiatal tanítványt. Ő hordozza az Isten valóságos arcát. És öbelöle támad az élet. Mirőlünk is csak azért mondja az Atya: „Íme, igen jó”, mert a Fiúra, Jézus Krisztusra tekint. Mert Jézusból ránk áradt az élet. Mert a Golgotán kitért karja beleölelt minket is az élők közösségébe.

***

„Íme, az ember!” – mondjuk a teremtés történetének végén, a hatodik napon. Ez még nem az utolsó nap. A hetedik, a nyugalom napja még hátravan. Ez még a munkálkodásnak a napja. Nem a robotolásé, nem a hasznot hajszoló munkáé, hanem Isten teremtőmunkájának napja. Amikor alkotni akar, alkotásáról gondot viselni akar,

A VASÁRNAP IGÉJE

amikor teremtményeit a nyugalom napja felé akarja terelni. „Íme, az ember!” – mondjuk a teremtés történetének végén, most ismét önmagunkról, az egyház közösségéről, a hívók seeregéről. Íme, az ember, aki Jézus Krisztusban teremtett emberré, aki Jézus megváltása nyomán ébred ember voltának tudatára.

„Íme, az ember” – az egyház közössége. Amely Jézust követve igyekszik megjeleníteni Isten arcát a világban. Nem megy tökéletesen, de törekszik arra, hogy Jézus nyomán járjon, hogy úgy éljen, ahogyan Jézus élt, úgy gondozza a világot, ahogyan Jézus gondozta őt.

„Íme, az ember!” – íme, itt vagyunk mi, megváltott, fölemelt emberek. Dicsőítsük hát Istent, a mi teremtetőnk, Krisztust, a mi megváltónkat testünkkel és lelkünkkel, ünnepeinkkel és hétköznapjainkkal, fáradozásunkkal és pihenésünkkel, amikor közösségben vagyunk, s amikor egyedül. Ámen.

■ BENCZE ANDRÁS

Imádkozunk! Mennyei Atyánk! Te teremtettél minket a magad képmására Jézus Krisztus halála és feltámasztása által. Kérünk, áraszd ránk Szentlelked, hogy betölthessük azt, amire teremtettél minket egyenként és egyházzal közösségben. Amen.

„...a földön küzdő egész egyházzal együtt...” – avagy „ecclesia militans” a lutheri teológiában?

„...a földön küzdő egész egyházzal együtt áldunk és magasztalunk téged...” – énekeljük vagy mondjuk a *Praefatio* végén a *Liturgikus könyv* rendtartása szerint. Miért volt szükséges a korábbi „a földön élő egész egyházzal” formát „a földön küzdő”-re változtatni?

A *Praefatio* a latin rítusban eredetileg így végződik: „...az angyalokkal és főangyalokkal, a trónállókkal és égi hatalmasságokkal és minden mennyei seregekkel (cumque omni militia caelestis exercitus) együtt a te dicsőséged himnuszát énekeljük, és vég nélkül mondjuk: Szent, szent, szent a Seregek Ura, Istene...”

Nem tévedésből idéztem a *Sanctus* első szavait is, mert ezek Istent mint a Seregek Urát dicsőítik, aki angyalseregei élén szüntelen harcban áll a gonosszal. Ennek a harcnak a tetőpontján küldte el Fiát, Krisztust emberi testben a földre, hogy megváltó áldozatává a gonosz, a sátán hatalmából önmagánkat visszaszerezzen minket. Krisztus az úrvacsorában valósággal jelen levő testét adta halálra, illetve vérét azért ontotta, hogy a bűn, a halál, a sátán és a kárhózat hatalmából kiszabadítson minket, hogy Isten gyermekeiként örökre Isten országában élhessünk.

Bár Krisztus a kereszten már kivív-

ta a döntő győzelmet a sátán fölött, de amíg ez a világ fennáll, az egyes lelkekért, a földön élő minden egyes emberért tovább folyik a küzdelem Isten és a sátán között. A földön élő egyház – mintegy Isten lelki hadserege – Isten oldalán küzd azért, hogy Krisztus egyszeri és örök érvényű keresztdöztolatának gyümölcséeként minél több ember megmeneküljön az örök haláltól.

Ebben a küzdelemben az egyház szigorúan csak lelki fegyverzetel vehet részt. Magára kell öltenie a Szentlélek Pál apostol által leírt védő és támadó „fegyverzetét”, és a „Lélek kardját”, Isten igéjét, Krisztus evangéliumát kell nap mint nap hűségesen, semmitől sem visszarettenve forgatnia. Így tehet eleget Krisztustól kapott küldetésének: „Íme, én elküldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé...” (Mt 10,16; Lk 10,3)

Az *ecclesia militans*nak, a földön küzdő egyháznak ez a biblikus fogalma nemcsak megfelel a lutheri gondolkodásmódnak, de egy Jó Pásztor vasárnapján mondott ígéhirdetésében maga Luther fogalmaz így: „Mádszor pedig azt kell (...) megtanulnunk, hogy a mi hűséges Pásztorunk példáját követnünk is kell. Úgy, ahogy Péter apostol tanúsítja, amikor így szól: »Krisztus is szenvedett értetek, és példát hagyott rátok, hogy az ő

nyomdokait kövessétek.« (1Pt 2,21) (...) Aki immár igaz keresztény, az nem ijed meg a farkas láttán, és semmiképpen sem engedi, hogy embertársától az igét és a Krisztus helyes ismeretét elrabolják. Inkább kész életét is feláldozni, mint az apostolok és a kegyes vértanúk tették, akik nem próbáltak elmenekülni, hanem a farkasnak egyenesen a torkába rohantak. (...) Ez a Krisztus példájában gyökerező tanítás nem csupán az egyházi hivatalt viselőkre vonatkozik, hanem minden keresztényre. Mert mindegyikünk kötelessége, hogy az igéről vallást tegyen, és inkább áldozza fel testét és életét, mint hogy Isten igéjétől elpártoljon... Mert tudjuk, hogy van pásztorunk, aki életét adta értünk. Ezért ha érte nekünk is le kell mondanunk a magunk életéről, tőle úgy kapjuk vissza, hogy soha többé nem veszíthetjük el.”

Luther emellett egy másfajta küzdelemről is beszél. Ez abból adódik, hogy az ige igazságát ebben az életben többnyire nem tapasztaljuk, sőt gyakran az ellenkezőjét tapasztaljuk annak, amit az ige alapján hiszünk. Ezért a hitnek szüntelenül küzdelmet kell folytatnia, hogy a tapasztalással szemben kitartson az ige igazsága mellett. Az idézett ígéhirdetés végén

RÉGI-ÚJ LITURGIKUS SAROK

Luther ezt mondja: „Ebben az életben (...) a keresztényeknek rendszerint rosszabb sors jut osztályrészsül, mint a nem keresztényeknek, és százezerte többe kell szenvedniük is. Isten igéje mégis megmutatja a köztük levő hatalmas különbséget, mert az igaz keresztények igenis különböznek az álkeresztényektől. Nem tesztükre és külső megjelenésükre nézve, hanem abban, hogy van keresztények ismerik pásztoruk hangját, és hallják is azt.”

A földi egyház közösségéhez tartozók tehát szüntelen harcban állnak az embertársaik üdvét fenyegető szellemi hatalmakkal és a hit bizonyosságát tőlük is elrabolni akaró kísértővel. Amikor a *Sanctus* bevezetőjében a földön küzdő egyház részének valljuk magunkat, akkor erre gondolunk, és semmiképpen sem a világot uralma alá hajtani igyekvő középkori egyház „ecclesia militans” fel fogásával akarunk azonosulni.

■ VÉGHÉLYI ANTAL

SEMPER REFORMANDA

„Ugyanígy, ha egy ház ég, nem lenne szabad ki- vagy elfutni, hogy meneküljünk, mert a tűzvész is Isten büntetése. Ha valaki nagy vízbe esik, nem lenne szabad a parthoz úsznia,

hanem a vízre – mint Isten büntetésére – kellene bízni magát. Nosza, ha meg tudod ezt tenni, akkor tedd meg, és ne tedd próbára az Istent, de hagyd, hogy mások is azt tegyék, amit meg tudnak tenni. Hasonlóképpen, ha valaki eltöri a lábát, vagy megsérül, vagy megharapják, nem lenne szabad meggyógyítani, hanem azt kellene mondania: ez Isten büntetése, amelyet el akarok hordozni, amíg magától meg nem gyógyul. A téli fagy

is az Isten büntetése, amelyben meghalhat az ember. Miért mész a tűzhöz vagy a szobába? Légy erős, és maradj a fagyban, amíg újra meleg nem lesz. Ugyanígy nem lenne szabad gyógyszerrel bevinni vagy orvoshoz menni, mert minden betegség Isten büntetése. Éhínség és szomjúság is szintén nagy büntetés és kínszenvedés, miért eszel és iszol akkor, és miért nem hagyod, hogy bűnhődj – várhatnád, hogy magától elmúljon.

Végül az ilyen beszéddel odáig juthatnánk, hogy nem mondanánk többé a *Miatyánkot*, és nem imádkoznánk: »...szabadíts meg a gonosztól. Amen.« Mert minden gonosz Isten büntetése. Nem kérnénk a jövőben azt, hogy kerüljünk el a poklot, mert az is Isten büntetése. Mi lenne ennek a következménye?”

► Luther Márton:

Elmenekülhetünk-e a halál elől? (Kovács Áron fordítása)

Vissza a gyökerekhez

Lelkészkutatás Csomádon

► A csomádi „erős vár”, melynek oltárképén Krisztus bordó köpenyes, hívó alakja áll, zsúfolásig megtelt október 7-én, amikor Mekis Ádám, az Észak-Pest Megyei Egyházmegye esperese beiktatta hivatalába Lajos Jánost (képiünkön). A stafétát, vagyis a szolgálatot az idén szeptemberben nyugdíjba vonult Eszlényi Lászlótól vette át a gyülekezet megválasztott új lelkesze. Az acai származású Lajos János ezzel tágabb szülőföldjére tért vissza.

DOMITER ZOLTÁN FELVÉTELE

Mekis Ádám igehirdetésében Lk 5,17 alapján a leleményességről beszélt, amelyre egy lelkesnek nagy szüksége lehet, hisz ahogyan a tetőt bontó, nagy hitű barátoknak-betegszállítóknak, neki is meg kell találnia a megfelelő utakat és

Lajos János 1974-ben Vácott született, gyermekkorát Acsán töltötte. Hátrahagyva gyártástechnológusi pályáját, 1994-ben kezdte el teológiai tanulmányait. 2000-től gyülekezeti munkatársként, majd segédlelkészként, végül beiktatott lelkeszként szolgált Nagyborzsonyban és szórványában, valamint a szlovákiai Százdon és Ipolyszakálson. Tizenkét évi szolgálat után hívták meg most Csomádra. Felesége, Lajosné Dudok Mária történelemtanár, gyógypedagógus. Négy gyermekük van: Sára, Vencel, Márton és Angelika.

módszereket ahhoz, hogy a reá bízott „lelki be-tegetet” Jézus elé vihesse.

A lelkesi megbízólevél ünnepélyes átadása után áldások következtek. Áldást mondott – többek között – Bence Imre, a Budai Egyházmegye esperese és Hana Peničková, Lajos János egyik előző, határon túli szolgálati helyének, az ipolyszakállos–százdi egyházközösségnek szlovák lelkésznoje. Az őrbottyáni református és a baptista gyülekezet lelképásztorai – Szabó Gábor Ferenc és Kotán Béla – az ökumenéjegyében hozták igei úttravalójukat. (Ugyanis az őrbottyáni evangélikus közösség a csomádinak a leánygyülekezete.)

Az újonnan beiktatott lelkesz a szószékre vonulva Mt 7,7–8 nyomán az Istentől való kérés módjairól és az isteni válasz lehetséges formáiról beszélt. Nehéz elfogadni, ha azt a választ kapjuk: „nem” – fogalmazott. „Nehéz megérteni azt, hogy a mi akaratumk kevés, és úgy tudunk csak Istennel élni, ha akaratumk belesimul az övébe. Kérni kell tehát azt is, hogy akarjuk, amit Isten akar” – hangsúlyozta a beiktatott lelkesz. Prédikációja végén Lajos János elmondta, hogy a csomádi–őrbottyáni evangélikusoknak olyan vezetője kíván lenni, aki a gyülekezet minden egyes tagját személyesen is imádságban hordozza.

Az istentisztelet ünnepi közgyűléssel folytatódott. Elsőként a népviseletbe öltözött csomádi ifjúság kedves köszöntőit és dalait hallgathatta meg a gyülekezet. A húrszakadás se szegte kedvét a hagyományörző szolgálattévőknek, gitárral vagy gitár nélkül, de szólt az ének.

A hivatalos köszöntők sorában Eszlényi László arra hívta fel utódja figyelmét, hogy az első hely mindig Jézusé. A vendég lelkészek, valamint a helyi presbitérium néhány tagja mellett Klement János, Csomád polgármestere is szólásra emelkedett. Derűtséget keltett dr. Cserhátiné Szabó Izabella főtí evangélikus lelkesznő rögtönzött „névelemzése”: a lajos koscsi vizet szállít, tehát János, azaz „Isten kegyelme” egy lajos kosccsal hozhat éltető vizet, az-az élő vizet a csomádi gyülekezetbe. Így legyen!

■ KINYIK ANITA

Ne térjetekek el!

175 éves az egyházasdengelegi templom

► Egyházasdengelegen már a reformáció századában megjelentek az evangélikusok. Sorsukat több esetben is befolyásolták a reformációt követő indulatok, de ők sosem adták fel. Báró Podmaniczky Mihály különösen kedvelte a települést és lakosait. A mai templom elődeinek felépítését – előbb egy kis fából készült imaházat, majd a helyen épült kőtemplomot is – a báró adakozása tette lehetővé. Miután a 18. század elején megfosztották anyaegyházi jellegétől, a gyülekezetet leányegyházként a szomszédos Szirákhöz csatolták. Egy évszázad telt el, amikor ismét felerősödött a saját templom építésének vágya.

HORVÁTH-HEGYI ÁRON FELVÉTELE

1837. április 17-én került sor az alapkövetéltre, és mindössze négy hónap múlva, augusztus 5-én befejezték a munkát: elkészült a torony és a hajó. (A belső munkálatok még öt évig tartottak.)

Az egyházasdengelegi gyülekezet október 7-én százhetvenöt év távlatából tekintett vissza múltjára, és adott hálát az elmúlt két évben kívül-belül megsépült hajlékért. A szószéket – mivel szerkezete meggyengült – elbontották, de az eredeti állapot visszaállításának tervei már elkészültek, és reménység szerint rövid időn belül ennek az anyagi fedezete is megszerezhető.

Az ünnepi istentiszteleten dr. Fabiny Tamás püspök szökt 1Sám 7,12 alapján: „Mindaddig megsegített bennünket az Úr!” A templomépítés idejére, a reformkorra utalva a püspök a fejlődést emelte ki. Egy-egy mérőföldkőnél megállva a visszatekintésnek arra a felismerésre kell indítania bennünket, hogy meglássuk: nem a tehetség, hanem az Úr segítségével vitte előre a közösség épülését.

További két sámueli igét idézve az Északi Egyházkerület lelkeszi vezetője a mai kor („Szólj, Uram, mert hallja a te szolgád!”) és a jövő felé („ne térjetekek el az Úrtól!”) irányította az ünneplők figyelmét. A szolgálat kezdete az Istenre hallgatás, nem pedig az emberi beszéd és az okoskodás. Szükséges, hogy a fiatal nemzedékek is komolyan vegyék az örömhír hordozását, hogy ne váljanak gyökértelemnék, és hogy mindinkább érezzék magukénak a gyülekezet közösségét és annak jövőjét – hívta fel a figyelmet a püspök.

A közgyűlést – amelyet az énekkar és a gyermekek szolgálata színesített – Rugáné Laukó Margit gyülekezeti felügyelő vezette. Mindenekelőtt a gyülekezetben kilenc éve szolgáló Bartos Zoltán lelkesz idézte fel a távoli és a közelmúltat. Köszöntőt számos egyházi és nem egyházi vendég mondott. Az egyházkerület nevében mind a jelenlegi, mind pedig a leköszönő – egyben tiszteletbeli – felügyelő is köszöntötte a jelenlévőket: dr. Fábri György és Benczúr László.

■ – HHÁ –

Növény és só

Aki válaszol: Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke

ÉGTÁJOLÓ

► Az alábbi kérdéseket az Evangelikus Élet szerkesztőbizottságának két tagja intézte az egyházkerület lelkeszi vezetőjéhez, de a kérdezés lehetősége természetesen változatlanul nyitva áll olvasóink előtt is. Kérdéseiket továbbra is az evelet@lutheran.hu címre várjuk.

– Egyetért azzal a reformátori gondolattal, hogy „az iskola az egyház veteményeskertje”? Miként befolyásolja az iskolai hitoktatás az egyház jövőjét?

– Minden felelős, hosszú távon gondolkodó ember tudja, hogy a fiatalok között végzett munka kihat a jövőnkre. Ez igaz az egyházra is. A veteményeskert reformátori képe a magvetés felől kap értelmet. A veteményeskertben jó magot vetnek, és törődnek a kis hajtásokkal, cseperedő növényekkel. Ha kell, lazítják a talajt, megtisztítják a területet a gaztól, locsolják, táplálják a növényeket, óvják őket az időjárás szélsőségeitől.

Az egyháznak valahogy így kell az iskolákra, az iskolásokra gondolnia, ilyen értelemben kell az iskolákban ránk bízottakkal törődnünk. Az iskolák igazi értékét ugyanis mindig és mindenütt a benne tanuló gyermekek és fiatalok jelentik. Nagy ajándék Istennek, hogy egyházi iskolákban taníthatunk, és hogy a kötelező törzanyag átadása mellett Isten igéjének

jó magját is szabadon, reménységgel vethetjük.

Azt azonban egy pillanatra sem szabad elfelejtenünk, hogy a növekedés mindig Isten csodája. A kérdés második felére annyit tudok felelni, hogy a hitoktatás eszköz. Az órákon találkozások zajlanak. A hitoktató vagy lelkesz esélyt kap arra, hogy tanúskodjon arról, ami számára drága érték.

Kétségtelen, hogy az adó és a vevő oldalán is vannak olyan problémák, amelyek miatt nem vagy nem jól megy át az üzenet. A rosszul megválasztott módszer, a tolokodó vagy erőszakos hozzáállás akár ellentétes hatást is eredményezhet, mint amilyet a hitoktatással el szeretnénk érni. Igen, sajnos van arra is példa, hogy a „rossz tanúskodás” valakit az igazság megismerésében akadályoz.

Ám a rosszul gyakorolt hitoktatás miatt nem bölcs arra a következtetésre jutni, hogy a hitoktatás mint keret alkalmatlan eszköz lenne. Arra viszont felhívhatja a figyelmet, hogy a magunk munkáját is folyamatosan, Isten színe előtt, őszintén kontrollálnunk kell. Nyitottnak és késznek kell lennünk arra, hogy szükség esetén a módszereinket, stílusunkot, hozzáállásunkat változtassunk! Éppen a ránk bízottakért.

– Amint az EvÉlet is megírta, egyházunk – más történelmi keresztény felekezetekhez hasonlóan – az utóbbi időben több, korábban önkormányzati fenntartású intézményt vett át. Mi a véleménye erről, jó vagy rossz-e ez az egyháznak?

– Ez attól függ, hogy miként tudunk élni ezzel a lehetőséggel. Vegyük észre, hogy a jelenben milyen nagy bizalommal fordul a társadalom az egyházi iskolák felé! A rendszerváltás utáni iskolaátvételek során – emlékszünk rá – nem ritkán szabályos háborúk robbantak ki az egyházak szerepvállalása miatt. Szülői tiltakozások, tüntetések, ellenző aláírások gyűjtése is előfordult. Ma pedig önkormányzatok keresik meg az egyházakat, és ajánlják fel iskoláikat.

Tudom, hogy ebben az államosítástól, a bezárásoktól való félelem is benne van, de az jelzésértékű, hogy sokan az egyházakat az államnál jobb gazdának látják. Emögött nyilvánvalóan az elmúlt évek sok jó tapasztalata is meghúzódik. Mert a nehézü indulás után valóban komoly fejlődés volt megfigyelhető az egyházi oktatásban.

A mi egyházunk iskoláiban is sok kiváló tanár, igazgató és iskolalelkész áldott szolgálata járult, járul hozzá az egyházi oktatás nagyobb társadalmi elfogadottságához. Vannak, akik félnek a túlvállalástól. A bibliai só képe arra mutat rá, hogy egy kis mennyiségű só átjárja az ételt, ízt ad az egésznek. Emberileg jó reménységünk, hogy az egyházi oktatásban eddig megszerzett tapasztalat az új intézmények számára is elérhető lesz, meríthetnek belőle. Egyházunk biztosítani fogja a tapasztalatsere és az egymástól való tanulás lehetőségét. Azon leszünk, hogy az új intéz-

mények átvétele egyházunk javára legyen!

– A ciklus végeztével hogyan értékelí a zsinat hatéves munkáját?

– Én nem tartozom a „zsinatpesszimisták” közé. Természetesen én is hallok olyan hangokat, amelyek erősen kritizálják „parlamentünket”. Vannak, akik egészen odáig elmennek kritikájukban, hogy a „zsinatolást” teljesen befejeznék, mert annyira zavarja őket a vélemények sokfélesége és az, hogy a tesztület esetleg más döntésre jut, mint az egyházi vezeték.

Az elmúlt zsinati ciklusban az országos irodaigazgató választása vert hatalmas hullámokat, amelyek éveken át gyűrűztek tovább. Az Evangelikus Élet hasábjain is jelentek meg olyan írások, amelyek az egyház lényegétől idegennek nevezték a demokratikus szabályok egyházi alkalmazását.

Ez a beállítás ezer sebből vérzik. A látható egyház ebben a világban emberi szervezetként működik, és a korai egyház életéből és gyakorlatából kiindulva többféle, biblikus alapon álló és teológiailag helyes működési keret levezethető. A sok felekezetben élő egyház pedig elég színes repertoárt vonultat fel, miközben a többség a lehető legjobbat, az Isten ügyéhez a leginkább illőt és méltót, a legjobban működőt szeretné megtalálni. Meggyőződésem, hogy mindegyik keret lehet Isten munkájának eszköze. Isten hatalmának és munkájának ugyanis a mi emberi szabályaink nem tudják útját állni!

Ugyanakkor az egyházban is komolyan kell venni a bünt, amely belülről is támad. A hierarchikus, emberileg is felülről szerveződő és felülről irányított egyházakban ugyanúgy, mint az alulról szerveződő, „demokratikusnak” mondott, a protestáns hagyományokat erősebben alkalmazó közösségekben. A probléma tulajdonképpen soha nem a berendezkedéssel és a működés kereteivel van, hanem mindig az egyházat alkotó emberekkel...

A zsinat a mi egyházunk működését igyekezett és igyekszik segíteni, kereteit jó irányba formálni. Ha nem sikerült is ezt a munkát maradéktalanul elvégezni és befejezni, a ciklus végén valamennyi zsinati atyának és anyának, valamint a zsinatot vezető elnökségnek köszönettel tatozunk.

■ E. É.

Szemerei János püspök Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület

Lutheránus folytonosság, avagy tablórómantika az EHE folyosóin

A földhivatallal szemben égre apelláló intézmény a teológia. A Rózsavölgyi közbe ékelt lutheránus sziget – ha nem is latin- vagy héber nyelv-óra előtt – igen idilli közeg. Múltbéli könnyebb-nehezebb idők után, jövőbeni virágzás reményében. Valahol a zuglói templom csöndje és a Bosnyák téri kofák kiáltásai, valahol a morszák után kapkodó galambok és a fanatikusan iótahasogatók között.

Hamar meg lehet szokni. A kapubíbelést, a recepciós mosolyt, az istenes-angyalos híreket szerte a hirdetőablakon, az emeleten – Luther szigorú tekintetével szemben – a fotelba süppedést, a „mindenki mindenkit ismer” érzést, a focizó koleszosok zaját, a nyüzsgést a monumentális, statikus óriás körül és azt a kedves takarosságot, mely voltaképpen az egész épületre és légkörre jellemző.

Miután bepecsételik a Luther-rózsát az ember sokféle iratába, és titkos kódok birtokába jutva maga is otthonosan mozoghat a szigetlakók rendszerében, végre fellélegezhet – és körülnézhet.

Nem is ismerős után kutat, csupán ismerkedni kíván, mégis egyszerre rohanják meg a falakról ismerős régiek, illetve maiak – régi formájukban.

Szabó Erzsébet (Zsóka néni) sokatmondóan mosolyog az 1986/87-es évről készült tablón, fölötté – pár arccal balra – Tamásy Tamás (Tamás bácsi) ismerős komolysággal néz a fotóapparátba. Lehetséges, hogy most épp az irodában szorgoskodnak odaát.

Velük szemben, a már jóval terebélyesebb '91/92-es tablón újabb arcok: Veress István lánglelkű ifjúként, Varga Gyöngyi – kivel épp az imént volt Ótestamentum-olvasásra lelkesítő órája – még hosszú hajjal, Aradi György elszántan, csíkos nyakkendőben, Bolla Zsuzsa jókislányosan, ma újra divatos nagy szemüvegkerettel, talárral...

Derül. Most már tudatosan keres, nem csak nézeget.

A szomszédos, 2001/2002-es tablón rálel a zuglói ifiből ismert régi kedves teológuslányokra: Enikőre, Teodórára, a Luther Kiadó néhány dolgozójára, fönt, a kávéautomata mellett pedig még hetykén legényes igazgatójára.

A '75/76-os tablón dr. Szentpétery Péter egyetemi docens még kevésbé „docens”, lázadó frizurával látható; hasonló attitűddel fedezhető fel a nagy valószínűséggel Beatles-kedvelő, ma győr-mosoni esperes, Kiss Miklós. A jelenleg Budavárában trónoló Balicza Iván is itt szerepel, tekintete nem hagy kétséget afelől, hogy ő már letette a voksát...

Elréved kissé a sok beszélő fekete-fehértől. Olyan jelenvalónak tetszenek közlőül.

Lefelé menet – elhaladva a Pröhlé-szoba mellett – azon tűnődik, hogy ha egyáltalán készül ilyen, ő vajon hogyan néz majd abba a jelent nyomtatoló apparátba, és az ő képét vajon hogy nézik majd jövőbeni lutheránus ifjak...

■ – KANYIKA –

Három évtized – három generáció

Harminc esztendeje alakult meg az Európai Keresztény Nők Ökumenikus Fóruma

► Bár egy évenként megrendezett, egyszerű koordinátori tanácskozással a meghívó, az a hatvan asszony, aki szeptember 19–23. között az angliai Malvern város Elim konferencia-központjában (bal oldali képképként) tartózkodott, rendkívüli, jubileumi alkalom tanúja lehetett. Ugyanis harminc esztendeje, 1982 májusában jött létre a svájci Gwatt városában az *Ecumenical Forum of European Christian Women*, a magyarul röviden csak „női fórumként” emlegetett ökumenikus szervezet.

Az induláskor huszonöt ország képviselője volt jelen, igaz, akkor még egyéges államként szerepelt Jugoszlávia, a Szovjetunió és Csehszlovákia. A Magyarországot képviselő Pásztor Jánosné és Keveháziné Czégényi Klára is népköztársaságból érkezett Gwattba.

A harminc év alatt nagyon sok politikai és társadalmi változás történt a berlini fal leomlásától az Európai Unió bővüléséig. A jubileumi együttlét szervezői mégsem ezt kívánták a középpontba állítani. Az alkalomra összeállított emlékkönyv címe – *Három generáció (feltöltve) energiával és látással* – utalt a tanácskozás közvetlen céljára.

Harminc esztendő alatt az utat tö-

rő asszonyok átadták a stafétabotot a következő generációnak, a középkorúak lelkes táboraik, de közben megjelent egy újabb korosztály is, a lendülettel teli fiatal lányok hada, amely új ötleteivel feszegeti a fórum szervezeti határait.

Hogyan válhat igazán gyümölcsözővé a korosztályok együttműködése, milyen módon építhetnek az újak a régiek tapasztalataira, és hogyan kaphat szárnyra a kicsit megfáradt idősebb az ifjak friss erejével? – mindezekre a kérdésekre keresték a választ a résztvevők a plenáris üléseken, a kávészünetek adta kötetlen beszélgetéseken. Sőt ezek a témák kerültek elő még akkor is, amikor a szervezet hivatalos

ügyeinek intézésére került sor. Az elnökök beszámolójából, a pénztárosi jelentésből is nyilvánvalóvá vált: a fórum egyre inkább építeni szeretne a fiatal nők szolgálatára.

Közben a résztvevők azért megismerhették az angliai helyszínt is: gyönyörködhetek a Malvern városát övező dombok látványában, megkóstolhatták az ott eredő források üdítő vizét, viktoriánus házak övezte szűk utcácskáiban sétálhattak vissza szálláshelyükre. A város apátságába szervezett látogatás során pedig találkozhattak a helyi gyülekezetek tagjaival is.

Itt, a kilencszázhuszonöt éves templomban mutatta be a brit segélyszervezet (Christian Aid) munkáját Loretta Minghella igazgató, és itt találkozhattak a résztvevők Jana Jeruma-Grinberga evangélikus püspök asszonnyal, aki a kisebbségben élő egyházak szerepéről szól az egybegyűlteknek.

A konferencia csúcspontja természetesen mégis az a délután lett, amikor a fórum harminc évét dokumen-

táló emlékkönyvet ajánlották a jelenlévők figyelmébe. Először a szerkesztők beszéltek a koncepciójukról. Az ezt követő pódiumbeszélgetésnek résztvevője volt Ruth Epting baseli nyugalmazott teológiai tanár is, akitnek kitartó munkája révén jöhetett létre az az első gwatti találkozó, amelyen megszületett az Európai Keresztény Nők Ökumenikus Fóruma.

A tudósítás végén álljon itt egy rövid idézet a jubileumra készült könyv nyitófejezetéből, annak a koreai asszonynak, dr. Meehyun Chungnak a tollából, aki Ruth Epting tanítványa és a fórum születésének tanúja lehetett: „Északkelet-Ázsiában gyakran idézzük Konfuciuszt, ha valakinek a születésnapját ünnepeljük. Ő azt mondta: aki elérte a harmincadik életévét, az úgy formálhatja a társadalmat, mint akinek már joga van parancsolni. Kívánom, hogy a fórum asszonyainak erőteljes hangját így hallják meg egyházban, társadalomban.”

■ BPM

Záró istentisztelet a Szent Jakab-templomban

Híven, rendületlenül

Beszélgetés az Európai Keresztény Nők Ökumenikus Fórumának tiszteletbeli elnökével

► Dr. Ruth Eptinget, az Európai Keresztény Nők Ökumenikus Fórumának örökös tiszteletbeli elnökét sokan a szervezet „szülőanyjaként” említik. A kilencvenharmadik esztendejében járó református lelkész-nő nem csupán hosszú, hanem élményekben is igen gazdag életet tudhat maga mögött. Már a pályán való elindulása is izgalmasra sikeredett. Svájcban élő német állampolgárként teológiai tanulmányait a náci Németország fővárosában, Berlinben kezdte meg, Burckhardtthausban, a Keresztény Ifjúsági Egyesület bibliaiskolájában. Itt olyan lelkészekkel került kapcsolatba – köztük Martin Niemöllerrel –, akik valamennyien a Hitvalló Egyházhoz tartoztak.

– Bizony megtanultam a Krisztus-ra hagyatkozó hitet, azt, hogy féltelmekek nélkül ragaszkodjam az igazsághoz. Mindenki tudja, hogy a Hitvalló Egyház tagjai szembe mertek helyezkedni a náci időszak hivatalos egyházi irányvonalával, vagyis ők nem voltak hajlandók támogatni a nemzetiszocializmust. Engem olyan lelkészek tanítottak Berlinben, akiket elbocsátottak gyülekezeti szolgálatukból vagy megfosztottak hivatásuktól éppen e bátor kiállásuk miatt. Rendíthetetlen hitük életre szóló példa lett előttem. Ezekben az években persze megtanultam az óvatosságot is. A náci hatalom természetesen megpróbálta beépíteni a maga embereit, saját besúgóit az iskolába...

– Akkor nem okozott gondot Önnek a fórum indulásakor, a nyolcvanas években, hogy Kelet-Európában még erősen megfigyelték az egyházakat. Talán még Önt is gyanúsának találták...

– Kétségtelen, hogy voltak nehézségek. Sok helyen tapasztaltam,

hogy az egyházi vezetők nem dönthettek szabadon. Rettentő körülményes volt például az oroszországi ortodoxokkal való kapcsolattartás. Lassította munkánkat, hogy a kelet-európaiaknak először mindenre engedélyt kellett kapniuk. Az alakuló fórum alapszabályzatának összeállítása csak kínkeservesen sikerült. De nem csak a keletiek miatt. Mi, nyugatiak is idegesítőek lehettünk a túlzott precizitásunkkal. Órákig vitatkoztunk egy-egy kifejezésen, jelzőn.

– A fórumnak ma már kész az alapszabálya. Elmúlt a szóbeli „csatározások” időszaka. Milyennek látja a szervezet jelenét?

– Visszatérve a múlt vitáira: engem akkor az szomorított el mélyesen, hogy Európa mennyire megosztott. Nem csupán kelet és nyugat vonatkozásában, hanem országonként. A hetvenes évek elején két évig Kame-runban tanítottam az ottani teológián. Akkor ismertem meg, hogy milyen Afrika: a sokszínű, mégis egysé-

A SZERZŐ FELVÉTELE

ges kontinens. Ott nagyobb az összetartás. Nem véletlenül alakult meg az afrikai nők ökumenikus szervezete a fórumnál jóval korábban.

Bár látok javulást e téren, hiszen az Európai Unió tagjainak köre is bővül, mégis úgy vélem, Európa nem egyfelé húz. Ebben segíthet sokat, ha a keresztény nők példát adnak. A mostani, malverni együttlétnek, az ünnepelésünknek egyik érdeme éppen ez: mindazt, amire emlékeztünk, együtt hoztuk létre, közös hitünk gyümölcse. És ez az eredmény nem akármilyen. Nincs más olyan egyházi szervezet, amelyben így képviselve lenne mindegyik keresztény felekezet!

– A harmincadik évforduló alkalmából kiadott könyv bemutatóján Önt gyakran szólították meg úgy, mint a fórum szülőanyját. Sokan az Ön személyével azonosítják a szervezetet.

– Amit nagyon rosszul tesznek. Már a fórum megalakulásakor hangsúlyoztuk, hogy ez többünk kezdeményezése és vágya. Nem csak protestánsoké, és nem csupán a Genf

környékén élő svájci német asszonyok elképzelése valósult meg, hiszen aktív szerepet vállaltak a szervezet létrehozásában angol katolikusok, görög ortodoxok, skandináv baptisták, lutheránusok is.

A célunk éppen az volt, hogy ezen a fórumon mindenki egyformán fontosnak, értékesnek érezhesse magát. Az első években tisztséget sem vállaltam. Aztán megkértek, hogy tiszteletbeli elnökként – amíg erőm engedi – kísérem figyelemmel a szervezet fejlődését. De itt én nem lelkész vagyok, a doktori titulusom sem számít. Egyszerűen csak Ruth vagyok mindenki számára.

– S vajon milyennek találja a „gyermek” fejlődését? Jó irányba halad a fórum?

– Az ünnepségen megkérdeztek, nem volt-e pesszimizmus bennem az induláskor. Hiszen abban az időszakban a jórészt férfiakból álló egyházi grémiumok kissé gyanakvóan viszonyultak egy női szervezet megalakításának kérdéséhez. Én azt válaszoltam: aki pesszimista, az ne fogjon bele semmibe. Most is csak ezt mondhatom a kérdésére: aki pesszimista, az csak aggódik. Én azonban reménységgel tekintek a jövőbe, bizalmat szavazok a harmadik generációnak, a fiataloknak. Ha nem csupán értelmükkel, hanem szívükkel és egész személyiségükkel Krisztust követik, akkor nagy csodákat élhetnek majd át ők is, s lehetnek eszközök a történelmet formáló Úristen kezében.

■ B. PINTÉR MÁRTA

A teremtmény felelőssége a teremtésben

► **A teremtéskor Isten az ő tökéletes integritásából hozta elő az embert, aki igen nagy cselekvési szabadsággal ruházta fel, és mint művelő és őriző teljesítette a rá eső feladatkört az Isten melletti állapotban. Megismertette vele Isten az érvényes életszabályokat – hogy mit lehet és mit nem lehet tenni az élet létállapotának megőrzése érdekében –, de szabad akarattal ajándékozta meg, amelynek birtokában érintkezhetett a körötte lévő világgal. Ugyanezen szabad akaratból eredt az a végzetes lépés, amely a bűnesethez vezetett, és ezzel az ember kiesett az „igen jó” állapotból, távoznia kellett az édeni környezetből. Isten azonban nem tudott belenyugodni ebbe a helyzetbe, és adott egy pótvizsga-lehetőséget, felengedett a kegyelem színpadára, az általunk ismert anyagi világba, hogy érvényesülhessen velünk kapcsolatos akarata, „hogy minden ember üdvözüljön, és az igazság ismeretére eljusson” (1Tim 2,4).**

■ DR. FRENÝÓ V. LÁSZLÓ

Az igazság megismerésére törekedve, a „teremtésvédelem” apropóján végük szemügyre anyagi világunk néhány jól ismert jelenségét. Irányítsuk figyelmünket arra, hogy milyen kockázati tényezők terhelik teremtett világunkat, milyen következményeit látjuk ennek már ma, hogyan hat ez ránk, emberekre, s e felismerések hogyan indíthatnak bennünket az Istenel való kapcsolatunk elmélyítésére.

Fókuszáljunk tehát röviden az energiaforrások erősen korlátozott voltára, a sokat emlegetett globális felmelegedés kérdéskörére, az ezekből következő néhány más fontos környezeti tényezőre és az emberi szervezetet mindezek kapcsán érintő kockázatokra, hogy azután eljussunk e feszítő bajok és aggodalmak egyedüli megoldójához, a húsvétban megjelent Szótérhoz, a szabadító, megváltó, megtartó, üdvözítő Istenhez.

A fosszilis energiaforrások határai és alternatívái

A világ eddig ismert legnagyobb hozamú olajkészletei csaknem kivétel nélkül elérték már a kitermelés csúcserékét, tehát egy kitermelési *stagnum*, majd csökkenés prognosztizálható. Ez a folyamat viszont a gazdaság rendkívül energiaigényes növekedésének drámai visszaesését eredményezi.

Ha a könnyűolajon kívül az egyéb potenciális olajtermékeket (olajpala, szén, gáz, bioüzemanyag) is figyelembe vesszük, akkor a kitermelési csúcsmég további tizenöt-húsz évvel kitolható, de ennek igen súlyos ára van.

A felszínhez közel elhelyezkedő olajpala eléréséhez a fölötté lévő őserdőt el kell távolítani, hogy mintegy hetvenöt méter mélységben az olajpalaréteghez jussanak. Ide óriási mennyiségű gőzt nyomnak be, hogy feloldják az olajpalt, majd kipumpálva vegyszeres kezeléssel tartják oldatban ahhoz, hogy több ezer kilométeres olajvezetéken finomítóba szállítsák. Egyértelmű tehát, hogy a folyamat óriási környezeti kártétellel jár.

A szénkészlet is zsugorodik, és az ebből való nyersolaj-előállítás igen költséges. A földgázkészlet sem végtelen. Az Európát döntően ellátó orosz földgáz várhatóan 2025-ig tudja fedezni az igényeket.

A megújuló energiatermelés (szél- és napenergia, biomassza), bár rendkívül fontos elem, de fejlesztésével, elterjesztésével igen nagy késésben vagyunk. Ezenkívül óriási a területigénye, és csak limitált hányadát tudja fedezni az összehangolt energiaigénynek.

A nukleáris energia sem tökéletes alternatíva. A jelenlegi erőművek a 235-ös uránizotópra épülnek, ennek készleteiben 2050-től folyamatos csökkenés várható (az egyéb nukleáris forrásra épülő reaktorok –

például szaporítóreaktor – gyakorlati alkalmazhatósága pedig még nagyon messze van). Földön kívüli energiaforrásként szóba jöhet például a *hélium-3*, amely a holdról kitermelve biztonságos, környezetbarát üzemanyagjelölt, de az ezzel működő fúziós reaktor még csak elméletben létezik.

Mindeközben a Föld népessége 2011-ben hétmilliárd fő volt, és hasonló ütemű növekedést figyelembe véve 2100-ra tízmilliárdra nő (sőt ezt meghaladó becslések is vannak). Ez a létszám óriási energiaigényt támaszt.

Tehát környezetünk – a belátható jövőben – a növekvő népesség és a szűkülő energiakészletek kettős szorításában lesz.

Levegő – globális felmelegedés – a vízkészletek helyzete

A Föld légköri szén-dioxid-tartalma 280-ról 390 ppm-re (parts per million) emelkedett az iparosodás óta.

Izgalmas kérdés a fölmelegedés. Persze ezt nem lehet csupán a szén-dioxid számlájára írni, mert egyéb gázok még intenzívebben felelősek az úgynevezett üvegházhatás kialakításáért (ózon, dinitrogén-oxid, metán stb.).

A civilizációnknak otthont adó környezetet a gazdasági növekedés szükségszerűsége ürügyén igen nagy szennyezésnek tesszük ki. Küzd ugyan ezzel a környezetvédelem, örvendetesen erősödik a környezet-tudatos termelés és gondolkodásmód, nagyon ígéretes például az úgynevezett ökológiai mezőgazdaság megjelenése számos országban, arról azonban egyáltalán nem beszélhetünk, hogy globálisan egységes folyamatról lenne szó, hiszen óriási különbségek vannak egyes földrészek, illetve országok illetően törekvései között.

További globális veszélyek is fenyegetik a köröttünk lévő világot, mint például a vízkészletek korlátozott volta, a rendelkezésre álló víz minőségének elégtelensége.

A néha lélegzetelállító sebességgel fejlődő, magas színvonalú technológia, amelyről úgy hisszük, hogy nem tudnánk lemondani róla, ugyancsak nincs teljes biztonságban, minthogy a fejlődése fenntarthatóságához szükséges nyersanyagkészletek (például ritka fémek) ugyancsak korlátozott mennyiségben állnak rendelkezésre.

Az ember és az anyagi világ kapcsolata

Szándékosan erős leegyszerősítéssel azt mondhatjuk, hogy itt állunk tehát egy olyan világban, amely az embernek adatott – sokszor lenyűgöző – felismerések, felfedezések, újítások révén folyamatosan kínál újabb és újabb technikai, technológiai lehetőségeket arra, hogy az ember élő környezete minél inkább szolgálhassa az ember komfortérzetét. Közben pedig ez az isteni indítatásúnak is nevezhető pozitív folyamat koeg-

zisztál a megromlott emberi természetből fakadó negatív törekvések párhuzamos térnyerésével, amely során megint csak az ember ugyanazon nagyszerű felismeréseket jobb esetben csak a saját önző céljaira, rosszabb esetben sokak – tömegek, népek, nemzetek – megnyomorítására, fölöttük való uralkodásra használja. Ez a törekvés háttérbe szorítja az értékek megőrzését és gazdagítását, és előtérbe helyezi saját önző érdekeit.

E két alapvető emberi törekvés párharca zajlik az emberiség egész történelmé során, ennek mentén formálódnak a társadalmi-politikai viszonyok, amelyek egy-egy pillanatban meghatározzák, hogy a kettő közül melyik törekvés dominanciája érvényesül. Eszközöket kapott az ember arra, hogy az idők során exponenciális gyorsulással változtathassa meg a környezetet a maga javára, és ugyanezen eszközökkel teszi tönkre, mind nagyobb intenzitással és hatékonysággal, ugyanezt a környezetet.

Mindezek a változások nem hagyják érintetlenül az embert magát sem, aki ugyan a bűnesetben vesztes pozícióba került, de pont itt, ebben a földi létben kapott esélyt arra, hogy a megváltáson keresztül visszanyerhesse isteni képességét. Addig azonban nem marad rá nézve nyom nélkül mindaz a környezeti változás, amely civilizációnk mai állapotáig végigkísért bennünket.

Életünk testi-lelki minősége

Vessünk egy pillantást emberi életünk testi-lelki minőségének alakulására, koncentrálna arra, hogy a környezetünkkel összefüggő civilizációs terhelés hogyan érinti pszichoszomatikus világunkat.

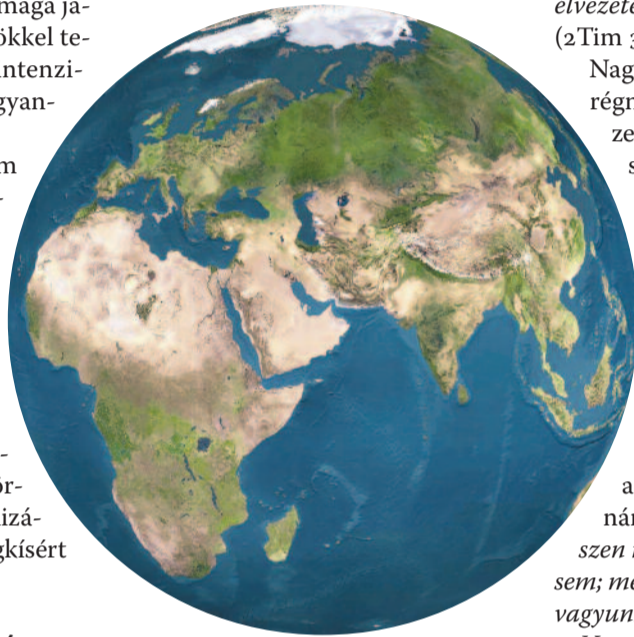
A tudományos-technikai forradalom konzekvenciájaként fokozódó termelékenység és a vele együtt járó környezetkárosítás együttesen érvényesíti hatását. Számos tekintetben javulnak az életfeltételek, és párhuzamosan romlanak a környezeti adottságok. A világ népességének – egyelőre folyamatos – emelkedése rendkívüli nyomást gyakorol az élelmiszer-termelésre, amelynek a növelését célzó technológiai újítások sok esetben egészségkárosodást is eredményezhetnek. Mindezekkel párhuzamosan az egészségmegőrzés, az élelmiszerbiztonság, a környezetvédelem terén is óriási előrelépések tanúi vagyunk, az eredményesség tekintetében azonban kiálló különbségek vannak a globális különböző területein élő társadalmak között.

A változások szemléltetésére itt kiragadott példákon túl a leglátványosabb és legdrámaibb hatású civilizációs nyomást az utóbbi évtizedek információs-kommunikációs technológiai robbanása gyakorolta az emberiségre, szoros összefüggésben a globalizáció térnyerésével. Az internet és a mobiltelefonia és ezek szinte havonta megújuló új generációs konstrukciói gyakorlatilag az egész világ számára elérhetőek. Az információ lassan mindenkié. Szinte bárki lehet az információ felhasználója és kreálója is, ennek minden áldásos és veszedelmes konzekvenciájával együtt.

Tehát itt áll az ember egy Istentől kapott, de önmaga által mára alaposan befolyásolt környezetben, civilizációs térnyerésének lenyűgöző vívmányaival és riasztó kártételeivel;

nem csoda, hogy testi/lelki konstrukciója is az általa megbolgatott környezet hatása alá kerül.

Éppen az információs szabadság következtében ma már mindenki tisztában lehet a leggyakoribb halál-okokkal. Kiáltók az adatok: például a magas vérnyomás világviszonylatban a halálesetek 13%-áért, a dohányzás a 9%-áért, a cukorbetegség és a mozgáshiány 6-6%-áért, míg a túlsúly és elhízás a végzetes esetek 5%-áért felelős. Megdöbbentő adat továbbá, hogy autentikus források szerint 2020-ra a depresszió lesz a második leggyakoribb betegség a világon. Ez azért is fontos adat, mert a depresszió együtt jár az immunrendszer gyengébb reakcióképességével, ami számos további egészségügyi kockázat forrása lehet (nő az elhízás, a kardiovaszkuláris betegségek stb. kockázata).

A röviden felsorolt kockázati tényezők tehát életünk testi/lelki minőségét drámaian érintik, és a kiút e helyzetből legalább olyan komplex, mint amilyen a létrejöttét előidéző fizikai/lelki/szellemi hatások együttese.

A teremtettséghez való viszonyunk az evangélium tükrében

Most tehát, miután néhány pillantást vetettünk a környezetünket alkotó világ és benne az emberi életet érintő kockázatok bizonyosalmazára, az a reakció tűnik automatikusnak, amely a pünkösdi zűrzavarból induló megvilágosodás kapcsán tört elő a Pétert hallgató sokaságból: „Mit cselekedjünk, atyámfiai?”

Péter persze elég egyszerű választ adott: „Térjetelek meg és keresztesztelek meg...” [vagyis merüljetelek bele az Atya, Fiú, Szentlélek lényegébe], és megkapjátok a Szentlélek ajándékát.” (ApCsel 2,37–38) És ahogy Jézus mondja: „A Pártfogó pedig, a Szentlélek... ő tanít majd meg titeket mindezenre.” (Jn 14,26)

De hát addig is, amíg a megtérés kérdésében előrébb jutunk, érdemes átgondolni, hogy ezt a bűneset utáni anyagi világot, amely Isten kegyelmes gondolata révén állt elő, mi, emberek, hogyan kezeltük. *Van-e személyes felelősségünk az anyagi világ és benne önmagunk mint az anyagi világ használatában érintett „bizománysok” jelen állapotát illetően?*

Ha úgy ránk kérdezne az Úr, mint ahogy Jónánál olvassuk, hogy „ki az, aki gáncsolja az örök rendet?” (Jób 42,3), vajon ráeszmélnénk-e arra, hogy az anyagi világban észlelhető minden szintű „rendzavarás” hátterében gyakran az emberből kiinduló motivációk állnak?

A természeti környezet lerablása, kizsákmányolása, benne az önmagának kedvezni akaró ember önpusztítása valahol mind abból fakad,

amit *Jakab apostol levelében* olvassuk: „Honnan vannak viszályok és harcok közöttetek [és bennetek]? Nem a tagjaitokban dülő önző kívánságok okozzák-e ezeket? Kívántok valamit, és nem kapjátok meg, öltök és irigykedtek, de nem tudtok célt érni, harcoltok és viszálykodtok. Mégsem kapjátok meg azért, mert nem kéritek. Vagy ha kéritek is, nem kapjátok meg, mert rosszul kéritek [illetve: nem jóra kéritek]: csupán élvezeteitekre akarjátok azt eltékoználni.” (Jak 4,1–3)

Mintha ezt a magatartást láthatnánk az emberiség egész történetén végighúzódni. Ez a magatartás jellemző az úgynevezett *utolsó idők emberére*. „Az emberek ugyanis önzők, pénzsóvárok lesznek, dicsekvők, gögősek (...), szeretetlenek, kérelhetetlenek (...), mértéktelenek, jóra nem hajlandók...., akik inkább az élvezeteket szeretik, mint az Istent.” (2Tim 3,2–4)

Nagyon úgy hangzik, mintha a régmúlttól kezdve egészen a közelmúltig a válságok kirobbanásához az embernek ezek a karakterisztikus vonásai vezettek volna. Ha tehát az embernek ezt a felelősségét elismerjük, és *magunkra nézve is* találunk benne felismerni valót, akkor érdemes keresnünk ittlikásunk értelmét. Amit Isten világosan meghatározott: keressük az Istent, hátha kitapinthatnánk és megtalálhatnánk, „hiszen nincs is messzire egyikünkől sem; mert őbenne élünk, mozgunk és vagyunk” (ApCsel 17,26–28).

Ha ez igaz, akkor minden, amit teszünk a világban, az lényegében a vele való viszonyomat fogja tükrözni. Ebből kiindulva érdemes keresnem Istent az alkotásaiban is, hiszen az ő örök hatalma és istensége a világ teremtésétől fogva alkotásainak értelmes vizsgálata révén meglátható (Róm 1,19–20).

Nincs persze következmények nélkül az a kártétel, amelyet az ember a körülötte lévő világban elkövet, de a végső szó a könyörülő Istené (Róm 9,16). Természetesen „nem késik el az ígérettel az Úr, mint némelyek késelelemnek tartják; hanem hosszan tűr érettünk, nem akarván, hogy némelyek elveszenek, hanem hogy mindenki megtérésre jusson” (2Pt 3,9). Ebben a megtérésprojektben lehet eredménykedni.

Ha igaz számunkra, hogy „őbenne élünk, mozgunk és vagyunk”, akkor minden lehetséges eszközzel őt kell képviselnünk az anyagi világ történéseivel kapcsolatban is. Amikor látjuk és megértjük a *Római levélben* írottakat (8,23), akkor nem nézhetjük tétlenül a makro- és mikrokozmoszt, a civilizáció egészének veszedelmét okozó tényezők térnyerését, hanem cselekvő módon, proaktívan tennünk kell, ami e téren kezünkbe adatik.

Mindezeket túl pedig biztos ígéretünk van arra nézve, hogy maga a „teremtett világ is megszabadul a rothadandóság rabságától az Isten fiaid dicsőségének szabadságára” (Róm 8,21), vagyis „új eget és új földet várunk az ő ígérete szerint, amelyben igazság lakozik” (2Pt 3,13).

A szerző a Szent István Egyetem Általános-tudományi Kar Élettani és Biokémiai Tanszékének tanszékvezető professzora, evangélikus presbiter. Írása a pestszentlőrinci evangélikus gyülekezetben elhangzott előadásának kivonata.

Weiss Mihály emlékezete

► **Közéleti szereplő, tanácsos és bíró, követségben baráti és ellenséges hatalmakkal és hatalmasságokkal tárgyaló diplomata, költő, természettudományos vonatkozásokat is lejegyző krónikáiról és bibliofil volt egy személyben: Weiss Mihály erdélyi szász lutheránus polihisztorra emlékezünk halálának négy századik évfordulóján.**

Weiss Mihály neve irodalmi vonatkozásban nemcsak költőként, hanem krónikáíróként is ismert. A *Liber Annalium* gyűjteményes cím forrásértékű történelmi adalékokat takar. Az eredetileg magyar, német és latin nyelven az 1593 és 1611 közötti időszakról kronológiai sorrendben lejegyzett eseményors Brassó város, Erdély, sőt a három részre szakadt Magyarország vonatkozásában egyaránt értékes adatokat tartalmaz.

Bár csonkán maradt ránk (ami gyakorta előfordul műfaji „sajátosság”), így is kívánatos lenne, hogy a Trauschenfels Jenő-féle *Deutsche Fundgruben zur Geschichte Siebenbürgens* 1860-as évfolyamában publikált anyagot magyar átiratban olvashassuk. Valahogy úgy, ahogyan az Ostermayer Jeromos-féle *Erdélyi krónika* és *Oltard Márton* műve, a *Dácia rövid krónikája* pár esztendővel ezelőtt összevont kiadásban napvilágot látott. (*Hieronymus Ostermayer: Erdélyi krónika – 1520–1570; Martin Oltard: Dácia rövid krónikája – 1143–1571.* Kriterion Könyvkiadó, Kolozsvár, 2005. Ezzel lapunk 2011/3. számában, Ostermayer életrajzát felvázoló írásunkban részleteiben is foglalkoztunk, lásd *Rezsabek Nándor: Üstökös az orgona felett – Ostermayer Jeromos emlékezete*, 2011. január 16.)

Weiss Mihály, mint minden „valamirevaló” történelmi, feljegyezte az égbolton látható, általa fontosnak vagy látványosnak ítélt csillagászati jelenségeket. Ezek egyszeri, máshonnan pótolhatatlan tudományos adatok, az egyetemes csillagászat történet számára is adalékul szolgálhatnak. 1599-ben Brassóban „Április 4-ik napján, este tíz óra tájban, nagy suhogással tűz esett az égből”. A jelenség vélhetően egy fényes meteor, azaz tűzgömb lehetett. (*Bartha Lajos: Égi jelenségek. In: Az Élet és Tudomány kalendáriuma, 1984.* Hírlapkiadó Várlalat, Nyíregyháza, 1983.)

Az 1607-es esztendő fényes kométiát Nagyszebenből megfigyelve így írt: „Szeptember 3-án két üstökös csillagot láttunk az égen napkelet irányában. Október 24-én egy valóban iszonyatosat láttunk déli irányban.” Ezeket *Bielz Ede Albert* 1862-es *Beitrag zur Geschichte merkwürdiger Naturbegebenheiten in Siebenbürgen* című munkája említi. (*Keszthelyi Sándor: Régi magyarországi Halley-üstökös-leírások. In: A Halley-üstökös. Uránia Csillagvizsgáló, Budapest, 1985.*) Megjegyezzük, hogy az említett üstökösök közül egyik sem az utóbb *Edmond Halley* angol csillagászművészről elnevezett Halley-üstökös menetrendszerű visszatérése volt. Weiss munkásságát a magyar csillagásztörténet egy másik vonatko-

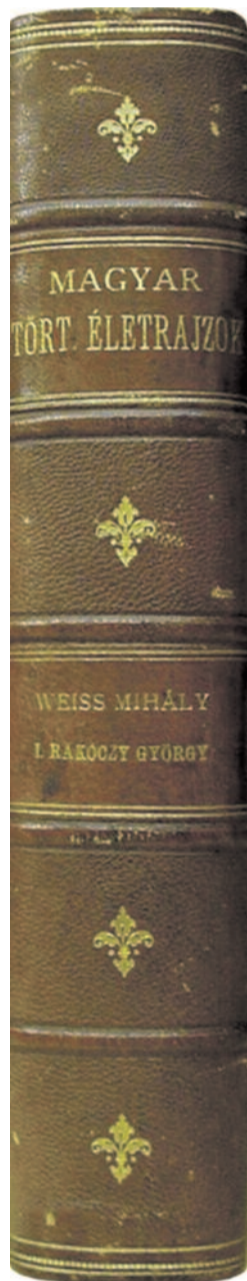
zásban is számon tartja. Asztronómiai művekben gazdag könyvtárának egyik féltve őrzött kincse a világhírebb asztronómus, *Nikolaus Kopernikus* egyik kötete volt. A művet – könyvtárával egyetemben – 1608-ban a város evangélikus gimnáziumának adományozta. A kiadvány bibliográfiai adatai így bekerültek az intézmény 1625-ös összeírásába. Az egykori források viszont nem említik, hogy ez az 1543-as nürnbergi vagy az 1566-os bázeli kiadás volt-e. Sajnos a *De revolutionibus orbium coelestium* egy 1689-es tűzvész során elpusztult. (*Farkas Gábor Farkas: Régi könyvek, új csillagok.* Balassi Kiadó, Budapest, 2011.)

Nemcsak történelmi művekben is számon tartja. Asztronómiai művekben gazdag könyvtárának egyik féltve őrzött kincse a világhírebb asztronómus, *Nikolaus Kopernikus* egyik kötete volt. A művet – könyvtárával egyetemben – 1608-ban a város evangélikus gimnáziumának adományozta. A kiadvány bibliográfiai adatai így bekerültek az intézmény 1625-ös összeírásába. Az egykori források viszont nem említik, hogy ez az 1543-as nürnbergi vagy az 1566-os bázeli kiadás volt-e. Sajnos a *De revolutionibus orbium coelestium* egy 1689-es tűzvész során elpusztult. (*Farkas Gábor Farkas: Régi könyvek, új csillagok.* Balassi Kiadó, Budapest, 2011.)

Nemcsak történelmi művekben is számon tartja. Asztronómiai művekben gazdag könyvtárának egyik féltve őrzött kincse a világhírebb asztronómus, *Nikolaus Kopernikus* egyik kötete volt. A művet – könyvtárával egyetemben – 1608-ban a város evangélikus gimnáziumának adományozta. A kiadvány bibliográfiai adatai így bekerültek az intézmény 1625-ös összeírásába. Az egykori források viszont nem említik, hogy ez az 1543-as nürnbergi vagy az 1566-os bázeli kiadás volt-e. Sajnos a *De revolutionibus orbium coelestium* egy 1689-es tűzvész során elpusztult. (*Farkas Gábor Farkas: Régi könyvek, új csillagok.* Balassi Kiadó, Budapest, 2011.)

Nemcsak történelmi művekben is számon tartja. Asztronómiai művekben gazdag könyvtárának egyik féltve őrzött kincse a világhírebb asztronómus, *Nikolaus Kopernikus* egyik kötete volt. A művet – könyvtárával egyetemben – 1608-ban a város evangélikus gimnáziumának adományozta. A kiadvány bibliográfiai adatai így bekerültek az intézmény 1625-ös összeírásába. Az egykori források viszont nem említik, hogy ez az 1543-as nürnbergi vagy az 1566-os bázeli kiadás volt-e. Sajnos a *De revolutionibus orbium coelestium* egy 1689-es tűzvész során elpusztult. (*Farkas Gábor Farkas: Régi könyvek, új csillagok.* Balassi Kiadó, Budapest, 2011.)

Nemcsak történelmi művekben is számon tartja. Asztronómiai művekben gazdag könyvtárának egyik féltve őrzött kincse a világhírebb asztronómus, *Nikolaus Kopernikus* egyik kötete volt. A művet – könyvtárával egyetemben – 1608-ban a város evangélikus gimnáziumának adományozta. A kiadvány bibliográfiai adatai így bekerültek az intézmény 1625-ös összeírásába. Az egykori források viszont nem említik, hogy ez az 1543-as nürnbergi vagy az 1566-os bázeli kiadás volt-e. Sajnos a *De revolutionibus orbium coelestium* egy 1689-es tűzvész során elpusztult. (*Farkas Gábor Farkas: Régi könyvek, új csillagok.* Balassi Kiadó, Budapest, 2011.)

A „növekedés idegenvezetői” tartottak konferenciát Piliscsabán

► **Újonnan megválasztott és újraválasztott felügyelőinek, gyülekezetvezetőinek részvételével tartott konferenciát október első hétfőjén a piliscsabai Béthel Evangélikus Missziói Otthonban a Déli Evangélikus Egyházkerület.**

Sokan hosszú utat megtéve, fáradtsággal vegyes várakozással érkeztek Piliscsabára. Felügyelők, gondnokok, pénztárosok, presbiterek és más tisztviselők, ismerősök és egymás számára még idegenek gyülekeztek a napsütésben október első péntekén. *Radosné Lengyel Anna* kerületi felügyelő köszöntésével kezdődött meg az új hat éves ciklus indító felügyelői, gyülekezetvezetői konferencia.

A rövid köszöntő után *Gáncs Péter* elnök-püspök áhítata adta meg az alaphangot a szűk huszonnégy órás együttgondolkodáshoz. A péntek délutántól szombat délutánig tartó konferencia kivételes alkalmat nyújtott az ismerkedésen, tanuláson kívül gyakorlati kérdések tisztázására is, mint amilyen például a gyülekezetvezetők elérhetőségeit tartalmazó címlisták frissítése.

A konferencia vezérfonalát a *dr. Szabó Lajos*, az Evangélikus Hittudományi Egyetem rektora által szerkesztett, *Tarts, Uram, a kezdedben* című könyv adta, amely a Luther Kiadó gondozásában látott napvilágot.

Az első előadó, *dr. Szabó Lajos* *A civil szolgálat szabadsága* című tartalmas előadásával nagyon magasra helyezte a mércét. A hétféle színvonalat aztán a többi program is méltóképp emelte, de az is hamar nyilvánvalóvá

vált, hogy bizony jól jönnek a kiosztott jegyzetfüzetek. Olvasóinknak ízelítőül, a résztvevőknek pedig emlékeztetőül egy gondolatot idéznénk csupán: „A felügyelők és a presbitérium a növekedés »idegenvezetői«, akik reális képed adnak a hitet, közösséget és életcél keresőknek.”

A rektori előadást *Benkóczy Péter* kőbányai lelkes, drámapedagógus interaktív, játékos egymásra hangolása követte, amelynek során – változatos módokon megmozgatva a jelenlévőket – alkalom nyílt egymás megismerésére.

A nap zárásaként *Szabóné Mátrai Marianna* püspök helyettes „*Ez a nap is csendesen...*” címmel tartott esti áhítatot.

A második nap *dr. Simor Ferenc* siklósi felügyelő áhítatával indult. Gondolatai többeknek könnyet csaltak a szemébe.

A napindító elmélyülést *dr. Csermely Péter* professzor (*képünkön*) előadása követte *Isten hálózata, evangélikus közösségépítésünk a 21. században* címmel. A nemzetközi hírű hálózatkutató lebilincselő előadása olyan mennyiségű és minőségű információval halmozta el a konferencia résztvevőit, ami egy tudósítás keretében nem adható vissza, így ezúttal is önkényesen választottunk egy gondolatot ízelítőül.

Jiddu Krishnamurti indiai filozófus így tanít a tudás és a bölcsesség különbségéről: „A tudás: a világot al-

kotó részletek ismerete. A bölcsesség: a világ összefüggéseinek ismerete.”

A hálózatok erejéről és dinamikájáról is szóló előadást követően *Csermely professzort Radosné Lengyel Anna* kerületi felügyelő invitálta a résztvevők-

kel közös gondolkodásra, párbeszédre. Ezután csoportmunka következett, majd a két nap összefoglalásaként a csoportok játékos formában számoltak be tapasztalataikról, élményeikről.

A konferenciát *Radosné Lengyel Anna* búcsúszavai és *Gáncs Péter* úti áldása zárta.

■ Szöveg és fotó: KISS TAMÁS
Forrás: Evangelikus.hu

Keresztyén nevelés – hittanórán kívül?

Pedagógusok találkozója a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerületben

► **Kézzel készített kis hajókat kaptak ajándékba a szervező Forrás Evangélikus Keresztyén Óvoda dolgozóitól azok a pedagógusok, akik részt vettek a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerületben tizenkettedszer megrendezett konferencián. Az október 6-án Várpalotán tartott találkozó első sorban a lelki feltöltődést és a tapasztalatcserét szolgálta. A nap fő témája a hittanórán kívül zajló keresztyén nevelés volt.**

A program a templomban, istentisztelettel kezdődött, amelyen *Szemerei János* püspök hirdette Isten igéjét. A liturgiában *Tóth Attila* helyi lelkész segédkezett.

Az egyházkerület lelkesíti vezetője *Lk 12,49–53* alapján a jézusi tűzről, keresztségéről és békétlenségéről szól. „Jézus az éltető tűzről beszél, amely újat kezd, és a gyógyulás eszköze” – mondta, majd hozzátette: „A jézusi békétlenség az élet indulásának hatalma, az életmentés feszült küzdelme. Bárcsak fölverné a hamis nyugalmat, amelybe beleszoktunk!”

Az úrvacsorai alkalmat követően adták át az idei *Gyurátz Ferenc-díjakat*. A kerületi elismerést *Osgyán Gáborné Bauer Emilia*, a Bakonycsérnyei Evangélikus Óvoda vezetője, valamint *Rajnai Károly*, a soproni Hunyadi János Evangélikus Óvoda és Általános Iskola igazgatója vehette át.

Ezek után a résztvevők átsétáltak az óvoda épületébe, ahol az óvodások verses-dalos műsorán keresztyén ismerhették meg az intézményben folyó munkát. *Lassu Tamásné* óvodavezető és *Talabér Márta* várapalotai polgármester is köszöntötte a jelenlévőket.

A bemutatkozó kör után *Wagner Szilárd* soproni iskolalelkész tartotta meg előadását *Keresztyén nevelés a hittanórán kívül* címmel. „A keresztyén nevelés minden pedagógust érint – evangélikus intézményen belül és kívül, gyülekezetben belül és kívül” – fogalmazott, majd kiemelte a családi közösség mellett a pedagógus és a lelkész szerepét is: „Azért fontos minden területen a keresztyén nevelés, mert ha mi nem végesszük, akkor más fog másfajta végezni helyettünk.”

Wagner Szilárd elmondta azt is: vizsgálatok szerint a négyféle nevelési módszer közül (teljesen tekintélyelvű, tekintélytisztelő, engedékeny vagy teljesen elhanyagoló) a tekintélytisztelőre való tanítás bizonyult a leghatékonyabbnak, mivel ez biztos alapot ad, amely megóv a társadalomellenes mozgalmakhoz való csatlakozástól. A keresztyén nevelés fontos területei: az imádság, a nyitott jelenlét és a figyelem. Az előadó több gondolatébresztő kérdést is feltett, amelyek kapcsán *Jancsó Kálmán*né moderálásával érdekes beszélgetés alakult ki.

Az ebédszünet után a résztvevők két szekcióban folytatták az eszmecsere-t. Az óvodapedagógusok megbeszé-

lését *Szarka Éva* bakonycsérnyei lelkész és *Ács Györgyné* győri óvodavezető, az általános és középiskolában dolgozó oktatók csoportját pedig *Mesterházy Balázs* soproni líceumi iskolalelkész és *Szücs Gábor*, a pápai Gyurátz Ferenc Evangélikus Általános Iskola igazgatója vezette.

Az ezt követő fórumon a jelenlévők Szemerei János püspöknek, *Varga Mártának*, egyházunk országos irodája nevelési és oktatási osztálya vezetőjének és *Rozs-Nagy Szilvia* hittanreferensnek tehető fel kérdéseiket. A Wagner Szilárd által moderált fórumbeszélgetésben *Rozs-Nagy Szilvia* elmondta: felmérést terveznek azzal a céllal, hogy megtalálják a gyülekezeteinkben élő evangélikus pedagógusokat és hitoktatókat, illetve elősegítsék az összefogásukat.

A záró úti áldásban a hittanreferens arról beszélt, mit jelent az Isten három szólamában való eléneklésével, sőt egyházunk jövője is attól függ, merünk-e tanulni a gyerekektől, merünk-e bízni Istenben és egymásban” – fogalmazott.

A napot a részt vevő pedagógusok „*Az Úr a pásztorember...*” kezdetű kánon három szólamában való eléneklésével fejezték be, majd lelkileg gazdagodva indulhattak el, hogy a hallott gondolatokat saját intézményükben használják. Következő találkozásukra 2013. október 4–5-én kerül sor a soproni Berzsényi Dániel Evangélikus (Líceum) Gimnáziumban.

■ ADÁMI MÁRIA

Ha lenne több idő

Születésnapi beszélgetés Halász Judit színművészszel

► **Az egyik legboldogabb magyar színész: szeretik a felnőttek, rajongva hallgatják a gyerekek, együtt éneklük vele Weöres Sándor versét: „Csiribiri csiribiri / zabszalma – / négy csillag közt / alszom ma.” Betegségéről tudomást szerezve az egész ország aggódott érte, és felsőhajtott, mikor hallotta a jó hírt: meggyógyult, újból játszik színházban. Ismerősöket, barátokat kérdeztem: nézik-e Halász Juditot? Volt, aki azt mondta: „Reményit sugároz a mosolya.” A másik azt felelte: „Már nem nézem, egyidősek vagyunk, és ő fiatal nő.” Bizony letagadhatna sok évet a hetvenből, annak ellenére, hogy kicsit fáradtan érkezett. Néhéz napok után és szoros napok előtt, de amikor édesanyjáról kérdeztem, születése másik „hőséről”; újból a kedves arcot láttam magam előtt.**

– Ahogy múlnak az évek, az embernek egyre gyakrabban eszébe jut a gyerekkora – kezdi az emlékezést. – És egyre inkább foglalkozik az akkori történetekkel. Nem vagyok közeli kapcsolatban az unokatestvéreimmel, valahogy messzire kerültünk egymástól. A legközelebbi unokaöcsém meghalt a nyáron! Három és fél éves lehettem, amikor hazahozták a kórházból, mert akkor született. A halála rettenetesen megrázott. Nekem sokáig ő volt a kistestvérem, nagyon szeretünk egymást. Azután mi elköltöztünk távolra, kevesebbet találkoztunk, de most egyszerűen előjöttek a közös emlékek...

Nekem nagyszerű édesanyám volt. Békésen nevelték, nagy szeretetben. Mikor születtem, édesapám a Don-kanaryannál szünetelt, és kapott két hét szabadságot, hogy meglátogasson. A fele ráment az utazásra, de a többi velünk tölthette.

Apám öccse francia fogásba esett, 1946-ban került vissza. Anyai ágon még két férfi is távol volt tőlünk, végül, hál' Istennek, mindenki hazatérhetett. Anyám édesapját Helfensteinnek hívták, a család 800-ból eredeztetni magát, Svájcban a Landes Múzeumban van egy szoba, ahol az egyik ősmre emlékeznek. Közöttük, úgy mondják, útonálló és őrgófi is található.

Az anyai nagyszülők felvidékiek, az apaiak szintén onnan jöttek. Az apai nagymamám teljesen szlovák volt, nagyapám félig szlovák, félig magyar. Egy nagyon sok helyről jött és összekovácsoltott családba kerültem első unokának.

Úgy mentem haza, hogy mindig várt valaki, akivel lehetett beszélgetni vagy játszani. Megértem azokat a gyerekeket, akik arra vágnak, hogy így lakjanak. Unokáim is mondogatják, két ház kellene egymás mellett, közöttük pedig egy híd, hogy bármikor át lehessen menni látogatóba.

– *Hogyan került a színészi pályára?*

– Nem tudom. De azt igen, hogy apukám mindig mesélte, Ambrus nagymamám szeretett volna bohóc lenni. Apámat mindig vitte a Beketov-cirkuszba és a Jancsi-arenába, és bámulattal nézte a bohócokat. Nekem első általánosban, az év végén a tanító néni adott egy verset, József Attilától a Mamát. Nem éppen gyerek-

vers, de anyukám olyan szépen és türelemmel értette meg velem a vers lényegét, hogy az utolsó tanítási napon, mikor bejöhettek a szülők megnézni, mit tanultak a gyerekek, olyan sikerem volt, hogy attól kezdve én lettem az iskola versmondója.

Elköltöztünk, de az új helyen is felfedezte a tanárnő a versmondó tehetségemet. Sőt nagyszerű énektanárom lett, aki maga is népdalgyűjtő volt. Azt mondta, szépen énekelek, és bevett az iskola kórusába, ahol sokszor énekelhettem szólót. Rengeteget jártam színházba, lelkesen moziba, de meg nem fordult a fejemben, hogy a színészet, az hivatás, mesterség. Mikor megmagyarázták nekem, már nem voltam bizonytalan, ha kérdezték a felnőttek, hogy mi leszel, ha nagy leszel. Érettségizni kell, aztán felvételi vizsgát kell tenni a Színházművészeti Főiskolán, mondta egy okos ember, és sok-sok verset kell tudni. Ez nekem igazán nem ment nehezen! Megpróbáltam, és szerencsére az első nekifutásra sikerült.

– *Kikkel járt együtt?*

– Nagyon jó évfolyam volt. Béres, Tordai, Szegedi, Polónyi, Dobos. Mi voltunk a lányok az osztályban. Két évig nem lehetett külső szereplést vállalni. Másodév végén bejött hozzánk Keleti Márton, Bacso Péter és Szász Péter; és azt mondták, hogy egy filmet forgatnak gimnazistákról. *Esős vasárnap* volt a címe, négyen játszottunk benne: Béres Ilona, Polónyi Gyöngyi, Tordai Teri és én. Mikor végeztünk a főiskolán, két évre kötelező volt vidékre szerződni, de mikor mi letöltöttünk egy évet – én a Pécsi Nemzeti Színházban –, feloldották a rendeletet, és Várkonyi rögtön leszerződte a Vígszínházba. Az első előadásban együtt játszhattam Darvas Ivánnal, aki szintén abban a szezonban szerződött a Vígszínházhoz. Várkonyi volt a rendező, és a premier fergeteges sikerrel zárult. Úgy éreztem, filmben ugyan már találkoztam a színház sok tagjával, de most a tagjai közé is befogadott a társulat.

– *Nem félt színésziársággal együtt játszani?*

– Soha nem félt. Ők nagyszerű emberek voltak, kivételes színészek. Ha elfogadtak valakit, akkor kollégák voltunk, és nem számított, ki mögött milyen színészi múlt

van, csak az, hogy aznap este milyen az előadásban. A közönségnél senkinek sincs protekciója...

– *Visszatekintve melyik szerepét érzi a legfontosabbnak?*

– Mindegyik fontos volt akkor, amikor csináltuk. A színházművészet kegyetlen, néhány hét múlva már alig emlékeznek egy alakításra. És újrajátszani pontosan úgy nem lehet soha egy előadást. Ezt én tudom, a közönség jó, ha egy-egy pillanatot megőriz egy alakításból.

Az első televíziós játék, amelyben szerepeltem, *Szép Ernő* egyfelvonásos, a *Május* volt. *Agárdi Gábor* és *Szabó*

Gyula voltak a partnereim, a nagyszerű *Ádám Ottó* rendezte. Ezért gratulált nekem Várkonyi a főiskola folyosóján, ami óriási megtiszteltetés volt. Szép Ernő stílusa engem nagyon megragadott, nagyon közelinek éreztem magamhoz. El is olvastam mindent, amit írt, és az volt a vágyam, hogy egyszer eljársz hussam Tóth Mancsi szerepét a *Lila ákácban*. És úgy adta az élet, hogy eljárszhattam filmben, azaz a rendezővel, aki rengeteg régi, sikeres magyar filmet készített, mint például a *Hypopolit*, a *lakajt*. De szerettem a *Szabó István Szerelmesfilmjében* játszott szerepemet, *Rózsa János* és *Kardos Ferenc Gyerekbetegségek* című filmjét, az *Ismeretlen ismerőst* – és sorolhatnám tovább, hiszen csak akkor vállaltam el egy szerepet, ha hittem a rendezőben, és a szerepet is jónak találtam. Sok nagyszerű emberrel dolgoztam, színésszel és rendezővel, akik már sajnos nincsenek közöttünk...

– *Említette, mennyi sebzett gyermek van. A művészember is érzékeny. Hogyan tud eligazodni ebben a gyűlölködő világban?*

– Egyre nehezebb tisztán látni. Nekem teljesen mindegy, kinek a gyereke ül a nézőtéren. Igyekszem mindig a teljeset adni, megajándékozni őket valami széppel. Azt mondom, amit gondolok; a koncert az egyetlen olyan hely, ahol senki nem mondja meg, hogy mit tegyek, mit változtassak, milyen sorrendbe tegyem a dalokat. Minden gyerek csoda, előttük a jövő.

– *Sokan úgy ismerik, mint aki a gyerekeknek énekel.*

– A főiskola elvégzése után énekeltem egy francia szonett, amely népszerű lett. Nagyon tetszett, amit az *Illés-együtt*s játszott, a szövegek is jók voltak, jól tükrözték az én korosztályomnak a hovatartozását, szellemiségét. Ismertük egymást a zenekarral, s egyszer *Bródy János* levett a polcra egy Weöres Sándor-kötetet, és eljátszotta a *Csiribiri*... Azután megszületett a *Micimackó*. Az első lemezt nem gyerekeknek készítettük, sok minden volt benne. Ami nekem jelentett valamit az életben, arról énekeltem, de elsősorban verseket. A fim akkor múlt két éves, kimentünk a játszótérre, és hallottam, hogy a kicsik a bugyuta slágerszövegek helyett azt éneklük, hogy „Bó-bita, bóbita táncol”. A következő lemezt már gyerekeknek szántuk. Egyszer aztán megjelent az öltözőmben három fiatalember a *Bojtorján* együttesből, és azt mondták, tudják minden dalomat, lépünk fel együtt. A gyerekekkel való találkozás olyan hatással volt rám, hogy máig sem tudok szabadulni tőlük.

– *Mit játszik a közeljövőben?*

– A jelenlegi repertoáromból négy előadásban játszom. A *Hegedűs a háztetőn* nagyszerű előadás, zenés darab; *Túl a Maszat-hegyen*, *Varró Dániel* verses meséje *Presser Gábor* zenéjével; a *Sylvia* egy amerikai vígjáték, és tizenhat éves szerep a műsorunkban. És játszom egy számomra nagyon kedves előadásban is, a *Monokliban*, amelyet *Molnár Ferenc* írásaiból állított össze *Fesztbaum Béla*, aki rendezője is az előadásnak. Ezek az írók pontosan száz éve születtek, de semmit nem veszítettek aktualitásukból. Az előadás másik érdekessége, hogy számomra nagyon kedves kollégákkal lehetek együtt: *Kern András*, *Tahi Tóth László*, *Lukács Sándor*, *Harkányi Endre*, *Rajhona Ádám*; *Venczel Vera*, Szegedi Erika, valamint jómagam vagyunk a „lányok”.

– *Végül az Evangélikus Élet olvasói nevében kérdezem hiteiről, a közelgő ünnepekről.*

– Van egy kis evangélikus kötődésem. A gimnáziumban az akkori egyik legjobb barátom édesapja budavári esperes volt. Ha együtt lehetünk, beszöktünk a templomba, és az orgonát próbáltuk beindítani. A férjem vallását követve a fiunkat evangélikusnak kereszteltük. Én katolikus vagyok, hívő ember, de sokszor hiányzik a templomokból. Karácsony gyönyörű ünnepem azért előfordulok kedves templomban. Sokat barangolunk Olaszországban, főleg Toscanában és Umbriában. Egyik templomból a másikba megyünk, talán ott pótolok valamit mulasztásomból, hiszen egymást érik a fantasztikus élmények. Titkos csodák. ■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

100. születésnapon a 100. zsoltár

Tátrai Vilmos-émlékhangverseny

► **Áhítattal egybekötött hangversenyen emlékeztek születésének századik évfordulója alkalmából Tátrai Vilmos hegedűművészre a Deák téri evangélikus templomban. A Tátrai Alapítvány szervezte, október 7-i koncert része annak az októberi programsorozatnak, amellyel az 1999-ben elhunyt világhírű hegedűművész emléke előtt tisztelnek.**

Az evangélikus Tátrai Vilmos a 20. századi magyar zenei élet egyik meghatározó egyéniségeként 1946-ban alapítója volt a Tátrai-vonósnégyesnek, és hosszú évtizedeken keresztül (1978-ig) koncertmestere az Állami Hangversenyzenekarnak. 1965–1998 között a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanáraként, majd professzoraként generációk kaptak tőle életre szóló utatvalót a zene világában. Emellett nemzetközi zenei versenyek rendszeresen meghívott zsűritagjaként is tevékenykedett, és több mint száz lemezfelvételt fűződik a nevéhez.

Számtalan kitüntetéssel mellett többek között a Kossuth-díj (1958), a Bartók–Pásztory-díj (1985), a Magyar Köztársasági Érdemkereszt (1992), a Ferencsik-gyűrű (1992) és a Musica Omnia Nagydíj (1993) birtokosa is volt.

Tátrai Vilmosra emlékeztek a vasárnapi ünnepi hangverseny előadóművészei, a koncerten jelen lévő családtagjai, barátai, ismerősei, a zenebarátok és az evangélikus gyülekezet.

Az ünnepi eseményt *Pröhle Gergely* nyitotta meg. A Magyarországi Evangélikus Egyház országos felügyelője beszédében megemlékezett az egykor a kispesti gyülekezethez tartozó cipzár iparoscsalád gyermekéről, Tátrai Vilmosról, akire gazdag zenei pályafutása, világhírű sikerei révén „Bach egyháza és Kodály országa” méltán büszke lehet. Pröhle megköszönte a zeneszerető magyar evangélikusoknak – többek között *dr. Kamp Salamon* karnagynak és Tátrai Vilmos családjának –, hogy a vasárnapi emlékhangverseny létrejöhetett.

A hangverseny első számaként *G. F. Händel Passacagliája* hangzott el *Szenthelyi Miklós* (hegedű) és *Faludi Judit* (cselló) előadásában (*képünkön*). A szépszájú közönség tetszéssel fogadta a műsort, mely ezek után *J. S. Bach János-passiójának* (BWV 245) *Ich folge dir gleichfalls* szopránáriájával folytatódott *Fülöp Zsuzsanna* előadásában. A művésznő, betöltve a templom akusztikai terét, kiemelkedő színvonalon énekel, színes és egyéni hangján. A *Lutheránia* ének- és zenekar előadásában hangzott fel ezután – Kamp Salamon vezényletével – *Bach Ein feste Burg ist unser Gott* (BWV 80) kantátája. (Az evangélikus korlát *Luther Márton* 1527 és 1529 között írta.)

A kantáta első részében némi aránytalanságot vehettünk észre, mivel a kórus hangzása felülmúlta a vonósok összhangerejét, de ez később, *Jekl László* (basszus) és *Czabán Angelika* (szoprán) áriáinak kísérete alatt visszaállt a megfelelő arányokra, s a Bach-kantátát az együttes meggyőző művészi tartalommal adta elő.

A *Lutheránia* énekkar biztos szólambelépésekkel, dinamikákkal, érthető szövegmondással és az orgona nyugodt continuo kíséretével igazi ünnepet varázsol. *Németh Judit* (alt) és *Csapó József* (tenor) áriája is megkapó volt, továbbá kiemelkedően finom zenei hangzást produkált a zenekar oboaművésze, aki visszafogottan kísérte az énekesek szólalóit.

Az ünnepi hangversenyen *Gáncs Péter* hirdett ígét. Egyházunk elnök-püspöke Tátrai Vilmos századik születésnapjára, az ünnepi hangversenyre a 100. zsoltárt idézte fel a gyülekezet számára. E hálaadó zsoltárral köszönte meg ezt a különleges alkalmat, a művészek munkáját, illetve ezzel mondott köszönetet a művész családjának.

Igehirdetése után folytatódott a *Lutheránia* előadása, majd zenei zárásként Bach *D-moll chaconne-ja* hangzott el *Baráti Krisztof* (hegedű) előadásában. A közönséget lenyűgözte a hegedűművész rendkívül szuggesztív előadásmódja. Mind motívikus, mind akkordikus játéka biztos technikái tudását bizonyította. S ehhez hozzájárult az az emberi, nyugodt tempókezelés, ahogyan vitte a zenét a hegedű húrjain. Magával ragadó nyugalom áradt játékából. A hallgató szinte egyedül érezte magát a templomban Bach zenéjével, mely szinte nem is emberi hallgatóságnak, hanem az égieknek szólt. Azoknak is, akik már nincsenek velünk, de emlékeznünk rájuk.

■ HETESSY CSABA

Parókusi alkalmassági vizsgálat Győrött

A Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület székházában október 1-jén tartott megmérettetésen négy beosztott lelkész vizsgázott az egyházkerület vezetőségéből, valamint esperesekből, felügyelő lelkészekből és gyülekezeti felügyelők közül álló bizottságok előtt. A vizsgázóknak elsősorban arról kellett számot adniuk, hogy teológiai tudásuk mellett alkalmasak-e egy gyülekezet ügyeinek önálló intézésére. A vizsgán mindannyian sikeresen szerepeltek, így mostantól megválaszthatók. Képünkön a vizsgázók (balról jobbra): Pongrácz Máté, Papp Judit, Weltler Gábor és Kósa Gergely, középpütt pedig Szemerai János, az egyházkerület püspöke.

■ A. M.

Könyv az egykori nemeskéri kántortanítóról

Megjelent a *Tóth Ernő evangélikus kántortanító élettörténete* című könyv. Kapható: *Tóth Csabánál* (8960 Lenti, Zrínyi Miklós u. 8/b; tel.: 92/351-093), valamint a soproni evangélikus templom iratterjesztésénél. A könyv ára 1000 forint.

HIRDETÉS

Felügyelők országos találkozója – 2012

A munkanapok novemberi átrendezése miatt az idén a hónap utolsó hétvégéjén, tehát november 23. és 25. között rendezzük szokásos révfülöpi konferenciánkat az Ordass Lajos Evangélikus Oktatási Központban. Szeretettel várjuk a gyülekezeti, egyházmegyei és kerületi felügyelőket országos találkozóinkra. A részletes program megjelenéséig (október 28.) is fogadjuk a jelentkezéseket a revfulop@lutheran.hu címen. A hétvége támogatott részvételi díja 6000 forint.

Jelentkezési határidő: november 10. Lemondási határidő: november 16.

PRÓHLE GERGELY országos felügyelő

Meghívó az országos cigánymissziói konferenciára

Idén október 20-án, szombaton 10.30–16.30 között tartjuk konferenciánkat egyházunk budapesti kollégiumában, a Rózsák tere 1. alatt. Azokat a testvéreket várjuk, akik már a cigánymisszióban szolgálnak, vagy foglalkoztatják őket az indulás gondolata a cigányság felé, vagy többet szeretnének megtudni erről a missziói munkaágról.

A nap témája a *segítség* lesz. Igehirdetések, gondolatébresztő előadások hangzanak el, és csoportos beszélgetéseken oszthatjuk meg tapasztalatainkat, örömeinket, kérdéseinket, esetleges kételyeinket egymással. Szeretettel hívunk minden érintettet!

Országos Cigánymissziói Szolgálat

HIRDETÉS

Őszi csendeshét Szarvason

Új helyszínen, a festői környezetben lévő szarvasi Holt-Körös partján lévő üdülőben tartjuk őszi csendeshetünket szenvedélybetegségben élő, depresszióval küzdő és lelki feltöltődésre vágyó testvéreink részére november 5–9. között. A vidékről érkezőknek 2-3 ágyas szobákban szállást, valamint teljes ellátást az üdülő épületében biztosítunk. A részvételi költségeihez 6000 forintos hozzájárulást kell fizetni.

Jelentkezni mindennap 17 óra után lehet *Mikó Lászlónál* a 20/824-9914-es számon október 27-ig. A részvétel feltétele a 6000 forint átutalása október 30-ig a következő bankszámlára: 11733058-20015556 OTP.

Középhalmi Evangélikus Misszió Alapítvány

Meghívó asztali beszélgetésre

Az Asztali Beszélgetések Kulturális Alapítvány a Petőfi Irodalmi Múzeummal együttműködve szeretettel várja az érdeklődőket október 25-én, csütörtökön 18 órára következő disputájára a Petőfi Irodalmi Múzeumba (Budapest V. ker., Károlyi Mihály u. 16.). Disputapartnerek: *Erdélyi Zsuzsanna* néprajzkutató, folklorista és *Fabiny Tibor*; a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karának tanszékvezető egyetemi tanára.

Téma: „Századokon át paptalanul”, avagy a huszadik század második felének szubjektív megközelítése.

Belépő: felnőtteknek 600 Ft, diákoknak és nyugdíjasoknak 300 Ft. A belépőjegy árával a megjelentek a Petőfi Irodalmi Múzeumot támogatják. A beszélgetésről élő internetes közvetítést adunk a pim.hu oldalon.

XII. FINNUGOR

Finnugor testvér

Ott folytatom, ahol huszonhárom éve abbahagytam. 1989-ben *É mint Észtország* címmel írtam cikket az *Evangélikus Életbe*. Egyebek mellett utaltam a gyenesdiási Kapernaum ebéd-lőjében látható festményre, amelyen három fenyő látható: a két egymáshoz közeli a finneket és az észteket, a tőlük kicsit lejjebb lévő pedig a magyarokat jelképezi. A kép nemzetünk sorsközösségére utal – írtam.

Magam is a változások lázában égtem akkor – nem sokkal voltunk a Nagy Imre-temetés előtt –, és egy észti lelkész beszámolója nyomán lelkesülten tudósítottam arról, hogy Tallinn legmagasabb tornyára a kékfekete-fehér észti trikólórt tűzték ki a szovjet zászló helyett, illetve hogy a „daloló forradalom” jegyében száz-ezrek vonulnak az utcára, függetlenséget és demokráciát követelve.

Heino barátom szóbeli és levélben küldött beszámolója nyomán arról is írhattam, hogy a megújulás elérte az észti evangélikus egyházat is: visszakaptak korábban bezárt – és gyakran raktárnak vagy mozinak használt – templomokat, mind több fiatal felnőttet kereszteltek meg és konfirmáltak, és az egyházzal kapcsolatos hírek cenzúrázatlanul jelentek meg a világi sajtóban is. Négy és fél évtizedes elnyomás után a szabadság mámorában éltek akkor az észti evangélikusok.

***

Egyházunk tizenhat fős küldöttsége – kiegészülve öt erdélyi testvérünkkel – a Tartuban ez év szeptember 26. és 30. között megrendezett finnugor lelkészkonferencia keretében abba pillanthatott bele, hogy milyen az észtek mai élete. A történelmi múltra visszatekintő városban azért is sok a park, mert a háborús bombázásokban elpusztult házak többségét nem építették újjá. Egy emléktáblán *Báthory István* neve szerepel: lengyel királyként ő uralkodott Livónián, a mai Dél-Észti- és Lettországnak ezen a területén.

Egészen más történelmi kort idéz meg az a felirat, amely – első látásra meglepő módon – a csecsen vezér, *Dzsohar Dudajev* emlékéét őrzi hálás szeretettel. A függetlenné válási folyamat legkritikusabb éveiben ugyanis ő volt a tartui katonai repülőter parancsnoka, és Moszkva utasításait megtagadva nem lövetett az utcán tüntető észtekre.

Az egyetemi városban persze rengeteg a fiatal, akiknek immár kevés személyes emléküik van a Szovjetunióról. A hangulatos diákkocsmában rubel helyett nem észti koronával, hanem immár euróval fizetünk a sörért.

Az első finnugor lelkész találkozóra éppen hetvenöt éve, 1937-ben került sor Budapesten, és azóta változó helyszíneken folynak ezek a konferenciák. A mostani jubileumi találkozóon összesen közel száz észti, finn, magyar, inkeri és mordvin résztvevő

volt együtt. Utóbbiak azok az oroszországi nyelvrokonaink, akik évtizedeken keresztül illegitimitásban éltek csak meg evangélikusságukat.

A nyitó istentiszteletnek az a János-templom adott otthont, amelyet csak az elmúlt években vehetett birtokba az egyház, hiszen a legutóbbi évekig palánkkal körülvéve, romosan árválkodott. Igehirdetésében joggal szólt *Andres Pöder* észti evangélikus érsek a megújulás csodáiról. A konferencia helyszínéül szolgáló Pál-templom másfél évtizeden át romos volt, majd a hatvanas években a város múzeumot és raktárat alakított ki benne. Most azonban valóságos kis konferencia-központ is megfér a templommal.

A két nyitó előadást *Joób Olivér* nyugdíjas lelkész, illetve *Paavo Kettunen* teológiai professzor tartotta. Előbbi az 1947 előtti, utóbbi az azt követő finnugor egyházi kapcsolatokról szólt, mindketten olyan tudományos igényességgel, hogy az elhangzottak későbbi kutatók számára is csemegét jelenthetnek majd.

A referátumokat az „oral history” jegyében személyes élményekkel egészíthette ki számos jelen levő, egykori finn és magyar ösztöndíjas. A személyes beszélgetésekben persze többször kitértünk az észtek és a még kisebb népek és egyházak részvételére is.

***

Minden előadásnál beszédesebb volt az a pillanat, amikor *Eenok Haamer* nyugdíjas lelkész a ma gyülekezeti teremként szolgáló helyiség egy sarkára mutatva ezt mondta: „Itt volt *Kajos János* magyar ösztöndíjas szobája!” Az egykor három éves papgyerekekben egy életre nyomot hagyott a magyar vendég ottléte. Jellemzi a két világháború közti viszonyokat, hogy a tőle tanultak közül a „viszontlátásra” mellett a „nem, nem, soha” szófordulatra emlékszik...

A másik észtországi magyar ösztöndíjas *Mátis István* volt. A tartui egyetemen tett látogatásunk során arról beszélgetünk *Riho Altnurmével*, a teológiai fakultás dékánjával, hogy talán mód volna az intézményeink közötti együttműködésre, akár hallgatói vagy oktatói csereprogram keretében. (A díszteremben látható

kiállítás egyébként arról is tanúskodik, hogy *Liszt Ferenc* 1842-ben, *Hunfalvy Pál* 1869-ben járt a tartui egyetemen.)

Visszatérve a konferenciára: a legtöbb újdonságot az inkeriektől tudtuk meg, akik közül többekkel már a négy évvel ezelőtti révfülöpi lelkészkonferencián is találkoztunk. Közéjük tartozik *Alekszej Aljoskin* igazgató lelkész is. Beszámolója elején elmondta, hogy a szovjet időkben milyen sok lelkészüket tartóztatták le vagy végezték ki, hány és hány inkeri lakost száműztek Szibériába, Kazahsztánba vagy messze északra. A jelenről szólva aztán egyháza missziói elkötelezettségéről beszélt, felidézve a közelmúlt bibliai táborát, amelyen kétszázhusz gyerek és negyven önkéntes vett részt. Szólt továbbá arról, hogy a szekularizációs folyamatok közepette ők tudatosan a konzervatív egyházi utat követik.

Beszámolt a megállíthatatlannak tűnő folyamatról, hogy a falvakból mind többen költöznek a városokba, valamint arról a legális és illegális migrációról, amelynek során sok mohamedán és buddhista kerül közösségeikbe. „Nekünk nem kell széles e világra menni, a széles világ jön hozzánk...” – mondta. A más vallású bevándorlók közül sokan megkezdik a bibliaiskolát végeznek, és teológiát tanulnak. Elbeszélései alapján izgalmasnak ígérkezik a négy év múlva esedékes újabb finnugor lelkész találkozó, amelynek házigazdája a tervek szerint – a finnek segítségével – az inkeri egyház lesz.

***

A hétvégét – a korábbi találkozókat gyakorlatának megfelelően – a résztvevők a vendéglátó egyház gyülekezeteiben töltötték. Jó, hogy most már nemcsak finn-magyar testvérgyülekezetekről beszélhetünk, hanem ebbe a hálózatba immár az észtek és az erdélyi magyarok is bekapcsolódnak.

Magam a hétvége első felét Pöder érsek és felesége vendégeként Tallinnban töltöttem. Velük már a kilencvenes évek eleje óta kapcsolatban vagyok, éppen egy „gyülekezeti négyes” jegyében. A kőbányai gyülekezet huszonöt éve testvérkapcsolatot ápol ugyanis a finnországi Lohja

Csoportkép a lelkészkonferencia résztvevőiről – középen (püspöki kereszttel) a „házigazda”

R LEKÉSZKONFERENCIA

iség

evangélikusaival; ebbe a gyümölcsöző együttműködésbe kapcsoljuk be a kilencvenes években az erdélyi Oltszakadátot és az észtszói Pärnut, ahol a mai érsek annak idején lelkészként és esperesként szolgált.

Az éjszakába nyúló beszélgetés során nemcsak korábbi emlényeinket eleveníthettük fel, de véleményét cserélhettünk arról is, miként lehet hitünk, evangélikusságunkat a liberalizmus és a konzervatívizmus közötti kényes egyensúlyt megteremtve a szekularizálódó társadalomban megélni.

A tudatosan vállalt konzervatívizmus jelét ismerhettem meg a párnui gyülekezetben. Itt *Enn Auksman* lelkész, esperes a liturgikus elemek bőséges tárházával – egyebek mellett latin szövegek és tabernáku-

vezett tallinni magyar étteremben találkoztunk közel húsz észtszói magyarral, köztük *Haupt Erik* nagykövettel és *dr. Éger György* tanáccsal. Az itt élő magyarok többsége Kárpátaljáról származik: a szovjet időkben magyarként ugyanis nemigen vették őket fel a kijevi egyetemre, ezért a birodalom távolabbi végén, Tartuban tanultak tovább. Korábbi egyházi találkozókról sokukkal már régi ismerősként köszönthettük egymást.

Annika Laats észtszói lelkész – aki tolmácsként sokat tett a konferencia sikeréért – családjának számos tagja is itt volt. Mások mellett az ő édesanyja is boldogan számolt be arról, hogy a közelmúltban kapta meg a magyar állampolgárságot, hiszen 1943-ban a Magyar Királyság terüle-

Teológiai relevancia

Finnugor lelkészkonferencia. E két szó összepárosítása első hallásra olyan önkényesnek tűnik, mint a prim házzám alatt lakó solymászok részére szervezett teadélután. Ha pedig tüzetesebben megvizsgáljuk a konferencia két attribútuma mögött elterülő eszmerendszereket, nemcsak az önkényesség, hanem az ellentmondásosság gyanúja is felmerül bennünk.

A finnugor kultúrák képviselői és kutatói ugyanis kezdettől fogva a sokszínűség és tolerancia szónívói voltak, ezzel szemben a kereszténység – legalábbis kolonialista missziós irányzata – hitbeli egységesítésre törekvéssel jellemezhető, ahol a kulturális és nyelvi különbségek inkább csak hátráltatják a munkát.

Mi az, ami mégis összeköt minket, finnugor lelkészeket? – tették fel a kérdést a konferencia egyik kiscsoportos beszélgetésén. Felmerült a kényszerűen fogadott germán térítés vagy a fel nem tárt szocialista múlt öröksége. Ezek az ötletek azonban nem illenek egyformán minden finnugor népre; az előremutató közös jellemző inkább az, hogy nyelveink a beszélők szemébe tekintve a kisebbek közé tartoznak.

A kicsinység, a hatalomnélküliség áldásainak megtapasztalása lehetne az az élmény, amelynek egymást gazdagító megosztása teológiailag is relevánsá tehetné a finnugor lelkészkonferenciák összehívását.

■ BENCS ÁRON

Tartu, „a magyarok városa”

Tartu városát és a Tartui Egyetemet ezer szál fűzi a magyarokhoz. Az akkor még Tarbatu névre hallgató földvárat 1030-ban lerohanó és Jurjev néven „újraalapító” *Bölcs Jaroszláv* fejedelem leánya, *Anasztázia I. András* királyunk karján vonult be a magyar történelembe.

Később *Báthory István* erdélyi fejedelem lengyel királysága révén Livónia (a mai Dél-Esztszói és Lettország területe) és Magyarország egy birodalom részét képezte. Báthory alapította meg 1538-ban a tartui jezsuita kollégiumot, mely a mai Tartui Egyetem elődje: *II. Gusztáv Adolf* svéd király 1632-ben már a kollégiumra alapozva hozhatta létre protestáns egyetemét, az *Academia Gustavianát* – az immár Dorpat névre hallgató városban. Az egyetemen a kezdeti időszakban tudomásunk szerint három erdélyi és egy első-magyarországi evangélikus teológus tanult.

Az 1919-től észtszói tanítási nyelvű intézményben *Virányi Elemér* személyében 1923-tól működött magyar lektor: 1930-ban *Klebsberg Kunó* is ellátogatott a Tartui Egyetemre. Az 1930-as években virágzó ösztöndíjcsere alakult ki az intézmény és az Eötvös-kollégium között; teológusaink közül *Matis István* és *Kajos János* töltött hosszabb időt észtszói környezetben.

Miután Észtország 1940. augusztus 8-án „önként” csatlakozott a

Szovjetunióhoz, jelentősen leszűkültek a külföldi kapcsolattartás lehetőségei. Katonai repülőtere miatt Tartu zárt városnak számított, külföldi – köztük magyar – látogatók is csak néhány órát tölthettek itt. Ugyanakkor a szovjet korszak alatt jelentős számú kárpátaljai magyardiák tanult a Tartui Egyetemen, ahol a közös kisebbségi sorsnak köszönhetően kedvező fogadtatásra találtak.

Anyai ágon ehhez a hagyományhoz kötődik a konferencián központi szerepet, egyben tolmácsszolgálatot is vállaló *Annika Laats* lelkész.

A függetlenség helyreállítása (1991. augusztus 20.) óta ma már az ötödik magyar lektor működik a városban – *Janurik Boglárkát* a magyar lelkészcsoporthoz kiváló idegenvezetőjeként ismerhettük meg. A magyarországi tudományegyetemekkel működik a kétoldalú ösztöndíjcsere, magam is ennek keretében viálhattam annak idején tartui diákká.

A konferencia nyomán felmerült a kapcsolatépítés öröndetes lehetősége a Tartui Egyetem Hittudományi Kara és az Evangélikus Hittudományi Egyetem között.

Adja Isten, hogy egyházunkból is sokan megtapasztalhassák a Tartui Egyetem évszázados szellemi örökségének gazdagító élményeit!

■ PAP KINGA MARJATTA

Történelmi falak között Tartuban

FI. DE JÁNOS FELVÉTELE

lum felhasználásával – próbálja az egyháznak a világtól való különbözősét bizonyítani.

Előre elkészített igehirdetésemben én mindenestre bőségesen idéztem *Luther Márton*t, egyebek mellett *A keresztény ember szabadságáról* című írása alapján. Az istentisztelet után sajnos nem volt mód arra, hogy a hívekkel kezdet fogjak, a lelkész és családja viszont barátságos fogadott. Kiderült, hogy kedvenc regényük az *Egri csillagok*, és házasságuk elején a férj hosszú fejezeteket olvasott fel ebből ifjú feleségének....

***

A végére hagytam az egyik legszebb élményt. A Tenkes kapitányáról elne-

tén, Munkácsen született. Más azt mesélte örömmel, hogy végre nem a hontalanok szürke útlevelével kell utaznia. A társaság központja *Bán István* magyar tiszteletbeli konzul. Az október 12-én esedékes észtszói-magyar futballmeccsre utalva ezt mondta: „Mi, észtszói magyarok ezen csak győzhetünk.”

Hazafelé a repülőtéren még vásárolhattunk a mi Türo Rudinkhoz feltűnően hasonló, ám kocka alakú, *Kohuke* nevű édességből, majd kicserélhettük tapasztalatainkat. A következő finnugor lelkész találkozó ugyan csak négy év múlva esedékes, ám addig is a kapcsolattartás sokféle formáját élhetjük meg.

■ FABINY TAMÁS

„Európa keresztyén gyökerei sorvadnak, a krízisek, forradalmi változások és a növekvő sikerkultusz feje tetejére fordítják az értékrendünket, megrázzák az alapjait és a tiszteletet a szentségek iránt. Nagy, életet hordozó, összefogó eszmét egyre nehezebb találni, ha ennek az előfeltétel még kiválónak tűnik is” – fogalmazott a lelkészkonferencia nyitó istentiszteletének igehirdetésében *Andres Pöder*, az Észt Evangélikus-Lutheránus Egyház érseke.

Az igei mottóra – „*Jézus Krisztus tegnap, ma és mindörökké ugyanaz*” – alapozó előadások révén megismerhettük a testvéregyházak múltját, jelenét, jövőképét. A konferencia kulcsfogalma a misszió volt. „A misszió az egyház meghatározó lényege” – hangsúlyozta előadásában *Adorjani Dezső Zoltán* (képünkön), a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház püspöke.

■ TÓTH ZOLTÁN felvétele

Tábori lelkészi szemmel...

*A konferenciák történetében először fordult elő, hogy tábori lelkészeket is meghívtak. Az érintetteket magyar részről e sorok írója képviselte. Az észtszói, finn, magyar katonalelkészek számára hétvégére külön programot szervezett az észtszói tábori főlelkész, *Taavi Laanepere*.*

*Az Észtország dombosabb, tavakkal tarkított déli részén települt *Kuperjanov-zászlóalj* laktanyája *Vöru-ban festői környezeti adottságait te-**

kintve – az időszakos, obligát fegyverroportól leszámítva – minden további nélkül felvénne a versenyt bármelyik jól menő nyugat-európai szanatóriummal: kristálytisza levegő, ősfenyves, sportpályák és a legmodernebb technikával ellátott, felújított lakóépületek. Szombat délután itt került sor a sajátos katonalelkészi eszmecserére, melynek tárgya elsősorban tábori lelkészeink külmisszióban való együttműködése, valamint a harc-

téri sebesülések miatt leszerelt katonáknak nyújtandó lelkipásztori támogatás volt.

*Másnap reggel a természetjáró észtszói hagyományokat követve megtekintettük a *Taeveskoja* egyedülálló, hatalmas homokkőképződményeit, majd az együttlét méltó lezárásaként a pölvai gyülekezetben közösen vettünk részt az ünnepi istentiszteleten.*

■ NÁNAI LÁSZLÓ ENDRE evangélikus tábori lelkész

Heikki Koivisto finn és *Algur Kaerma* észtszói lelkéssel májusban találkoztam Kemiben. Ott vetődött fel a gondolat, hogy a finnugor lelkészkonferencián is jó volna együtt lenni. Algur vendéglátóként jelen lehetett, a finnek szokás szerint jelentkezővel egészítik ki a hivatalos küldöttség keretét – így Heikki is jelentkezhetett –, magyar viszonylatban azonban meghívással lehet a küldöttségbe kerülni. Ezért csodaként éltem meg, amikor *Pap Kinga Marjatta* révén a meghívás hozzám is elérkezett.

Finn testvérgyülekezetünkkel rendszeresen találkozunk, Észtországban azonban most járhattam először. Ami eddig csak szavakon keresztül jutott el hozzám,

azt most saját szememmel láthattam. Testvérgyülekezeti háromszögünk kitisztult ezáltal.

Fontos tudni azt is, hogy amit ez a három gyülekezet egymásért tesz, az nem elszigetelt jelenség, hanem egyházaink egésze ebben a szeretetszövetségben él. Azon a vasárnapon, amelyen az észtszói gyülekezeteket látogattuk, idehaza az *Efezusi levél* egyik mondata hangzott a szószékekről: „Az egész test pedig az ő hatására egybeilleszkedve és összefogva, a különféle kapcsolatok segítségével és minden egyes rész saját adottságának megfelelően működve gondoskodik önmaga növekedéséről, hogy épüljön szeretetben.” (Ef 4,16) Ezt éltük meg Észtországban.

■ BENCSZE ANDRÁS

„Zda”, *Seppo Häkkinen* mikkeli finn püspök

AMINT RÖVIDEN MÁR HÍRÜL ADTUK...

ÉSZAK-AMERIKÁTÓL BRAZÍLIÁN ÁT A FASORIG

Egy szobor előtörténete

► Lapunk előző számában (*EvÉlet*, október 7., 6. oldal) már hírül adtuk, hogy a huszonkettedik Fasor-napon felavatták **Vermes Miklós szoborát és emléktábláját**. Most essék szó arról, miként lett a hatvanéves érettségi találkozón született ötletből valóság, milyen előzmények után gyülekezhetett össze a szeptember 29-i ünnepi alkalmon a mintegy százhusz – jobbára idősebb – öregdiák.

Dr. Vermes Miklós, akit a diákok csak Muki bácsinak hívtak, huszonhárom éven át, az iskola megszűntéig tanított a fasori gimnáziumban matematikát, fizikát és kémiát. Számtalan nebulót indított el a természettudományos pályán, nem egy közülük nemzetközi karriert futott be.

Azok a tanítványai, akiknek nyolc éven át volt az osztályfőnöke, minden évben (!) Miklós-napkor tartják osztálytalálkozójukat. Muki bácsi huszonkét éve hunyt el, az osztály minden év december 6-án a sírjához is ellátogat.

A Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium utcai frontján felállított szobor – *Soltra F. Tamás* műve – közadakozásból jött létre. Ki-ki a lehetőségei szerint – kétezer forinttól kétezer dollárig – járult hozzá a költségekhez. A szükséges összeg felét tizenöt külföldön élő öregdiák adta össze, a többi elsősorban itthon élő volt tanítványok, valamint egyházi, állami és társadalmi szervezetek állták.

A szeptember utolsó szombatján tartott ünnepségen a fő adományozó, a Brazíliában élő *Milkó Gyula*, illetve *dr. Berendik Iván* leplezte le a Muki bácsinak emléket állító alkotást. Mindketten több mint hatvan éve érettségiztek a Fasorban.

Mi lehet az, ami ennyi idő elteltével is odaköt az iskolához? Milyen személyiség lehetett Muki bácsi? Igazi humanista volt – ahogyan ezt levelében *Milkó Gyula* iskolatársa, a szobor ötletadója és létrejöttéhez szintén jelentős összeggel hozzájáruló – ma amerikai állampolgár – *Haim Loran* írta. (A levelet dr. Berendik Iván olvasta fel az avatáson.)

Dr. Liptay György címzetes egyetemi tanár, a Budapesti Evangélikus Gimnázium Volt Növendékei Egyesületének elnöke karizmatikus egyéniségnek nevezte a tanár urat. Emlékbeszédében megidézte a Muki bácsi

KISS TAMÁS FELVÉTELE

vezette kirándulásokat és kulturális látogatásokat, hangsúlyozva, hogy Vermes Miklós érdeklődő, mindenre: tudományra, művészetre nyitott pedagógus volt.

– Bizonyára nem jó szemmel nézi a tanár úr, hogy most szobrot avatunk a tiszteletére – mondta –, sosem szerette ugyanis a protokolláris dolgokat. Mégis szükség van erre – mutatott rá Liptay professzor –, az itt tanítóknak és tanulóknak tudniuk kell, hogy egykor itt, a Fasorban *tanított, nevelt* – miként erről a szobor felirata is tanúskodik – Vermes Miklós. Nap mint nap elsétálnak előtte, nap mint nap megerősítheti, ösztönözheti őket Muki bácsi emléke.

■ KINYIK ANITA

Még a szárszói meséken is túl

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy országos evangélikus papnétalálkozó a balatonszárszói Konferencia- és Missziói Otthonban az Úr 2012. esztendejének utolsó szeptemberi hétvégéjén.

Az immár hatéves múltra visszatekintő összegyűlékezést idén *Gyökerek és szármak a sokarcú mesében* címmel rendezték meg. A három egyházkerület aktív szolgálatban álló lelkészeinek házastársai közül mintegy negyvenen töltöttek együtt három tartalmas, közös kérdéssel feltevéssel és válaszkérésessel tarkított napot *Fabiny Katalin, Gáncs Péterné, Kendeh K. Johanna, Péterfia Zsuzsanna, Szemereiné Szigethy Enikő* és *Völgyessy Szomor Fanni* gondos, minden részletre kiterjedő szervezőmunkájának (is) köszönhetően. A hétvége lelki vezetője *Pángyánszky Ágnes* pilisi lelkész, egyben lelkész volt.

A találkozó fő témájához kapcsolódóan *Schneller Kati* tanítónő előadásában bemutatta, hogy a mesék sokrétűségükön keresztül hogyan nyújtanak lehetőséget az élet bármely szakaszában, de különösen krízishelyzetekben önmagunk rendezésére, megtalálására. Az elméleti alapot az orosz népmesét, a

szépséges *Vaszilisa* történetét dolgozták fel kreatív módon a jelenlévők, valamint a kézműves-foglalkozás keretében egy baba elkészítésére is lehetőségük nyílt.

A találkozót további színes kísérőprogramok gazdagították: lehetőség volt reggeli testmozgásra, esti borköszövényre és a Mihály-napi vásárok hagyományának egyfajta folytatásaként kacsipiacon lelhetek régi tárgyak új gazdára. A több értelemben is teljes nap lezárásaként *dr. Lovász Irén* népdalénekes, néprajzkutató énektanítással és sok közös énekléssel tarkított előadására került sor, mely a magyar népköltészetben és a mindennapokban megjelenő női hangok témakörét, valamint a dalolás terapeútikus lehetőségeit járta körül.

A kifejezetten erre a találkozóra összeállított, az *Evangélikus énekeskönyv* talán kevésbé ismert énekeiből, a gyülekezeti liturgikus énekeskönyv énekeiből, népdalokból, kánonokból és taizéi énekekből álló válogatásnak köszönhetően a közös éneklés, illetve énektanulás, valamint a közösség éneklésén keresztül történő megélése mindvégig nagyon hangsúlyosan jelen volt annak a Lovász Irén által idézett augustinusi gondol-

latnak mintegy megerősítésképpen, mely szerint aki énekel, az kétszer imádkozik.

A hétvége változatos műfajú spirituális alkalmait hosszú lelki utat járhattak be a papnékből álló gyülekezet tagjai: a nyitóáhitaton Pángyánszky Ágnes tette fel a kérdést, hogy mit rejt a jelenlévők táskája, és megmutatta, mit tartalmaz az övé. Az áhitatok gondolati ívét folytatva a szeretet és a békeesség jegyében zajló csendstánnyal vehettek részt a lelkészfelelések. A találkozót végül istentisztelet zárta, melynek előkészítésében, illetve lebonyolításában a teljes közösség részt vett.

A kacsipiac bevételét, valamint a záró istentisztelet offertóriumát a Tessedik Sámuel Evangélikus Szeretothon és Családok Átmeneti Otthona (talán sokak számára ismertebb nevén a gödöllői anyaotthon) javára ajánlották fel.

A lelkészfelelések az ebéd utáni búcsúzás pillanataiban annak tudatában váltak el, hogy ami történt, az nemcsak mese, de valóság is volt. Aki nem hiszi, járjon utána – mondjuk az Úr 2013. esztendejében ugyanakkor, ugyanott.

■ DR. BACSA ANDREA

BUDAY-MALIK ADRIENN FELVÉTELE

HIRDETÉS

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

Olvassa az Evangelikus Élet digitális változatát!
Válogasson az első magyar platformfüggetlen online újságstand kínálatából, olvasson számítógépen, táblagépen vagy okostelefonon!

www.digitalstand.hu
Csatlakozzon hozzánk a Facebookon is!

Az MEE Országos Jelölőbizottságának közleménye

Az országos jelölőbizottság a VII. törv. 34. § (1) meghatalmazása alapján megindította a jelölési eljárást a zsinat alakuló ülésén megválasztandó, az alábbiakban felsorolt országos egyházi tisztségviselőket és testületi tagokat illetően:

elnök-püspök, országos felügyelő, elnök-püspök helyettese, országos felügyelő helyettese, zsinat lelkészi elnöke, zsinat nem lelkészi elnöke, zsinat lelkészi al-elnöke, zsinat nem lelkészi al-elnöke, országos ügyész, országos számvevőszék elnöke, diakóniai bizottság elnöke, egyházzenei bizottság elnöke, evangélicációs és missziói bizottság elnöke, építési és ingatlanügyi bizottság elnöke, gazdasági bizottság elnöke, gyermek- és ifjúsági bizottság elnöke, gyűjteményi tanács elnöke, nevelési és oktatási bizottság elnöke, sajtóbizottság elnöke, országos számvevőszék tagjai, országos bíróság lelkészi bírói, országos bíróság jogász bírói, országos bíróság nem lelkészi jegyzői.

Az országos jelölőbizottság a VII. törv. 20. § (2) b pontja alapján ajánlástételre hívta fel az egyházmegegyi presbitériumokat. Az ajánlások beküldési határideje: október 26.

■ DR. SMIDÉLIUSZ LÁSZLÓ,
az országos jelölőbizottság elnöke

Amikor egyedül vagyunk

Első európai utamat sosem fogom elfelejteni. A keresztyén üzletemberek világtalálkozójára készültem, amelynek a németországi Rothenburg ob der Tauber volt a helyszíne. Úgy rendeztem, hogy egy héttel előbb el tudjak indulni, hogy Magyarországon, Budapesten csatlakozhassak a nagynénémhez és a nagybátyámhoz, mert ők tapasztalt utazók voltak.

Mivel magyar származású vagyok, izgatottan vártam, hogy láthassam azt az országot, ahol a nagyszüleim születtek, mint ahogyan azt is, hogy rövid látogatást tegyek a németországi Giessenben, ahol én születtem, amikor apám az amerikai hadseregben szolgált.

A repülőút az amerikai Georgia állambeli Atlantából rendben volt, de amikor Németországban, Stuttgartban landoltunk, a pilóta közölte, hogy a gép műszaki hiba miatt nem tudja folytatni az útját Budapestre. Az utasokat Frankfurtba vitték egy másik járatba.

Még sosem éreztem magam ilyen egyedül. Frankfurt felé a buszon hallgattam a németül beszélő embereket, de – be kell vallanom – egy kukkot sem értettem. Aggódtam, hogyan találom majd meg a budapesti járatot, és amiatt is, hogy honnan tudja meg a nagybátyám, ha megérkeztem Budapestre. Mit csinál-

lok, ha nem lesz ott? Magyarul sem beszélek!

Gondolhatják, milyen feszült voltam ezen az első tengerentúli utamon, de végül minden aggodalmam elpárolgott, mert az összes probléma megoldódott. Angolul beszélő utazókhoz csatlakoztam, időközben fény derült rá, hogy melyik légítárság biztosítja számunkra a csatlakozást, s amikor megérkeztem Budapestre – bár a menetrendhez képest néhány órás csúszással –, az amerikai születésű, de magyarul is folyékonyan beszélő nagybátyám várt rám.

Kedves olvasóm, átélt már valaha is hasonló helyzetet? Lehet, hogy nem utazás közben, hanem esetleg egy nagy projekt kellős közepén érezte magát elszigeteltnek, anélkül hogy bárkihez is segítségért fordulhatott volna. Lehet, hogy egyedül kellett megküzdnie valamilyen bonyolult magánéleti problémával: házassági gondokkal, gyermeke súlyos betegségével, hatalmas pénzügyi nehézségekkel vagy a munkáját érintő nagy krízissel. Hogy érezte akkor magát? Mit tudott csinálni ebben a helyzetben?

Megtanultam, hogy a Biblia mit ajánl nekünk, mit tegyünk ezekben a „magunkra maradt” pillanatainkban:

Sosem vagyunk igazán egyedül. Lehet, hogy sokszere tömegben teljesen

elvesztetnek érezzük magunkat. Lehet, hogy egyetlen ismerős arcot sem látunk, de Isten azt ígéri követőinek, hogy bárhová menjenek is, velük lesz: *„Ne félj, mert én veled vagyok, ne csüggedj, mert én vagyok Istened! Meg-erősítlek, meg is segítek, sőt győzelmes jobbmossal támogatlak.”* (Ézs 41,10)

Isten sosem hagy el. Életünk folyamán néha – még a rémisztő pillanatokban is – elkerülhetetlenül bizonytalan helyzetbe kerülünk. Isten azonban megígéri, hogy gyermekeivel marad a körülményekre való tekintet nélkül. *„Legyetek erősek és bátrak, ne féljetek és ne rettegjetek tőlük, mert maga az Úr; a te Istened megy veled, nem hagy el téged, és nem marad el tőled.”* (5Móz 31,6)

Sosem tudunk megszökni Isten színe elől. Van egy mondás: *„Futhatsz, de el nem rejtőzhetsz.”* Isten elől sem! Eltévedhetünk egy hatalmas, ismeretlen város közepén, egyedül lehetünk egy szálloda szobájában, vagy túlterheltek érezhetjük magunkat az íróasztalunknál, a munkahelyünkön – mindegy, hol vagyunk: Isten azt ígéri, ott lesz velünk. *„Hova menjek lelked elől? Orcád elől hova fussak? Ha a mennybe szállnék, ott vagy, ha a holtak hazájában fekiüdnek le, te ott is ott vagy.”* (Zsolt 139,7–8)

■ ROBERT J. TAMASY
Forrás: Monday Manna

HETI ÚTRAVALÓ

„Gyógyíts meg, Uram, akkor meggyógyulok, szabadíts meg, akkor megszabadulok.” (Jer 17,14)

Szentháromság ünnepe után a 19. héten az Útmutató reggeli s heti igéi az áldott orvos példáját élénk tárva bátorítanak: járjunk elhívásunkhoz méltóan a munkában, mert Jézus is mind ez ideig munkálkodik (lásd Jn 5,17). Isten Fia Atyja akaratát beteljesítette világban, tanított és gyógyított: *„Mert én, az Úr, vagyok a te gyógyítód.”* (2Móz 15,26) S én ezt megtapasztalva – a heti igét folytatva – *„csak téged dicsérlek”*. Mert: *„Jó az Úr, örökké tart az ő kegyelme és hűsége nemzedékről nemzedékre.”* (Zsolt 100,5; LK) *„Boldog az az ember, kinek az Úr nem rója fel bűnét, és kinek lelkében semmi álnokság nincsen.”* (GyLK 692) Jézus Isten, így neki van hatalma bűnöket megbocsátani a földön; ezért igéjével így gyógyította meg a bennát, akit leleményes hittel tettek elé: *„Fiam, megbocsáttattak a bűneid.”* Az pedig, engedelmeskedve az Emberfia szavának, *„felkelt, azonnal felvette az ágát, és kiment.”* (Mk 2,5,12) S akik már átérték az Úr igéjének tetet-leket gyógyító erejét, felöltözik *„az új embert, aki Isten tetszése szerint valóságos igazságban és szentségben teremtett”* (Ef 4,24). A vak Bartimeus kintartó, bátor hite – *„Dávid Fia, könyörülj rajtam!”* – Jézus látásához, követségéhez vezetett. *„Menj el, a hited megtartott téged.”* (Mk 10,48,52) Ő a leprás kérdésben is meglátja a kételkedés nélküli hitet: *„Uram, ha akarod, meg tudsz tisztítani engem.”* Gyógyító érintése és ígéje – *„Akarom, tisztulj meg!”* – hatására *„azonnal letisztult róla a lepra.”* (Lk 5,12,13) A bölcs prédikátor a földi élet végét szemléletes képekkel ábrázolja: *„Végül elszakad az ezüstkötél, összetörik az aranyphórhár... A por visszatér a földbe... a lélek pedig visszatér Istenhez, aki adta.”* (Préd 12,6–7) Jézus a tizenkettőre ugyanazt a szolgálatot bízza, amit ő végzett (lásd Mt 4,23). *„A tanítványok pedig hirdették az embe- reknek, hogy térjenek meg; sok beteget meggyógyítottak.”* (Mk 6,12–13) Ám az Isten Fia *„Másokat megmentett, magát nem tudja megmenteni... szálljon le most a keresztről, és hiszünk benne!”* (Mt 27,42) Az öt gúnyolók és gyalázók nem értették az Írásokat: *„Ő bűnhődött, hogy nekünk békességünk legyen, az ő sebei árán gyógyultunk meg.”* (Ézs 53,5) Lisztrában egy születésétől fogva sánta lábú ember *„hallgatta Pál beszédét, aki rátekintett, és látta, hogy van hite ahhoz, hogy meggyógyuljon. Ezért hangosan így szólt: »Állj a lábadra egyenesen!«* Ekkor az talpra ugrott, és járt.” És Pál hirdethette a pogányoknak az evangéliumot: *„térjetelek meg az élő Istenhez.”* (ApCsel 14,9–10,15) Összegzőként Luther így kérdez és felel: *„Miért is engedi Isten a szenvedést az ő szeretteire? Azért, hogy megóvja őket az elbizakodottságtól; hogy példaképpül használhassa őket; hogy megtalálják Krisztust, és nála maradjanak.”* Mondhatod: *„A te gyógyító szent kezed / Orvosolta fájdalmam, // Nem adtál át a halálnak, // Én Uram, üdvösségem, / Jézus, én reménységem!”* (EÉ 373,3–5)

■ GARAI ANDRÁS

És a szívem is elhagyott engem...

Gyűlölet, önvizsgálat, találat, megoldás.

Különös úton vezetett engem az Úr. Csak mostanában értek meg eseményeket, de biztos, hogy ezeken kívül is van még olyan történet, amelyet egyszer át kell értelmezni.

Csak megérjem azt az időt, amikor kigyógyulok vétkeim sebeiből. Csodálatos érzés, ha felszakad a gyűlölet betokosodott kelevénye, és kitiszdul a seb. Átéltam. Elmondom, hogy történt.

A háború előtt, még óvodáskoromban sokszor és sokat álltam sorban. Édesanyám helyett vártam a kenyérre, a tejre. Ő a kistestvéremet gondozta, nekem meg semmi más dolgom nem volt, mint állni a sorban. Hallgattam a felnőttek beszédét. Legtöbbször az előttünk álló háborúval foglalkoztak, és az orosz katonák barbár cselekedeteivel rémisztgették egymást. Olyan dolgokról meséltek, amelyeket nem értettem ugyan, de félelmet gerjesztettek bennem is. Abban az időben úgyis mindentől féltünk.

Aztán elvitték apukámat katonának, és a „felszabadító” orosz katonák más vágányra terelték a vonatát. Apám meg sem állt a Fekete-tengerig, majd a bakui olajmezőknél kötött ki. Négy és fél évig tartották fogva. A semmiért.

Közben kisebb lett az országunk, és a nagymamánál nyaraló unokatestvéreim hirtelen másik országba kerültek. Életjel sem érkezett felőlük. Az édesanyák az örület határán szenvedtek. Közeli rokonaim. Láttam a gyötrelmüket.

Apuka nélkül, állás és fizetés hiányában az éhhalál szélére sodródtunk. Akkorra terhet jelentett a gondozásunk, hogy anyuka majdnem belelokkant. És visszatért a háború előtti kép. Orosz katonák.

Először féltam a hírektől, aztán az ostromtól, majd a hiányok szították bennem a gyűlöletet. Nem volt kü-

lönös bűnbánatom miatta, más is így érzett irántuk.

Talán soha nem gyógyultam volna ki ebből a lelki kínból, de Isten olyan úton vezetett, amelyiken egyszer elhagyott engem a szívem.

A pártállam kiemelkedő iskolájában kaptam munkát, és amikor megszűnt a speciális orosz iskola, a növendékek és az anyanyelvi tanárok a mi iskolánkba kerültek. Érdekes megfigyeléseim voltak. Nehezen tudtam beszélni velük, de az életük – bár minden jóban részük lehetett – mégis sajnálatot ébresztett bennem.

Senki nem szerette őket. Nem volt társaságuk. A rokonaik szörnyű

a szülei orosz katonák. Az 56-os szabadságharc leverésére érkeztek hazánkba...

Nagy kérdések álltak előttem. Szeretem-e a tündéri gyermeket, vagy magára hagyom? Megbüntetem-e ezt a szerencsétlen családot, vagy megadok nekik minden segítséget a gyermek fejlődéséhez? Mi lesz a szívemben élő gyűlölettel?

A tanév tele volt könnyes, megható élménnyel. Az édesapa gyengéd szeretete, a kislány kedvessége, a hálás anyuka tört szavú köszönete mind olvasztotta a szívemet. Megszerettem a kislányt, tiszteltem az édesapát, és nagyon sajnáltam őket.

A bizonyítványosztás idején a boldogtalan édesapa az összegyűlt szülők előtt letérdelve köszönte meg a kislány igyekezetét. Ott álltunk némán, nem tudtam volna kiejteni egyetlen szót sem. Befelé folyt a könnyem.

Akkor elhagyott engem a szívem.

Megtanultam szeretni azokat, akik megérdemelték, akik parancsot teljesítettek, akik szintén vesztesek lettek, és lehet, hogy nagyobb kárt szenvedtek, mint én.

Mélyen belenéztem a szívem régi, elsárgult emlékkönyvébe, elszégyelltem magam. Istenhez fordultam: tudna-e még szeretni engem, aki annyi embertől vontam meg a megbecsülésem, aki megfosztottam őket emberi méltóságuktól, bár nem is ismertem személyesen őket?

Isten erre a pillanatra várt. Ezért a percért helyeztet abba az iskolába. Ezért a kislányért kellett megtanulnom tanítani. Isten útjai kiszámíthatatlanok, és szeretete végtelen. Még irántam is. Meg akart szabadítani a tőle idegen, számomra vétkes indulatoktól.

Önvizsgálat.
Hála az örökkévaló szeretetnek, hogy elvezet a megbánás útjára, és leolvasztja szívünkről a gyűlölködés jegét.

Uram, add, hogy így legyen!

■ FRITTMANN MAGDA

HIRDETÉS

Konferenciameghívó

Az Evangélikus Országos Múzeum szeretettel meghívja a *Reformáció és nők év* programja keretében megrendezendő, *„Áldott vagy te az asszonyok között” – Mária és az evangélikusok Magyarországon* című tudományos konferenciára.

A konferencia helyszíne: Pesti Evangélikus Egyház Deák Téri Gyülekezet tanácssterme (Budapest V. ker., Deák tér 4.). Időpontja: október 16., kedd, 9.30–18.00.

Zuglói zenés esték – „Klasszikus versenyművek”

Szeretettel várunk minden érdeklődőt október 28-án, vasárnap 18 órára a budapest-zuglói evangélikus templomba a *Zuglói zenés esték* sorozat harmadik évadának nyitóalkalmára. A koncerten *Ella Dániel* oboaművész, *Kovács Gergely* és *Benyus János* kürtművészek lesznek a szólisták, közreműködik a zuglói *Continuo* kamarazenekar. A koncerten hallható lesz *Bach: A-dúr oboa damore* versenye, *Mozart: Esz-dúr kürtversenye* és *Haydn: Esz-dúr kettősversenye*.

A belépés díjtalan, adományait a sorozat fenntartására szívesen fogadjuk!

Pályázati felhívás – logótervezés

A Győri Evangélikus Egyházközség pályázatot hirdet a Ráth Máttyás Evangélikus Gyűjtemény logójának megtervezésére.

A pályázaton bárki részt vehet, aki betöltötte 16. életévét, s kedvet érez magában a megmérettetésre. A munkákat szabad kézzel és számítógéppel is el lehet készíteni, elbírálásra azonban csak papíralapon nyújthatók be. A pártatlanság biztosítása érdekében kérjük a munkákat jelíggel ellátni s a személyes adatokat külön, lezárt borítékban elhelyezni. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy előnyt élveznek azok az indulók, akik munkájukkal utalnak akár a névadóra, akár a gyűjtemény identitására vagy funkciójára (levéltár, könyvtár és muzeális tárgyak őrzőhelye).

A pályamunkákat a gyülekezet tisztviselői által kiválasztott szakmai zsűri értékeli. Megfelelő számú pályamű érkezése esetén a beérkezett művekből kiállítás szervezünk a *győri öt templom fesztivál* keretein belül.

Díjazás: I. díj: 30 000 Ft • II. díj: 15 000 Ft • III. díj: 5000 Ft.

A pályázók a pályázaton való részvételükkel automatikusan elfogadják, hogy a beérkezett pályaművek felhasználásával kapcsolatosan jogi követeléssel a későbbiek során nem élhetnek, azokat a pályázatot kiíró egyházközség szabadon felhasználhatja.

Beküldési határidő: november 16. (péntek).

Postacím: Győri Evangélikus Egyházközség, 9025 Győr, Petőfi tér 2.

A borítékra kérjük ráírni: *Logópályázat, Ráth Máttyás Evangélikus Gyűjtemény.*

PALACKPOSTA

Mire elég
72 óra?

Három nap, azaz hetvenkét óra. Vajon mi fér be le három napba, mire lehet elég hetvenkét óra?

A válasz attól is függ, kinek áll rendelkezésére ennyi idő. A diákoknak, egyetemistáknak elég lehet felkészülni egy dolgozatra vagy zhrára. Az egymástól távol élő rokonoknak arra, hogy meglátogassák egymást. Annak, aki egész héten dolgozik, elég egy hosszú hétvégére, hátha ki tudja pihenni magát, vagy végre rendbe tudja tenni a lakást. Mindenkinek más és más jelent, hiszen három nap a mi kezünkben lehetőség – valaki más kezében viszont minden.

Három nap alatt el lehet választani a világot a sötétségtől, az égbolt feletti vizeket az égbolt alattól, valamint a tengereket a szárazföldről. De három nap alatt a „lerombolt” templomot is fel lehet építeni, vagy a már szó-lásként használt kijelentéssel élve azt is mondhatnánk: „három nap alatt a világot meg lehet váltani”. Három nap a mi kezünkben valamire elég, valamire kevés – Isten kezében viszont szó szerint mindenre elegendő.

Szeretném felhívni a kedves olvasók figyelmét egy október 11. és 14. közé eső programra. A feladat, amelyre a projekt hív bennünket, lehetőség, hogy segítsünk fenntartani azt a világot, amelyet Isten ránk bízott. Erről szól a 72 óra kompromisszum nélkül című projekt, mely Németországból indult útjára a keresztyén egyházak szervezésében.

A kezdeményezés lényege, hogy a rendelkezésünkre álló hetvenkét órában önkéntesen tegyünk a teremtett világ megóvásáért és a körülöttünk élő emberekért. Hetvenkét óra, amikor csak a képzelet szab határt, amikor bármit tehetünk, amivel védjük a természetet, óvjuk az állatokat, és örömet szerzünk, mondjuk a körülöttünk élő elesett, idős embereknek.

Orosházán a Székács József Evangelikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium tanulóival idén harmadik alkalommal veszünk részt ebben a kezdeményezésben. Évről évre gazdagabb és átfogóbb az ilyenkor végzett önkéntes munkánk. Többek között kutymenhelyet látogatunk, templomkertet takarítunk, kórházban énekelünk, világháborús katonasírokat teszünk rendbe, időseket gondozunk, ételt osztunk. Nem azért, mert elvárják, nem azért, mert ezt kérték, nem azért, mert kötelező, hanem mert szívesen tesszük, önként. Mert hisszük, hogy a másik ember iránti felelősségünk, értékeink ápolása és a ránk bízott világ védelme nemcsak a 72 óra projekt céljai lehetnek, hanem keresztyén értékrendszerünk alappillérei is.

Három nap sok mindenre elég, sok mindenre kevés. Mi nem tudjuk megváltani a világot vagy elválasztani a szárazföldet a tengerektől, de Isten nem is ezt kéri tőlünk, viszont van lehetőségünk tenni egymásért s a világért. Mire elég három nap? Arra, hogy ez idő alatt Isten munkatársává váljunk.

■ RIBÁRSZKI ÁKOS

Névjegy:
Ribárszki Ákos

Az orosházi Székács József Evangelikus Óvoda, Általános Iskola és Gimnáziumban töltöm be hivatásomat mint iskolalelkész. A kis óvodások, a kisdiskók és a nagy gimnazisták nagyon különböző kihívások és feladatok elé állítják az embert. De pont ezek a kihívások adják meg az iskolalelkész munká szípségét. Megmutatni a helyes irányt, hogy lehet másképpen is. Lehet ebben a világban is keresztyénként élni. Sőt csak úgy érdemes. Mert: „Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem hogy őrizd meg őket a gonosztól.” (Jn 17,15)

Az oldalt szerkesztette: VITÁLIS JUDIT

Mária, Jézus anyja

► **Reformáció és nők** – a reformáció kezdetének 2017-ben esedékes ötszázadik évfordulójára készülve egyházunkban ez az idei esztendő sajátos tematikája. Az év bibliai személye: Mária, Jézus anyja. Rá irányítja figyelmeteket alábbi írásában **Véghelyi Antal** evangélikus lelkész, teológiai referens, lapunk **A vasárnap igéje** rovatának vezetője. (VJ)

Mária a Szentírásban

Máriát, Jézus anyját csak az evangéliumok említik, *Az apostolok cselekedeteiről írt könyv* és az apostoli levelek hallgatnak róla. Pál egyetlen alkalommal, Gal 4,4-ben – nevének említése nélkül – utal rá: „De amikor eljött az idő teljessége, Isten elküldte Fiát, aki asszonytól született a törvénynek alávetve...”

Az evangéliumok Máriát mindenekelőtt Jézus fogantatásával és születésével kapcsolatban említik. *Máté evangéliuma* az elején tömören megállapítja: „Jézus Krisztus születése pedig így történt. Anyja, Mária jegyese volt Józsefnek, de mielőtt egybekeltek volna, kitűnt, hogy áldott állapotban van a Szentlélektől.” (Mt 1,18) Majd elmondja, hogy József – az anglyaltól kapott információt elfogadva – várandós jegyesét nem bocsátotta el, hanem „magához vette feleségét, de nem érintette addig, amíg meg nem szülte fiát, akit Jézusnak nevezett el” (Mt 1,24–25).

Máté ezután elmondja a napkeleti bölcsek történetét, majd a szent család Egyiptomba menekülését, illetve Heródés halála utáni hazatérését és Názáretben való letelepedését. *Máté evangéliuma* Máriát ezekben a történetekben említi utoljára. Máté passiótörténetében és húsvéti elbeszélésében a Mária nevű szereplők egyike sem azonos Jézus anyjával.

Márk evangéliumában egyetlenegyszer történik utalás Máriára, Jézus anyjára. Jézus Názáretben tett látogatásakor kérdezik az összegyűlekedők: „Nemde az ács ez, Mária fia, Jakab, József, Júdás és Simon testvére? Nem itt élnék-e közöttünk húgai is?” (Mk 6,3) Ez bizony nem zárja ki, hogy Jézusnak – miután Máté szerint József csak az ő születéséig nem „érintette” Máriát – akár vér szerinti testvérei is lehetnek. De az az ősi hagyomány sem zárható ki, hogy itt az idős és korábban talán megözvegyült József első házasságából származó féltestvérekről van szó.

Lukács bőbeszédűbb Máriával kapcsolatban. Részletesen mondja el a Jézus fogantatását bejelentő Gábrriel angyal látogatását a Dávid házából származó szüznél, József jegyesénél, akinek a neve Mária (Lk 1,27). Lukács elmondja, hogy miután a „férfit nem ismerő” Mária értetlenkedve hallgatja az angyal szavait gyermeke fogantatásáról, végül engedelmesen igent mond Isten tervére: „Ime, az Úr szolgálólánya: történjék velem a te beszéded szerint!” (Lk 1,38) Elfogadja a szerepet, amelyre Isten kiválasztotta. Beleegyezik, hogy a Megváltó anyja legyen. Majd meglátogatja rokonát, Erzsébetet, aki idős kora ellenére a nemsokára megszülető Keresztelő Jánost hordja méhében.

Erzsébet köszöntését hallva megmozdul Mária méhében a magzat, és Mária a *Magnificat* néven ismert, Istent magasztaló énekbe kezd: „Magasztalja lelkem az Urat, és az én lelkem újjong Isten, az én Megtartóm előtt, mert rátékin-tett szolgálóleánya megalázott voltára: és ime, mostantól fogva boldognak mond engem minden nemzedék, mert nagy dolgokat tett velem a Hatalmas, és szent az ő neve...” (Lk 1,46–49)

Mária ezután a karácsonyi történetben szerepel, illetve Lukács azt is elbeszéli, hogy amikor a szülés utáni tisztulás Mózes törvényében előírt napjai leteltek, a kisdéd Jézussal Mária és József felment Jeruzsálembe, hogy felajánlja az előírt áldozatot. Ekkor az agg Simeon megáldja őket, prófétál a gyermek küldetéséről, és Máriának ezt mondja: „...a te lelkedet is éles kard járja majd át –, hogy nyilvánvalóvá legyen sok szív gondolata.” (Lk 2,35) Lukács evangéliumában Mária – Józseffel együtt – még egyszer szerepel, amikor a tizenkét éves Jézust háromnapos keresés után találják meg a jeruzsá-

lemi templomban az írástudók társaságában (Lk 2,42–52).

János evangéliuma Jézus fogantatásának és születésének körülményeiről nem tesz említést. Máriát ezzel szemben Jézusnak a kánai menyegzőn tett csodájával kapcsolatban említi. Ő

hívja fel Jézus figyelmét, hogy nemsokára elfogy a bor. Jézus először elutasítja, arra hivatkozva, hogy még nem jött el az ő nyilvános színre lépésének órája. Mária azonban tovább intézkedik, és utasítja a szolgálakat, hogy tegyenek meg mindent, amit Jézus mond. Jézus ekkor nem szégyeníti meg, hanem véghezviszi első csodáját: a kővedrekben tárolt vizet borrá változtatja (Jn 2,1–11). Ez a történet nem annyira Mária közbenjárásának, mint Jézus segítőkész nagyvonalúságának a példája.

Egyedül *János evangéliumában* válik Mária a szenvedéstörténetnek is szereplőjévé. Jánossal, a szeretett tanítvánnyal együtt ott áll Jézus keresztye alatt, és a haldokló Jézus két tömonddal egymásra bízva őket: „Amikor Jézus meglátta ott állni anyját és azt a tanítványt, akit szeretett, így szólt anyjához: »Asszony, íme, a te fiad!« Azután így szólt a tanítványhoz: »Ime, a te anyád!« És ettől az órától fogva otthonába fogadta őt az a tanítvány.” (Jn 19,26–27)

Összegezve elmondhatjuk, hogy a Szentírás Máriát Jézus fogantatásakor szüznek vallja, Isten alázasatos szolgálóleányának mondja, akit – saját szavai szerint – „boldognak mond minden nemzedék”, de aki azt követően, hogy Jézust a világra hozta, az evangéliumokban legfeljebb csak epizód szereplőként jelenik meg. Jézus mellett nincs a megváltás művét befolyásoló szerepe. Az apostoli levélírodalom sem tud semmi ilyenről.

Mária az egyházi hagyományban

Meglehetősen szilárdnak tűnik az a hagyomány, hogy Jézus mennybemenetele után Mária János apostol ehezusi otthonában élt, és ott is fejezte be földi életét. Ugyanezen hagyomány szerint teste „elszenderülése” után eltűnt, mert angyalok által a mennybe emeltetett. Az erről tudósító hosszabb és rövidebb elbeszélés azonban ennek üdvtörténeti jelentőséget nem tulajdonít. Még csak utalás sincs benne arra, amit a római katolikus egyház később tanítani kezdett, hogy tudniillik Mária az angyalok királynéjának, illetve a mennyek királynéjának koronáját nyerte el. Viszont tény, hogy ez a hagyomány keletkezése korában vagy a későbbi századokban sosem képezte hitvita tárgyát. Figyelemre méltó az is, hogy miközben az apostolok temetkezési helyét kezdettől fogva számon tartották – János apostolnak például három sírt is tulajdonítanak –, addig Mária sírjának hol-téről semmilyen forrás sem tesz említést.

Az egyházban Mária tisztelete az első századokban ismeretlen volt, sajátos módon a negyedik század krisztológiai vitáinak „gyümölcsként” alakult ki és terjedt el. Amikor az volt a vita tárgya, hogy Jézusnak valóságos emberként lehetett-e isteni természet, akkor a kérdést úgy tették föl, hogy Mária Istent szülte-e, amikor Jézust világra hozta, vagy csak embernek adott életet. Az alexandriai *Athanasius* püspöknek a Krisztus isteni természetét tagadókkal szemben 430 és 589 között keletkezett hitvallása – amely egyházunk hitvallási irata is (!) – Máriát *theotokosz-*

nak, magyarul istenszülnőnek nevezi, aki ember léteré nemcsak valóságos embert hozott a világra, de Istent szült, amikor Jézusnak életet adott. Ez a teológiailag teljesen korrekt megfogalmazás később számtalan félreértéshez vezetett, és egy korunkban Máriát esetenként már-már istennőként tisztelő kultusz forrása lett a római katolikus egyházban.

Luther sajátos Mária-tisztelete

Tudnunk kell, hogy *Luther* korában a Mária-kultusz körül még korántsem alakultak ki a korunkban ismert fejlemények. A 16. században inkább a szentek „fölszemes” jó cselekedeteinek érdemére alapozott búcsú, a szentek érdeméért élőknek és holtaknak osztott bűnbocsánat volt a hitnek az a botrányköve, amelyet protestáns keresztyének számára manapság a római katolikus Mária-kultusz jelent. (Mária áteredő bűn nélkül való fogantatásának, ismeretben nevével a „széplőtelen fogantatásnak” a dogmáját – amely nem tévesztendő össze Jézus szüztől való fogantatásával – például csak 1854-ben hirdette ki a pápa.)

Luthernak ezért sokkal inkább a szentek tisztelete körüli visszaélések okoztak problémát. Mária tiszteletét viszont megpróbálta a félreértésektől megtisztítva megőrizni. Ezért egyetlen Mária-ünnepet sem törölt el, még Mária „elszenderülésének” augusztus 15-i emlékülünepét is megtartotta. Ugyanakkor mindig rámutatott a Mária-ünnep krisztológiai tartalmára, és azt emelte ki. A karácsony napja előtt kilenc hónappal, március 25-én ünnepelt „gyümölcsöltő Boldogasszony” ünnepének lényegét például abban látta, hogy Krisztus megfogant az Isten által erre előre kiválasztott Mária szűzi méhében. Mert ez az üdvesemény, és nem az, hogy Mária Gábrriel angyal köszöntésére igent mondott, és – szűz léteré – fiút fogant. Luther számára ez az ünnep mindenekelőtt Jézus fogantatásának az ünnepe volt, amelyből természetesen Mária sem hagyható ki, mint ahogy a karácsony ünnepléséből sem.

Luther ugyanakkor Máriát szimbolikus értelemben az egyház anyjának és minden hívő anyjának is vallotta, de nem azért, mert Jézus János apostol a keresztye alatt álló Máriára bízta, hanem sokkal inkább azért, mert úgy látta: amiként Mária a Szentlélektől fogant Jézust kilenc hónapig a méhében hordta, úgy az egyház is a Szentlélektől „fogant”, „méhében” – mint egy anya (*mater ecclesiae*, azaz anyaszentegyház) – „kihordja” és „szüli” a hívőket az evangélium és a keresztség által.

Aki pedig mélyebben meg akarja ismerni Luther biblikus alapú Mária-tiszteletét, annak figyelmébe ajánlom Luther magyarul is hozzáférhető *Magnificat*-magyarázatát.

Nagyboldogasszony – a magyar Mária-kultusz sajátos problémája

Bár a lutheránusokat a 16. századi Magyarországon – mint „a boldogságos Szűz Mária” ellenségeit – megégetendő eretnekeknek tartották, ennek a vádnak nem volt alapja. A lutheránusok sosem voltak – és nem is lehetnek – Szűz Mária ellenségei, csak tisztelői.

A *Magnificat* igéje – „boldognak mond engem minden nemzedék” – a lutheránusok nemzedékeit is kötelezi. De ez nem jelenti azt, hogy a lutheránusok ne emelnének szót a Mária-tisztelet környezetükben elterjedt vadhajtásai ellen. Ezek közül pedig kiemelkedik Máriának, Jézus anyjának a magyarok keresztyénység előtti ősvallásában Nagyboldogasszonyként tisztelt pogány istennővel való összemosása, nemritkán nyílt azonosítása. A már Krisztus születése előtt is tisztelt pogány Nagyboldogasszony nevű istennőhöz nekünk – mint keresztyéneknek – semmi közünk sem lehet, és sajnálatosnak tartjuk, ha római katolikus testvéreink ebben a kérdésben nem tisztázzák világosan az álláspontjukat.

■ VÉGHÉLYI ANTAL

Pályázat – Vallomások a Bibliáról

A maximum 2000 karakteres (a szóközök is számítanak!) pályaműveket – pályázónként egy írást – október 15., hétfő éjfélig várjuk a következő e-mail címekre, egyidejűleg mindkettőre: evelet@lutheran.hu és zs.v.judit@gmail.com. A pályázat részletes kiírását megtaláljátok a szeptember 16-i és a szeptember 30-i *Evangelikus Élet* ifjúsági oldalán.

ZSINATZÁRÓ BESZÁMOLÓK

Részletek a zsinat nem lelkeszi elnökének beszédéből

Két lényeges vezérlő elvről szeretnék szólni törvényalkotó munkánkkal kapcsolatban. Először is: mindig szem előtt kell tartanunk azt, hogy egyházunkat nem a törvények tartják fenn. Egyházunk fő feladata Jézus Krisztus örömhírének hirdetése a világban, s ez a munka elsősorban a gyülekezeteinkben folyik. Ehhez a küldetéshez a zsinat csak szürke háttértünet – fő feladatának a szükséges feltételek biztosítását kellene tekinteni. Az eredmény a lényeges, hogy adott esetben eljárások, költségvetés és jó rend álljon rendelkezésre annak, aki a missziói munkát végzi.

Másodszor: rá kell jönnünk, hogy a zsinat munkája nagygörbészt egyházunk emberi oldalát jelenti: a jó rend, a pénz és az, hogy minek hogyan járunk a végére, nem Istentől rendelt, esetleg a Szentírásból kiolvasható dolog, hanem saját erőnkől létrehozott, saját gondolatainkon alapuló, saját munkánkon túli alkotás. Nem örök érvényű, hanem a mi életünk néhány évtizedére szóló rend, melyet alázattal kell a fő cél érdekében kimunkálnunk.

Az első elvből az következik, hogy munkánknak Jézus Krisztus fényét kell magán hordoznia. A másodikból

pedig az, hogy lelkiismeretesen és folytonosan csinálni kell. Mindkettőben van még – nem kevés – pótolnivalónk.

A zsinat döntéseiről, a határozatképességről és a munka felelősségéről sokat beszéltünk, nem tudunk újat mondani. Gyakran vagyunk felkészületlenek, s ez döntéseinkben is tükröződik. Mindig a határozatképesség határán küzdünk, ami szükségtelenül sok energiát visz el azokról a területekről, amelyeken egyházunkat építhetnénk. Sokszor tapasztalhatjuk azt, hogy kevesen érzik magukénak a zsinat munkáját.

A zsinat szervezetének átalakítása téma volt a múlt évi strukturális módosítások között. Reményeink szerint a zsinati bizottsági rendszer visszaállítása nagy változást jelent majd az aktivitásban is. A határozatképesség határának megváltoztatása és az ehhez kapcsolódó, módosított póttagsrendszer szintén abban a reményben született, hogy ezeket a problémákat megoldja. Ám az igazi változást az odaadó, következetes és kitartó munka hozza meg.

(...)
Egyházunk zsinata évente négy ülészakot tartott. Azt a kérdést,

hogyan sok-e ez, nem tartom érdemesnek hosszasan boncolgatni: annyi ülészakot kell tartanunk, amennyi a munkánk elvégzéséhez szükséges. Eddigi tapasztalatunk szerint három találkozásra eddig mindig szükség volt, és nem kellett mindig két-napos zsinatot tartani.

Munkánk alapossága azonban állandó témája elnökségi üléseinknek. A beadvány – tájékoztató – kidolgozás – bizottsági előkészítés – (esetleg többszöri) plenáris tárgyalás folyamatsorban szinte minden láncszemnél van javítanivalónk: zsinatnak és beadványszerzőknek egyaránt.

(...)
Foglalkoznom kell azzal is, hogy a beadványok milyen tartalmúak. Sokszor halljuk kritikaként, hogy „a zsinat nem alkotta meg...”, „a zsinat nem dolgozta ki...” Jelentem: a zsinat nem képes arra, hogy a mások által felvetett kérdésekre a kérdező segítségével nélkül olyan választ adjon, amely megnyugtatóan kodifikálható. A kérdés felvetése mögött látnunk kell, hogy a probléma miért merült fel, milyen megoldásokat lát a kérdező, s miért látja azokat helyesnek. A zsinat arra tud vállalkozni – s ez szigorú feladata is –, hogy a megoldást úgy ala-

kítsa, hogy az ne csak a konkrét esetben legyen válasz a kérdésre, hanem valahányszor ilyen kérdés felvetődik, keretet adjon annak konkrét megválaszolásához. (...) A beadványoknak tartalmazniuk kellene a felvetés okát, esetleg előzményeit, valamint a megoldásra vonatkozó javaslatokat és ezek alátámasztását.

(...)
Utóbbi éveinkben a bizalom megkopott: társadalmunkban és egyházunkban egyaránt. Zsinati vitáinkat is átítatja a korszellem. Illik a törvényt úgy megalkotni, hogy abban a bizalmatlanság hangja legyen a legerősebb, hiszen a törvénynek alkalmaznak kell lennie minden elképzelhető eset kezelésére – így a legrosszabb eset, a „worst case” határozza meg a jogalkotás gondolkodásmódját. Ezzel védekezünk, ha nem bízhatunk az emberek jogkövető magatartásában. (...) Lehet így is, de nekünk nem ez a rendünk.

A jog és a hit között éppen ez a különbség: a jog a vakon követendő, kijátszandó emberi rend, míg a hit a belső meggyőződés arról, hogy én is, te is Isten gyermekei vagyunk. A jó rend pedig felhasználja az emberi alkotást is, de sugározza a

krisztusi magatartást. És, kedves Testvérek, elsősorban a mi feladatunk, az egyházban jól látható ember feladata, hogy Krisztusra mutassunk. Amíg közöttünk személyeskedés, bizalmatlanság van, addig sem minket, sem jogszabályainkat nem övezi tisztelet, és addig nincs értelme a munkánknak.

Környezetünk válságban van: nem úgy használjuk, mint gondos gazda. Gazdaságunk válságban van: egyre több megszorítás között kell gazdálkodnunk, s a termelési, az alkotási többlet hiányzik életünkben, amely megfordíthatná a folyamatok irányát. Erdőcsú válságban élünk: többet foglalkozunk másokkal, mint magunkkal és Istennel. Egyházunknak ezekben a kérdésekben kellene példát mutatnia. *Móricz Zsigmond*-dal szólva: „Hagyd a politikát, építkezz!” Szeretnénk, ha az ezt meghirdető egyházi megújulásnak a zsinat példamutató előjárója lehetne.

Ehhez a megújuláshoz kérem a novemberben összeülő zsinat számára Isten áldó kegyelmét és segítségét.

■ MUNTAG ANDRÁS

FOTÓK: HORVÁTH-BOLLA ZSUZSA

Részletek a lelkeszi elnök beszédéből

(...) A zsinat – változó feladat- és hatáskörrel együtt – mindenkor kiemelten felel a Magyarországi Evangelikus Egyház tanítványi közösségében a rendért, s ezért kiemelten kötelessége meghallani és érvényesíteni Jézusnak erre vonatkozó szavait is. A jó rend – vagy ahogy *Luther Márton* nyomán hazai teológiai örökségünkben ez összegyógyulva, egybeírva is megjelent: a „jórend” – evangelikus hagyományunk egyik legértékesebb darabja. Ez még akkor is így van, ha – ugyancsak Luther nyomában járva – éppen a kísértés, a próbára tétel szembeír minket sokszor azzal, hogy milyen nagy értékek forognak kockán egy-egy aprólékos döntésben vagy végeérhetetlen vitában.

A rend tehát, amelyre Jézus helyreállítására irányul, magasabb rendű tartalom, nem csak külsőlegesen törvény, paragrafus vagy jogviták eredménye. Ezen az alapon feltárul a rendszerváltás korabeli és azóta is útját kereső Magyarország és magyar társadalom egyik nagy drámája: az alkotmányosság rögzítéséből ugyan elvileg következnek az is, hogy a közösség tagjai azt tiszteletben tartják, ám azoknak, akik azt remélték, hogy a külső keretek rögzítése elegendő ahhoz is, hogy azt belső meggyőződésként be is tartsák, súlyosan csalódnuk kellett. A közöttünk levő rend ugyanis szoros testvérségben áll a bennünk levő renddel, melynek hiánya vagy zavarai közvetlen következményekkel járnak mind a közösségre, mind ránk, egyénekre nézve.

Ez a belső baj gyakran jellemzi egyházunkat is. Az 1991-ben elkezdődött zsinati törvényalkotás részben volt és lett csak sikeres abban, hogy jó rendet tudjon alkotni. Az egyes kudarcok fe-

lelősei után nyilván hosszasan lehetne kutatni, a probléma, a dráma azonban ennél sokkal mélyebb: kisebb-nagyobb mértékben belőlünk, magunkból is hiányzik a közösségi rend, ezt pedig önmagában semmilyen törvénykönyvvel nem lehet hatékonyan gyógyítani, nemhogy helyettesíteni. A kérdés itt is nyitott: akarsz-e gyógyulni? Az állami-társadalmi életben megfigyelhető párhuzamos gondok és zavarok erre is szolgálnak elegendő és megfontolandó tanulsággal: semmiféle oktrojált, erővel átvitt új, kísérletező törvényadás sem oldhat meg semmit, ha a társadalom (a hajléktalantól az állami vezetőig) nem akar jogkövető lenni, vagy mindezt saját magunkra fordítva: ha az evangelikus egyház tagjai nem akarnak közösségi emberré – majd egy következő lépésben hittestvéreké – lenni.

Közöttünk a rend nem a tanítványi ülésrendről szól, hanem annak komolyan vételéről, hogy az asztalfőn mindig Jézus Krisztus ül, elnököl és uralkodik, s hogy az ő jelenlétében ebből egy mélyebb, még a közmorálnál is sokkal messzebbre ható közösségi tudat – amely egyszerre korlát és szabadság – következik. Az elmúlt hat esztendő legfontosabb kérdései mindig ezek voltak, a lényegre tekintve gyakran függetlenül attól, hogy melyik napirendi pont körül is zajlott a munka. Meggyőződésem, hogy a jó rend iránt elkötelezett tanítvány és egyháztag bármilyen törvényi vagy strukturális szabályozás keretei között meg tudja találni Jézus félreérthetetlen parancsához az utat: a szolgálat útját – hiszen Jézus ezzel folytatta Mt 20-ban az apostolok helyreállítását.

Ebben az összefüggésben kell arról is szólnom, hogy milyen elnöki felfo-

gást akartam és igyekeztem követni az elmúlt négy évben. Itt kell köszönettel megemlítenem elődöm, *Smidélus Zoltán* nevét, aki mellett a ciklus első két évében lelkeszi alelnökként dolgozhattam, s akivel a közös hivatali éveknél sokkal több kötött és köt össze azóta is.

A zsinat lelkeszi elnökének – a törvényben felsorolt kötelezettségein túl – legfőbb feladata a zsinat közösségének figyelemmel kísérése, egyben tartása, lelki-szellemi egészségének ápolása, valamint a testület közösségében történt vagy a zsinatra vonatkozó külső, egyéni és közösségi megnyilatkozásoknak a józan, kiegyensúlyozó, integratív kezelése. A képviselet a szervezés, a vezetés és a közvetítés sajátos keveréke – amelyek közül a közvetítés, a mediációs feladatok aránytalanul nagy részt vettek ki ebben a nyugtalan hat évben. Ez egy ilyen nagy létszámú és sokszínű testület esetében nagy erőpróba. Jó lelkiismerettel mondom, hogy a kisebb-nagyobb viharok és konfliktusok között is igyekeztem mindenkinek utánamenni, a zsinati közösség és munka érdekeit szem előtt tartva integrálni, amíg lehetett, az eltérő álláspontokat. Aki ebben a sokszínű, az egyházunk különböző irányzatait, kegyességi és viselkedési kultúráit egyaránt híven reprezentáló és felelősséget vállaló mel-
lé állító ciklusban mindenekelőtt munkálkodni – Jézus szavával élve: a többieknek szolgálni – akart, az biztosan megtalálhatta közöttünk a helyét.

(...)
Fülemben cseng az *Ágostai hitvallás* klasszikus fordulata is, amely a közös hittételeket vezeti be: *ecclesiae apud nos magno consensu docent...* (A gyüleke-

zetek nálunk nagy egyetértéssel tanítják...) *Magno consensu* – nagy egyetértéssel! Hitvallásunk nemcsak azt állítja gazdag jelentéstartalommal, hogy evangelikus hittestvérek között lehetséges az egyetértés, amely egyazon közös érzeten (megtapasztaláson, valóságérzékelésen, meggyőződésen) alapul, hanem azt is, hogy a konszenzus elérése szempontjából létezik egy világos fontossági sorrend. Tetelesen elmondja azt, hogy az egyház valódi egységéhez miben kell és miben nem szükséges az egyetértés.

Meggyőződésem, hogy nagyon sokszor nem az igazán lényeges kérdésekről vitáztunk, nem ezekre fordítottuk a legtöbb időt, erőt, energiát – ez nemcsak a zsinatra érvényes, hanem a most záruló hat éves ciklus számos testületére, ülésére, megbeszélésére is. Ez rossz is, meg jó is. Rossz, mert képesek vagyunk a hittestvéri közösségben ideiglenesen vagy tartósan a fontosabbak elé helyezni apró-cseprő, olykor személyeskedő dolgokat, s közben nem is élni még a fontosabbakban való közösség gyógyító, bizalmat teremtő, hatékonyságot sokszorozó erejével sem. Ugyanakkor legalább az jó, ha közös kérdéseink felett együtt vagy egymással küszködve legalább a közös alapokat sikerül nem belerángatni – és ezzel rongálni, gyengíteni – nagy hirtelen a vita hevében.

A leköszönő zsinat elnökeként itt is szeretném megerősíteni egyetértésemet a püspökeink által kifejezett célkitűzéssel, akár a bizalom, akár az egyházi integráció építéseként vagy helyreállításaként fogalmazzák is meg. Aligha lehet mást értenünk a két megfogalmazáson, s aligha lehet más út az elérésére, mint Jézus szavának

magunkra vétele a tanítványi közösség rendjéről.

(...)
Ha akarnám, akkor sem tudnám elkerülni, hogy röviden szóljak arról a zsinati és országos presbitériumi munka során szerzett meggyőződéséről, hogy egyházunk közössége és szervezete lényegbe vágó kihívások előtt áll. Legfőképpen az okozza a nehézségeket, hogy egyszerre kell kezelni az egyre több zavarral és válsággal küszködő régi, népegyházi formákat, s ugyanakkor kell felkészülni, megteremtani a megújuláshoz szükséges alapokat is. Bár a zsinaton többnyire országos egyházi ügyekkel foglalkozunk, én most mindenekelőtt a gyülekezeteinkre s a gyülekezeteinkben szolgálatot vállaló lelkészekre és családunkra, valamint világi munkatársainkra, hittestvéreinkre és gyülekezeti tagjainkra gondolok. Végső soron minden ott fog eldőlni.

A megújíthatóság és megújulás kérdéseivel tehát sokkal többet kellett volna foglalkoznunk az elmúlt hat esztendőben egyházunk egészében. A válságkezelés és megújulás lélegzetelállító gyakorlatából sok maradt a következő ciklusra választott tisztségviselőknek és testületeknek is, mint ahogyan az engem a zsinatba delegáló Evangelikus Hittudományi Egyetem közösségének is.

Valóban igaz, hogy ma nincs olyan kérdés, amelynek ne lenne missziói vonatkozása is – de azt is hozzá kell tennünk, hogy ennek a misszióknak az irányja mindenekelőtt Isten ígéjének hirdetése, hogy a gyülekezet naponta növekedjék az üdvözülők számában. (...)

■ DR. KORÁNYI ANDRÁS

„Énekeljétek az Úrnak új éneket!”

Vallásos versek és énekek tolmácsolójának barcasági találkozója

▶ Immár második alkalommal szervezték meg a vallásos vers- és énekmondók versenyét a Brassói Evangélikus-Lutheránus Egyházközség gyülekezeti termében. A szeptember 29-i találkozót a helyi evangélikus gyülekezet, a lutheránus püspökség, a brassói katolikus, református és unitárius egyházközségek, valamint barcasági pedagógusok rendezték.

Az önmagában is dallamos lírai szöveg és a dallammal társított verses forma szövetségében a második barcasági vallásosvers- és énekmondó találkozó alkalmából.

A nem hivatásos versmondók számára meghirdetett versenyre történelmi egyházaink vallásos lelkületű tagjai neveztek be. Idén huszonkilenc jelentkező válogatott irodalmunk gazdag tárházából. A versenyzők az egyéniségüknek megfelelő verset, illetve dalt választottak, így minden vers és dal, minden kimondott, tolmácsolt gondolat egy-egy hiteles ki nyilatkoztatás volt Isten és ember örök kapcsolatáról.

„Énekeljétek az Úrnak új éneket!” – hirdette az ökumené jegyében szervezett együttlét mottója, hisz a szavakból épített szöveg és a dallammal társuló gondolatfűzér a leghitelesebb kifejezője érzéseinknek, bizonyágtétele hitünknek.

A zsűrit dr. Nagy Éva, a romániai Oktatási, Kutatási, Ifjúsági és Sportminisztérium államtitkari kabinetjének igazgatója, Dénes Ida tanítónő, Fülöp Károly tanár, Kozsik József marosvásárhelyi színművész, illetve a testület elnökeként dr. Balázs Ádám, a bukaresti magyar nagykövetség első beosztott diplomatája alkotta.

Az első díjat Iani Andrásnak (Négyfalu), a másodikat Malicski Irénke-Imolának (Négyfalu) ítélte oda a zsűri, a harmadik helyezett pedig Boldizsár Norbert Benjamin (Brassó) lett.

A díjazottak szeptember 30-án részt vettek a szervező egyházközség templomában tartott ökumenikus istentiszteleten, majd a Zajzoni Rab István-díj átadásának ünnepségén, s itt az általuk választott versek egyikeivel járultak hozzá a díjátadó ünnepség kiteljesedéséhez.

A Brassói Lapok különdíját a gyermekosztály Szent Anna Gyermekotthonból érkezett csapat nyerte el, az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanács által felajánlott különdíjakat az első három helyezett kapta. A bukaresti magyar nagykövetség különdíját Iani András érdemelte ki.

A zsűri általános véleménye szerint a találkozó, illetve a verseny elérte célját, hiszen a megszólított, hitük és egyházuk mellett elkötelezett ifjak vallomástétele egyértelmű volt. A testület tagjai reményüket fejezték ki, hogy a találkozóznak eredményes folytatása lesz.

■ FÜLÖP KÁROLY,
a Brassói Evangélikus-Lutheránus
Egyházmege felügyelője

Országos magyar missziós nap Szlovákiában

▶ Szinte egész Szlovákia magyar evangélikus gyülekezeti képviseltették magukat azon a rendezvényen, amelyet a tornaljai ágostai hitvallású evangélikus egyházközség magyar anyanyelvű hívei szerveztek. A helyi evangélikus templomban zajlott szeptember 22-i eseménynek Magyarország-ról érkezett vendégei is voltak.

A missziói nap nyitányaként Nagy Olivér alsószeli evangélikus lelkész üdvözölte az összegyűlekedett híveket. Közülük sokan nagy utat megtéve érkeztek Tornaljára: jelen volt dr. Garádi Péter, a Budaörsi Evangélikus Egyházközség felügyelője – akit méltán nevezhetnénk a felvidéki magyar evangélikus misszió legelhivatottabbjának – és neje, illetve a nyírteleki Filadelfia gyülekezet tagjai is együtt ünnepeltek a helyiekkel.

A programot a sajógömöri Györgyi Tünde hegedűjátéka nyitotta, elkápráztatva az egybegyűlteket, majd a szintén fiatalokból álló sajószentkirályi evangélikus női kórus éneke csendült föl.

A nyitóáhitatot Rusznay Dezső sajógömöri lelkész tartotta, a vendéglátó gyülekezetet pedig Doró György helyi presbiter mutatta be. Felidézte, hogy az egyházközség élt már át nagyon înséges időszakokat, de minden nehézség ellenére ma is él és tevékenykedik a gyülekezet. Jelenleg is azzal a ténnyel kell szembeesülnie a közösségnek, hogy lelkésze csak szlovák nyelven tudja hirdetni az igét.

Az ilyen válságos időkben – talán már egy évszázada – a sajógömöri egyházközség mindenkor lelkésze segíti ki a tornaljaiakat, így van ez ma is. A szeptemberi missziós nap sem jöhett volna létre nélkülük. A helyi gyülekezet nagy segítséget ka-

pott továbbá – Rusznay Dezső lelkész mellett – Lóczy Tibor sajógömöri presbiter, illetve jó néhány támogatótól, akiknek az adományai ugyancsak hozzásegítettek az értékes program megszervezéséhez.

Az evangélikáció keretében a Nyírtelekről érkezett vendégek őszintén beszámoltak megtérésükről, és arról is szóltak, hogy ennek eredményeként milyen pozitív változások történtek a lelkükben és életformájukban. Zenés összeállításukat nagy figyelemmel kísérte, tetszéssel fogadta a „színlítig telt” templom közönsége.

A délelőtti program végén Györfi Mihály, a Filadelfia gyülekezet lelkésze tartott evangélikációt A kereszt botránya címmel, majd szerény ebéd-del zárult a nap első része. A kitűnő gulyást a sajólenkei szlovák anyanyelvű eangélikusok készítették el, és a felszolgálásában is segítettek.

A délutáni programnak is a templom volt a helyszíne. Kerekasztal-beszégetést hallgathattak meg az érdeklődők Göllner Pálnak, az Evangélikusok Közössége az Evangéliumért alelnökének a vezetésével.

A sikeres missziós nap úrvacsorai istentisztelettel zárult Adami László nyíregyházi lelkész szolgálatával. Az úrvacsoraszolgálatban Viliam Solárik gömörhosszúsi, illetve István Marcel tornaljai lelkész segítettek. Miután szinte a gyülekezet egésze magához vette Krisztus testét és véréit, Isten kegyelmében megnyugodva és megtisztulva énekelte el az evangélikus himnusz.

■ DORÓ GYÖRGY

Találkoztak a Petőfi-emlékhelyek ápolói

▶ Petőfi Sándor sokfelé járt az országban, talán egyetlen magyar költő nem gyalogolt annyit a hazai tájak országútjain, mint ő. Ahol megfordult, ahol élt, ahol alkotott, alakját máig legendák övezik, és a kései utódok féltően őrzik ott-tartózkodásának szellemi vagy tárgyi emlékeit. Ezek a települések, porták tekinthetők Petőfi-emlékhelyeknek. A nyilvántartások szerint 64 ilyen létezik, ebből 20 hazai, 15 az egykori Felvidéken, 3 Kárpátalján, 26 pedig Erdélyben található. Az Országos Petőfi Sándor Társaság a nyolcvanas évektől kezdve minden évben megszervezi az emlékhelyek találkozóját, ahol lehetőség nyílik arra, hogy tudomány és kultusz találkozzék, és új kutatási eredmények kerüljenek át a közművelődésbe, az oktatásba, a mindennapi életbe.

Pápa városa előtt nem ismeretlen az emlékhelyek országos találkozója, hiszen 1986-ban – az elsők között – a város adott otthont a rangos eseménynek. A pápai Petőfi Asztaltársaság tavalyi kezdeményezésére az Országos Petőfi Sándor Társaság és Pápa Város Önkormányzata felvette a kapcsolatot egymással, és a nagy múltú Pápai Református Gyűjteményekkel karöltve – huszonhat év után – ez év szeptember 29-én újra Pápan szervezték meg a találkozót.

A 26. alkalomra a pápai református Ótemplom ódon falai között került sor – ahol akár Petőfi is megfordulhatott pápai kollégiumi diákként. Varga Géza nyugdíjas gimnáziumigazgató felvezetője után, a Petőfire emlékeztető előadások megkezdése előtt Pápa város polgármestere, dr. Áldozó Tamás köszöntötte a sokfelől a településre érkezett Petőfi-kultusz-ápolókat, majd Kispálné dr. Lucza Ilona, a társaság elnök asszonya, valamint Köntös László gyűjteményi igazgató üdvözölte a tanácskozást.

A pápai Petőfi Sándor Gimnázium

diákjainak irodalmi összeállítását követve előbb dr. Hudi József levéltárvezető Pápa reformkori egyesületeinek

PÉTER SÁNDOR ÁRCKÉPE 1848-BAN – BARABÁS MIKLÓS RAJZA

életéről, majd Mezei Zsolt főkönyvtáros a város Petőfihez kötődő emlékeiről, végül a híres pápai református gimnázium tanára, Veress Zsuzsanna Petőfi Pápan írt költeményeiről beszélt előadásában. Az előadások végén pá-

pai Petőfi-émlékekből összeállított kiállítás tekinthettek meg a jelenlévők.

A Március 15. téren álló Petőfi-szobornál koszorúzás zajlott, a települések küldöttei helyezték el a tisztelet virágait. A tekintélyes rendezvényen helyi lokálpatrióták is megjelentek, köztük Fejes Sándor, Huszár János és Kerecsényi Zoltán. Utóbbi kettő korábban számos publikációt, kötetet jelentetett meg a halhatatlan szellemű – az idén kerek százhetven esztendeje Pápan Petrovicsból Petőfivé vált – evangélikus poétáról.

A pápai tanácskozás résztvevői hallhattak a hajdani pápai diák életének kevésbé közismert momentumairól s különösképpen verseiről; azokról, amelyekről kevés szó esik az oktatásban. Hallatlanul élvezetes és megragadó előadást tartott Veress Zsuzsanna, a református gimnázium tanára; az elhangzottakat sok mai fiatalnak hallania kellett volna. Kétféle, hogy Petőfinak hatalmas igazságérzete volt, folyton kereste, kutatta az élet nagy kérdéseit, s vállalta, hogy ő nem a világgal akar elsősorban békében élni, hanem a saját lelkiismeretével. Petőfi szerint az ember egyedüli nagy értéke a jellem; ha valakinek nincs jelleme, akkor semmije sincs.

Nem ismerték és ma sem ismerik Petőfit eléggé, túl azon, hogy azt a húsz-harminc versét idézzék, amelyek a szöveggyűjteményekben is megtalálhatók. A hazai Petőfi-kutatásnak, a kultusz továbbörzölnök nagy feladatuk van a jövőben is, hiszen – bármennyire hihetetlen is – Petőfiről még mindig nem tudunk eleget.

■ EvÉlet-infó

Istentiszteleti rend • 2012. október 14.

Szentháromság ünnepe utáni 19. vasárnap. Liturgikus szín: zöld.

Lekció: Mt 9,1–8; Ef 4,20–28. Alapige: 1Móz 1,26–28,31. Énekek: 291., 47.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) dr. Agod Anett; de. 10. (német) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) Bence Imre; du. 6. Bence Imre; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. 9. Veperdi Zoltán; **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Sztójánovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) Fodor Viktor; **Csillaghegy-Békásmegyér, III., Mező u. 12.** de. 10. Donáth László; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. Horváth Ferenc; **Újpest, IV., Lebstűck M. u. 36–38.** de. 10. Solymár Péter Tamás; **Káposztásmegyér, Tóth Aladár út 2–4.** de. 9. Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Darvas Anikó; de. 11. (úrv.) Gerőfiné dr. Brebovszky Éva; du. 6. (asztali beszélgetések) Zászkaliczky Péter; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. fél 10. (angol nyelvű, úrv.) Scott Ryll; de. 11. (úrv.) Aradi György; **Józsefváros, VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. Románé Bolba Márta; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák, kétnyelvű családi) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. (úrv.) Románé Bolba Márta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv.) Koczor Tamás; du. 6. (vespera) Rozs-Nagy Szilvia, liturgus; Muntag Lőrinc; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. fél 11. (úrv., 84. templomszentelő ünnep) dr. Orosz Gábor Viktor; **XI., Németszőlgyi út 138.** de. 9. dr. Blázy Árpádné; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Bence Imre; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Keczkó Szilvia; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. Grendorf Péter; **Zugló, XIV., Lócsei út 32.** de. 11. (úrv., hálaadó istentisztelet) Hulej Enikő; **XIV. Gyarmat u. 14.** de. fél 10. (úrv.) Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Régi Főti út 73. (nagytemplom)** de. 10. Ponicsán Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Rózsavéglő u. 46.** de. fél 11. Halász Alexandra; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. Halász Alexandra; **Rákoshely, XVII., Tessedik tér** de. 9. Kovács Áron; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Kovács Áron; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. Nagyné Szeker Éva; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u. 11.** Nagyné Szeker Éva; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. Deák László; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. Deák László; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Széll Éva; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. Széll Éva; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. (családi) Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Mátás; **Budaörs, XXII., Játék u. 16.** de. 10. Hokker Zsolt; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. (családi) dr. Lacknerné Puskás Sára; **Pilisvörösvár (református templom)** du. 2.

Összeállította: BODA ZSUZSA

Jézus és a teremtett világ

A teremtés ünnepe Albertirsán

„Az ünnep lényege szerint négy lépcsőből áll: odafigyelés, felfedezés, megértés, hálaadás – odafigyelni a teremtett világra, felfedezni szépségeit, megérteni, hogy ez ajándék és csoda, valamint hálát adni érte Istennek. Isten egy csodálatosan szép világot teremtett számunkra, és mi szeretetben és békében élhetünk itt. Ugyanakkor örvendezőből gyakran válunk szomorkodókká, gazdagokból szegényekké... de *Wass Albert* szerint szegények azok, akik nem érnek rá örülni a napfénynek, a víznek, a levegőnek, az életnek” – így fogalmazott gyülekezeti újságunk egyik számában *Erdélyi Csaba* lelkész, aki már negyedik alkalommal szervezte meg városunk, Albertirsa ökumenikus közösségében a teremtés hetének rendezvénysorozatát.

Az idei program az irsai evangélikusok szeptember 30-i gyülekezeti napjának záróalkalmával összekötve kezdődött. Már a délelőtti istentisztelet felcsendült az óvodások témába illő éneke: „Ki teremtette ezt a világot? Atyánk, Istenünk.” A délutáni alkalmon a liturgia szolgálatát *Erdélyi Csaba*, valamint *Olteán Zsolt* tanár vezetésével a helyi római katolikus közösség KÖSZ („Krisztus örömhírét sugározzuk zenével”) ifjúsági együttese végezte.

Bárdossy Tibor evangélikus lelkész a teremtés ünnepének vezérgondolatával kapcsolatban utalt arra, hogy az első és második hitágazat üzenete milyen szorosan összefügg. „*Úgy szerette Isten a világot...*” – tehát nemcsak az embert, hanem az álta-

la teremtett és az ember által megteremtett világot, a Szentírás szóhasználatát szerint a földet. A földet, amely megrendült Jézus halálakor és feltámadásakor. Ahogyan az ünnepkörhöz készített segédanyag fogalmaz: „Nincs olyan része az üdvörténetnek, krisztusi létünknek, amelynek ne lenne köze a földhöz, amelyből vétettünk, amelyen állunk kell, amelybe visszatérünk, és amelyből föltámadunk.”

A második nap témája a víz volt. Az alberty evangélikus imateremben *Ulherkovichné Perge Tímea* református lelkész Jn 10,4-ből indította gondolatait. Jézus kér: adj innom! A szomjazók nevében most is kér, hiszen az ivóvíz hiánya már ma is valószínű probléma. Jézus ad. Élő vizet ad, hogy az belőlünk, képmásainból folyjon tovább a másik emberhez.

A tűz az Ótestamentumban Isten megtisztító szeretetének, néha megemészítő hatalmának jelképe – erről szólt a harmadik napon *Nemeshegyi Zoltán* baptista lelképásztor. Az Újtestamentumban is ezt teszi a Szentlélek: megvilágosít és megtisztít. Legyünk hálásak érte, hogy nem megemészít – hívta föl a figyelmet.

A teremtett világ ajándék Istentől – mondta a negyedik napon *Kiszél Mihály* plébános –, amelyért felelősek vagyunk. A négy elem közül a levegőt tudjuk a legrövidebb ideig nélkülözni. A friss levegő jelképe a megújulásnak. XXIII. János pápát idézve: „Nyissuk ki az egyház ablakait...”

Az ötödik napon *Győri János* Sá-

ÜZENET AZ ARARÁTRÓL

Rovatgazda: Sánta Anikó

muel evangélikus lelkész hangsúlyozta, hogy tulajdonképpen nem teremtéstörténetet kellene mondanunk, hanem nemetszésüzenetet, mert a csodálatos *növényvilág* – de az egész mindenség is – a maga rendezettségével a mögöttes lévő személyre, Istenre utal.

Csádó Balázs evangélikus lelkész Ézs 1,3-t is idézve arról beszélt, hogy egyre többet tudunk a világról, de Istenről nem akarunk tudomást venni, mert mindenképpen mi akarunk irányítani. Pedig még a *háziállatok* is tudják, hogy kihez tartoznak. Ezért ragaszkodnak gazdájukhoz. Csak az ember nem akar ragaszkodni gondviselő Istenéhez. De Isten helyreállította a kapcsolatot Jézus Krisztus által.

Isten gondoskodott az emberről, elhelyezte az éden kertjében – mutatott rá a hetedik napon *Túri Krisztina* evangélikus lelkész. De a teremtett ember, elfeledkezve Teremtőjéről, céljait maga kezdte el kitzúzni. Közben egyre nagyobbra növelte a távolságot önmaga és teremtő Atyja között. Életünk célját, tartalmát mi, ma élő emberek sem látjuk, és nem találhatjuk meg magunktól. Nincs más irány, mint az Istenhez való közeledés iránya.

A római katolikus templomban tartott záró istentisztelet után mindenki kézhez kapta a hét összefoglalásaként *Assisi Ferenc Naphimnuszát*.

■ BÁRDOSSY TIBOR

Férfias vallás és gráfelmélet

Férfikonferencia új helyszínén

A főtí Evangélikus Kántorképző Intézet sokak által jól ismert, hangulatos helyszín, jó választásnak bizonyult az október 5–7. között megtartott hatodik evangélikus férfikonferencia számára is.

A rendezvény *Schermann Gábor* tabányai lelkésznek az elvesztett dráma példázata alapján tartott áhítatával kezdődött, majd a programban elsőként *dr. Fischl Vilmos* evangélikus lelkész, iszlámzakértő, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának főtitikára tartott előadást *Az iszlám mint férfias vallás* címmel.

Mint kifejtette, az iszlám tulajdonképpen „teljesítményvallás”, amelynek öt fő előírása van, s ezeket minden iszlámhívőnek meg kell tartania, ha csak valamely objektív akadály nem kíséri ezt meg. Az öt pillér: a hit megvallása, a napi ötszöri imádság, a böjti hónap megtartása, az adakozás, azaz a szegények támogatása és a mekkai zarándoklat teljesítése.

Az iszlám előírásai sokban hasonlítanak az egykori zsidó farizeusok gyakorlatához, és fény derült arra is, hogy a felvilágosodás – amelyre egyébként a hallgatóság kérdéseinek jó része vonatkozott – nem volt nagy hatással az iszlámra, mert az inkább a hétköznapi élettel összefonódott életmódnak tekinthető.

Az előadó kitért arra, hogy napjaink fundamentalista túlzásai azokban az országokban jelentkeznek, ahol a radikálisokat elnyomták. Ahol viszont hatalomra jutottak, ott bizonyítani kellene, hogy meg tudják oldani a problémákat, ami nem könnyű.

Mivel *Fischl Vilmos* a külszolgálatra készülő katonákat is oktatja a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen, előadásában az iszlám vallású emberekkel történő találkozás esetén tanúsítandó viselkedésre is felhívta a figyelmet.

A másik előadó, *Weltler Rezső* lelkész, informatikus, a győri Evangélikus Szeretetház nyugalmazott igazgatója *Behálózva* címmel a matematika, a valószínűség-számítás, közelebről a gráfelmélet rejtelmibe engedett betekintést. A Facebook közösségi portál ébresztett rá minket arra, hogy milyen kicsi a világ – mondta –, de ez korábban is így volt. Nincs a világon két olyan ember, akik legfeljebb öt másik emberen keresztül ne kapcsolódnának egymáshoz. Például *Karinthy Frigyes* és a svéd király egyúttáthatója – vagyis

leten mozog, az iskolában, az önkormányzatban vagy valamelyik egyesületben újabb és újabb – esetenként teljesen más beállítottságú – emberekkel találkozik. De igaz ez például a presbiterekre is, tehát nem árt őket erre felkészíteni. A férfiak egyébként is gyakrabban találkoznak idegenekkel, mint a nők, a férfiakörök feladata tehát az is, hogy a tagok az egyházas véleményt meg tudják fogalmazni mások előtt.

A tanácskozás további részében nagy örömmel hallgatták meg az egybegyűltek – többek között – az Evangélikus Hittudományi Egyetem két hallgatójának, *Szöllősy István*nak és *Németh Gábornak* a beszámolóját a nemrégiben indult férfikör tevékenységéről. Felmerült egy férfimissziós honlap létrehozásának a gondolata is, ehhez segítségre lenne szükség.

A férfikonferencia programja azonban nem merült ki a referátumok meghallgatásában: a résztvevők felkeresték a Károlyi-kastélyt és a gyermekvárost, és kirándulást tettek a történelmi Fáy-pincéhez. A rendezvény a főtí gyülekezeti istentiszteletén való részvétellel zárult, ahol – mintegy a gráfelmélet igazolásaképpen – sok közvetlen és köztes ismerőssel találkoztak.

A konferencia sikeréhez nagyban hozzájárult *Sohan László* gondnok segítségével és vendégszeretete is.

Regionális férfinapot rendeznek november 17-én Pesterzsébeten, erre *Drüszler Ferenc*, a helyi férfikör vezetője nyújtotta át a meghívót. A rendezők szeretettel várják az érdeklődőket.

■ KOHÁRY FERENC

A szombathelyi férfikör tagjai

azoknak az embereknek száma, akik kettejükét összekötik – egy, mégpedig egy közös teniszpartnerük révén.

Ez a köztesség az egyházi munkában, a gyülekezetépítésben rendkívül fontos dolog – hívta fel a figyelmet *Weltler Rezső*. A napjainkban divatos hálózatépítés kérdéseiben járatos előadó kézzelfogható példát is említett: a lelkész, aki első körben egyházi terü-

OKTÓBER 20. – PAPP LÁSZLÓ BUDAPEST SPORTARÉNA

Újra Ez az a nap!

► A tavalyi, nagy sikerű találkozó után idén ismét a Papp László Budapest Sportarénában jönnek össze azok a Krisztus-hívők, akik fontosnak tartják, hogy más egyházakhoz, keresztény közösségekhez tartozó testvéreikkel együtt dicsőítsenek, imádkozzanak nemzetünk szellemi megújulásáért. Bár a nagyszínpad programja október 20-án, szombaton délután négykor kezdődik, a kísérő rendezvények már a déli órákban indulnak, sőt az épület már előző estétől helyet ad majd a huszonegy órás dicsőtítés egymást váltó zenekarainak.

Hogy mi minden fér bele egyetlen rendezvénybe, ha az a cél, hogy a mai kor nyelvén fejezzük ki keresztény hitünket, és életmódbeli-kulturális alternatívát mutassunk fel egy alapvetően hitetlen korban? Úgy látszik, nagyon is sok.

Az Ez az a nap! Szervezőiroda külföldi keresztény közösségekből összegyűlt munkatársai már az elmúlt tizenkét esztendőben is rámutattak, hogy milyen sokféle módon tehetünk tanúságot Jézus Krisztusról, az élőről, aki nekünk is életet ad. Lássuk hát az idei programot egy kicsit részletesebben!

Azok, akik intenzívebb elmélyülésre vágyanak Isten jelenlétében, már október 19-én, pénteken este tizenegy órától részt vehetnek a huszonegy órás dicsőtítő összejövetelen az aréna különtermében. A színpadon óránként dicsőtítő csapatok váltják egymást, egészen szombat délután négy óráig, ezután pedig a nagyszínpadon folytatódik Isten dicsérete. Erre az alkalomra az ország minden részéről, sőt a határon túlról is hívtak a szervezők együtteseket különböző egyházi közösségekből.

Több érdekes program is megkezdődik a „főműsor” előtt. Már több alkalommal kapcsolódott az *Ez az a nap!* rendezvényhez a *Misszió Expo* kiállítás, amelyen evangélikus szervezetek, missziós módszerek, oktatási intézmények mutatkoznak be. Keresztény üzenetet hordozó könyvek, CD-k is kaphatók lesznek. Az eddigi évekhöz hasonlóan a missziós kiállítás a *Magyar Evangéliumi Aliansz* támogatásával jön létre. Az expó 12-től 17 óráig látogatható majd.

Mit mond a Lélek? címmel 14.30-tól kerekasztal-beszélgetés lesz. Különböző egyházak papjai, lelkészei vitatják meg, milyen üzenete van számunkra ma a Szentléleknek, hogyan válaszol ő a mai kor kihívásaira. Ezután az este főszónokával, a könyvei révén hazánkban is ismert *Philip Yancey*vel találkozhatnak az érdeklődők, és a szerző dedikálja is köteteit.

Délután négykor veszi kezdetét az aréna nagycsarnokában az a dicsőtítő találkozó, amelyen a magyar keresztény zene meghatározó alakjain kívül – a korábbi rendezvényekhez

hasonlóan – a világ élvonalából is hallhatunk előadókat.

A magyar részt a tradicionálisabb gospelhangzást megszólaltató, nagy létszámú kórus, a *Golgota Gospel* nyitja meg. Utánuk a zenetanárokból álló dicsőtítők következnek, majd – már hagyományosan egy blokkban – *Pintér Béla* és *Csiszér László* lép a közönség elé. Az ő megszólalásukat – öszinte, minden hangjukon átsütő istenkeresésük miatt – már most is sokan türelmetlenül várják. A sok zene után következik a már szintén hagyományos közös imádság a nemzetért, különböző közösségeket képviselő lelkészek közreműködésével.

Ezután érkeznek a külföldi vendégek. Zenekarával lép fel *Tim Hughes*, az *Alpha-kurzus* szülőhelyeként ismertté lett londoni Holy Trinity Brompton anglikán plébánia dicsőtítésvezetője, a Worship Central nevű mozgalom alapítója. Ő először szolgál Budapesten, csakúgy, mint az *LZ7* nevű zenekar. Ők már kifejezetten a fiatalokhoz szóló zenét játszanak, de feldolgozott témáik – például a modern kori rabszolgaság kérdése – az idősebbeket is megszólíthatják.

Philip Yancey – nem zenés, hanem prózai – megszólalása is érdekesnek ígérkezik. Egyik kedvenc témája a hit és a tudomány viszonya, de szívesen beszél személyes hittapasztalatáról is.

Az est zárókoncertjét a mai keresztény zene egyik élő klasszikusa, *Matt Redman* adja, aki 2008-ban szolgált már nálunk, a soul- és gospelfesztiválon, a budapesti Westend tetőterasán. Minden sallangtól mentes, szerény és őszinte személyisége azonnal szimpatikussá teszi, ugyanakkor Isten imádságának ritkán tapasztalható mélységeibe és magasságaiba vezetői be hallgatóit, igazi, maradandó szellemi élményt nyújtva. Az estét hatalmas finálé koronázza meg, minden közreműködő részvételével.

A gyerekeket 16 és 20 óra között vidám és tartalmas gyermekprogram várja majd a különteremben.

■ K. Z.

Bővebb információ a www.ezazanap.hu és a [facebook.com/ezazanap](https://www.facebook.com/ezazanap) oldalon

FIZESSEN ELŐ LAPUNKRA!

HÍREK, HIRDETÉSEK

HIRDETÉS

Meghívó a kántorképzőbe

A Kántorképző Intézet 2012–2013. évi téli tanfolyamának megnyitóját november 3-án, szombaton 10.30-kor tartjuk a Mandák-otthonban (Fót, Berda József u. 3.). Ugyanaznap 16 órakor hálaadással emlékezünk a száz éve született *Kiss Jánosra*.

További információk a *kantorkepzo.lutheran.hu* oldalon lesznek elérhetők. Szeretettel várunk minden régi főt ebbe a nagy közösségbe!
A szervezők

50 ÉVE HARANGÖNTÉS
ÓRBOTTYÁNBAN
GOMBOS MIKLÓS
aranykoszorús
harangöntőmester

Kiváló magyar szakemberek által készített, külföldön is elismert magyar termékeket gyártunk a harangokkal kapcsolatos bármely munkához.

Referencia: www.harangontes.hu.

Levél cím: 2162 Órbottyán, Rákóczi u. 121.
Mobil: 30/948-9575, fax: 28/361-770.
E-mail: gombosmi@harangontes.hu.

APRÓHIRDETÉSEK

Hálásan köszönjük meg mindenkinek, hogy *Wiszkidenszky András* temetési istentiszteletén megjelenésükkel, szóban vagy írásban eljuttatott gondolataikkal kifejezték fájdalomban osztozó szeretetüket.

A gyászoló család

Takáts Eszter leforgatta *Elhajolt* című dalának videoklipjét a budavári evangélikus templomban.

Gyülekezeti munkatársak továbbképzése

Kedves Testvérek!

Továbbképző konzultációt tartunk gyülekezeti munkatársak számára november 16–18. között Piliscsabán, a Béthel Missziói Otthonban (Széchenyi u. 8–12.) a már tanfolyamot végzett testvéreink részére térítésmentesen.

Jelentkezési határidő: november 2. Jelentkezni lehet levélben: 1085 Budapest, Országos Iroda (*Polyák Kata*); telefonon: 486-3553; mobilon: 20/824-2013; vagy a kata.polyak@lutheran.hu e-mail címen.

A jelentkezőket örömmel várja:

D. SZEBIK IMRE nyugalmazott püspök, tanfolyamvezető

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (október 14.)

Valóban nagy nyereség a kegyesség meglégedéssel. 1Tim 6,6 (Péld 16,8; Mk 2,1–12; Ef 4,22–32; Zsolt 137) Az anyagi meglégedettség érzete, amelyről itt Pál ír, nem egy bizonyos anyagi állapot elérése után alakul ki, hanem életszemlélet. Aki elégedett, az észre tudja venni, hogy Isten megadja mindazt, ami szükséges. A gondviselésbe vetett hit új és új bizonyítékot talál Isten közelségére. Nem az események miatt, hanem a hite miatt, hogy minden a javára történik. A hite így nem is az eseményekhez kötődik, hanem az élő Istenhez. Az anyagi meglégedettség ezért a kegyesség egyik formája, azaz az Istennel való kapcsolat.

Hétfő (október 15.)

A bűn nem fog uralkodni rajtatok, mert nem a törvény, hanem a kegyelem uralma alatt éltetek. Róm 6,14 (Mik 7,9c; Mk 10, 46–52; JSir 3, 34–66) Ha a kedvesség, öröm és szeretet, azaz az evangélium tölti be minden gondolatunkat és cselekedetünket, akkor mindenkire jók vagyunk, nem lehet megbántani minket, tele vagyunk tettvágygal és reménységgel. Ha Isten jósága öle körül minket, ez válik életünk hajtómotorjává. Olykor így is elrontunk dolgokat, ami persze nagyon fáj, de nem ez a döntő, hanem az irgalom, és hogy Isten elfogad minket úgy, ahogy vagyunk.

Kedd (október 16.)

Ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevében: ott vagyok közöttük. Mt 18,20 (Jer 15,20; Lk 5,12–16; JSir 5,1–22) Találnunk kell ezen a napon még egy vagy két embert. Nem telhet el úgy a mai nap, hogy Jézus ne legyen közöttünk! Csak legyen még egy vagy két emberünk! A zsidók halotti imájához, a kaddishhoz legalább tíz férfinak kell együtt lennie. Ahhoz, hogy a felámta Krisztus közöttünk legyen, elég két vagy három ember. A halotti imához olyan könnyen összegyűlnénk – van-e két vagy három ember, aki összegyűlne egyetértésben az élet körül?

Szerda (október 17.)

Dicsérjétek Istenünket, ti szolgálói mindnyájan, akik féltitek őt, kicsinyek és nagyok! Jel 19,5 (Zsolt 51,17; Préd 12,1–7/8; 2Kor 1,1–11) Olykor nagyon is kicsi vagyok az életben, gyenge, bátortalan, kiszolgáltatott. Olykor pedig nagy, erős, bátor és határozott. Mindenki így van ezzel. Mindegy, hogy milyenek vagyunk, csak legyünk Isten emberei! *A Jelenések* monumentális víziói nem engedik meg az ember gyengeségét. Csak a hibátlanok, a helytálltak és erős hitűek maradhatnak meg Istennél. Jézus azonban valóságos emberekkel találkozott, nem egy hatalmas liturgia mennyei szolgálóival. Esendőségünkben is Istenhez kiáltunk, kiáltásunk tesz szolgálóivá minket. Hitetlen imádságaink járják át a Mindenhatót körülvevő liturgiát.

Csütörtök (október 18.)

Ábrahám hit által kapott erőt arra, hogy Sárával nemzetséget alapítson, noha már idős volt, minthogy hűnek tartotta azt, aki az ígéretet tette. Zsid 11,11 (Zsolt 33,4; Mk 6,7–13; 2Kor 1,12–24) Ábrahámot az tette férfivá, hogy bízott Istenben. Identitása Isten biztatása miatt teljedett ki. Micsoda erőforrás az Istenbe vetett bizalom! Ábrahám leszálló élete erőt merített belőle. Mennyi ostobaságot megteszünk azért, hogy fiatalabbnak látszunk, vagy beletörődünk abba, hogy öregek lettünk. Az öreg Ábrahám tetterős fiatal lett – mert Istenben bízott. Fiatalága azonban nem öncélú volt, nem a hosszú életet kereste, hanem Isten szándékát akarta mindenáron teljesíteni.

Péntek (október 19.)

Jön az Úr napja, bizony, közel van már! Jólé 2,1 (Mk 14,38; Mt 27,39–44; 2Kor 2,1–11) Az Úr napja az *Őszövetségben* mindig nagy fordulatot jelentett. Valakinek a születése vagy halála, egy háború kezdete vagy vége vagy valami hasonló, mindenképpen Isten cselekedete. Isten valahogy beleavatkozik a világ sorsába: ez az Isten napja. Jóelnél rettenetes nap az Isten napja. Pünkösdkor Péter az összegyűlt embereknek arról beszél, hogy Jézushoz kell térni, mielőtt eljön a Jólé által megjósolt pillanat. Jézus arra bátorít, hogy Isten napja tele lesz örömmel és boldog találkozással.

Szombat (október 20.)

Más alapot senki sem vehet a meglevőn kívül, amely a Jézus Krisztus. 1Kor 3,11 (1Sám 2,2; ApCsel 14,8–18; 2Kor 2,12–17) Életünk legfontosabb kérdése, hogy mire alapul. Pál itt gondolati rendszerekről beszél, és dicséri korinthusi utódját, Apollóst, hogy Krisztus tanításához kötötte a saját tanítását. Szívügye, hogy az, ami a keresztyénséghez kapcsolódik – legyen az szó, gondolat vagy tett –, mindig Krisztus személyén tájékozódjon. Ekkor még azonos korban élő, egy mást követő szolgálókról volt szó. Azóta hány nemzedék kezdte ki ezt a ragaszkodást! Ma a kérdés még égetőbb: olyan könnyű üres tevékenységekkel felcserélni Krisztus személyét. Pedig ma sincs valódi egyház a meglévő alap nélkül.

■ KOCZOR TAMÁS

Mai hitvallások a Magyar Televízióban

Oktober 14-én, vasárnap a Magyar Televízióban az M2-n 14.30-kor a *Mai hitvallások* című műsorban *dr. Szabolcs Zoltán* szívsebészhez látogatunk. Szerkesztő: *Nagy László*, rendező-operatőr: *Horváth Tamás*.

VASÁRNAPTÓL VASÁRNAPIG

Ajánló a rádió és a televízió műsoraiból október 14-étől október 21-éig

VASÁRNAP	HÉTFŐ	KEDD	SZERDA
9.05 / Bartók rádió <i>Hang-fogó – barokkmánia</i> Benne: Charpentier: Te Deum 9.30 / Rádió 17 (Budapest) <i>Lélekhangoló</i> Az Evangélikus Rádiómisszió műsora (www.radio17.hu) 11.25 / M1 <i>Református magazin</i> 11.45 / Mezzo Tv <i>Haydn: Üstdobmise</i> 14.30 / M2 <i>Mai hitvallások</i> 15.05 / Bartók rádió <i>Musica Sacra</i> 16.20 / Duna Tv <i>Rokonok</i> (magyar játékfilm, 1954) 20.20 / Duna World <i>A nap vendége</i> Gryllus Dániel zenész	9.30 / Duna Tv <i>Élő egyház (vallási híradó)</i> 11.00 / Bartók rádió <i>Ahogy tetszik – klasszikus zenei kívánságműsor</i> 12.10 / Duna Tv <i>Magyar elsők</i> Az első magyar művészeti iskola 19.25 / Kossuth rádió <i>Tetten ért szavak</i> Balázs Géza műsora 19.35 / Bartók rádió <i>A Budapesti Kamaragyűttes hangversenye</i> Milhaud: A világ teremtése – balettszvit, Op. 81. 21.30 / M2 <i>Öveges professzor</i> (magyar portréfilm) 23.45 / M1 <i>Aranykorszak</i> (kulturális magazinműsor)	13.00 / Viasat History <i>Barokk!</i> (angol ismeretterjesztő sorozat) 14.00 / Bartók rádió <i>A hét zeneszerzője: Georg Philipp Telemann</i> Opera és templom 16.00 / Duna Tv <i>Világvédelem lehetne</i> (magyar ismeretterjesztő sorozat) Tengerszem Sárospatak felett 18.30 / M1 <i>Maradj talpon! (kvízműsor)</i> 19.35 / Bartók rádió <i>Rossini: Mózes Egyiptomban</i> (háromfelvonásos opera) 20.51 / Kossuth rádió <i>Vers napról napra</i> 1.40 / Tv2 <i>Arccal a földnek</i> (magyar filmdráma, 2001) (83')	9.05 / M1 <i>Kenyérmese</i> (magyar ismeretterjesztő film gyermekeknek) 9.05 / Bartók rádió <i>Hang-fogó</i> Benne: Reger: Változatok és fűga egy Beethoven-témára, Op. 86. 9.35 / Duna Tv <i>Napok, évek, évszázadok</i> Tökéczki László műsora 13.30 / Kossuth rádió <i>„Tebenned bíztunk eleitől fogva...”</i> A református egyház félélőrája 13.30 / Mezzo Tv <i>Haydn: A teremtés</i> 22.15 / Pax Tv <i>Chicken Fly-koncert</i> (koncertfilm)
CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK	SZOMBAT	VASÁRNAP
11.30 / Kossuth rádió <i>Vendég a háznál</i> Gyerekekről felnőtteknek 13.05 / Kossuth rádió <i>Rádiószínház</i> Krónika 1956-ról 20.00 / Duna World <i>„A remény hullámhosszán...”</i> <i>A Magyar Rádió ostroma, 1956</i> (magyar dokumentumfilm) 20.10 / Duna Tv <i>Irgalom</i> (magyar tévéfilmsorozat) 6/1. rész 20.35 / M2 <i>A rágalom iskolája</i> (magyar tévéjáték) (89') 21.40 / Bartók rádió <i>Sztárparádé</i> Benne: Robert Woolley orgonál 23.35 / M1 <i>Angi jelentí</i> (magyar dokumentumfilm) Jövőmentés Erdélyben	5.20 / M1 <i>Hajnali gondolatok</i> 9.05 / Bartók rádió <i>Hang-fogó</i> Benne: Sebestyén János orgonál 9.30 / Duna Tv <i>A püspök kincse, avagy: A restitúció elmaradt</i> (magyar dokumentumfilm) 14.00 / Bartók rádió <i>A hét zeneszerzője: Georg Philipp Telemann</i> Benne: Utolsó ítélet 19.41 / Kossuth rádió <i>Tiszta hangok</i> Bródy János dalai gyermek előadásában 22.45 / Duna World <i>A nap vendége:</i> <i>Jelenitis István piarista tanár</i> 22.45 / M1 <i>Egressy Zoltán: Portugál</i> (színmű két részben)	6.30 / Duna Tv <i>Szentföldi szent helyek</i> <i>üzenete</i> (magyar ismeretterjesztő sorozat) 6.45 / Duna Tv <i>Századfordító magyarok</i> Latinovits Zoltán 9.30 / M1 <i>Vízi túra</i> (életmódmagazin) 10.00 / Kossuth rádió <i>Szombat délelőtt</i> (magazinműsor) 16.45 / Pax Tv <i>Családok a Bibliában</i> (bábfilm) 18.05 / Kossuth rádió <i>130 év 130 dal</i> Vendég: Gryllus Dániel 23.35 / M1 <i>MűpArt</i> A Dresch Quartet koncertje a Művészetek Palotájában	9.30 / Mezzo Tv <i>Bach: h-moll mise</i> 10.15 / M1 <i>Evangélikus magazin</i> 11.15 / M1 <i>Balaton-felvidéki református templomok</i> 12.05 / Bartók rádió <i>Budapesti Bach-hét, 2012</i> Annie Laflamme (barokk fuvola) és Dobozy Borbála (csembaló) hangversenye a Deák téri evangélikus templomban 14.30 / M2 <i>Raoul Wallenberg 100 éve született</i> 21.04 / Kossuth rádió <i>Rádiószínház</i> Molnár Ferenc: Menyegző 22.05 / Bartók rádió <i>Az emberi hang dicsérete</i> John Taverner: O splendor gloriae

Evangélikus Élet – A Magyarországi Evangélikus Egyház hetilapja

E-mail: evelet@lutheran.hu. • **EvÉlet on-line:** www.evangelikusélet.hu. • **Hirdetésfelvétel:** hirdetes@evelet.hu.

Előfizetés: elofizetes@evelet.hu. • **Szerkesztőség:** 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-1108; 20/824-5519, fax: 1/486-1195.

Szerkesztőségi titkár (előfizetési és hirdetési ügyek referense): Balla Mária (maria.ballal@lutheran.hu).

Főszerkesztő: T. Pintér Károly (karoly.pinter@lutheran.hu).

Olvasószerkesztő: Dobsonyi Sándor (sandor.dobsonyi@lutheran.hu). **Korrektor:** Fedor Sára (sara.fedor@lutheran.hu).

Tervezőszerkesztő / EvÉlet on-line: Nagy Bence (bence.nagy@gmail.com). **Tördelőszerkesztő:** Károly György Tamás (evélet@kgyt.hu). **Munkatárs:** Kinyik Anita. **Rovatvezetők:** Hafenschér Károly – Régi-új liturgikus sarok (hafo@lutheran.hu), Kende K. Péter – Oratio oecumenica (peter.kendeh@lutheran.hu), Véghegy Antal – A vasárnap igéje (antal.veghegyi@lutheran.hu). **Szerkesztőbizottság:** Adámi Mária, B. Walkó György, dr. Fabiny Tamás, Horváth-Hegyi Áron, Kende K. Péter, Kiss Miklós, Orosz Gábor Viktor, Pröhle Gergely, Radosné Lengyel Anna, T. Pintér Károly.

Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu) 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 1/317-5478, 1/486-1228; 20/824-5518;

fax: 1/486-1229. **Felelős kiadó:** Kende K. Péter (peter.kendeh@lutheran.hu). **Nyomdai előállítás:** Konsilo Kft. (1022 Budapest, Tapolcsányi u. 6.). **Felelős vezető:** Nagy Zoltán. **Árusítja a MediaLOG Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció** a MédiaLOG ingyenes telefonszámán: +36-80/106-000 és a Luther Kiadónál. • INDEX 25 211, ISSN 0133-1302

Előfizethető közvetlenül a kiadónál vagy postautalványon. Az előfizetési díj beföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyed évre 3250 Ft, fél évre 6500 Ft, egy évre 13 000 Ft, európai országba egy évre 43 800 Ft (168 euró), egyéb külföldi országba egy évre 51 200 Ft (196 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsőjével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság. Beküldött kéziratokat nem örizzük meg és nem küldünk vissza. Az adott lapszámba szánt kéziratokat a megelőző hét csütörtökéig kérjük leadni! A hétfő delutáni lapzárta kizárólag a hét végi eseményekkel összefüggő (és a szerkesztőséggel előzetesen egyeztetett) írásokat tudjuk figyelembe venni. Az e-mailben küldendő kéziratokat az evelet@lutheran.hu, a hirdetéseket a hirdetes@evelet.hu címre várjuk.

